

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ การศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบ้าน
แจรงหลวง หมู่ 4 ตำบลภูคา อำเภอปัว จังหวัดน่าน

โดย

นายเสกสรร พิศจาร และคณะ

สนับสนุน โดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

สัญญาเลขที่ RDG56N0026

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ การศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบ้าน
แจรงหลวง หมู่ 4 ตำบลภูคา อำเภอปัว จังหวัดน่าน

โดย

นายเสกสรร พิศจาร และคณะ

สนับสนุน โดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โครงการวิจัย "กระบวนการศึกษา การศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านแจรงหลวง หมู่ 4 ตำบลภูคา อำเภอปัว จังหวัดน่าน" เป็นการศึกษาความเป็นมา ประวัติศาสตร์สถานที่เรียนรู้ด้านการท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยวและกระบวนการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแจรงหลวง เพื่อการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยใช้อัตลักษณ์วิถีความเป็นลัวะทั้งนี้การทำงานวิจัยเรื่องนี้เป็นผลมาจากบทเรียนที่ผ่านมาในปีแรก คือ 2555 นั้นเป็นการเตรียมความพร้อมของชุมชน และเพื่อให้เข้าใจถึงการเป็นหมู่บ้านโฮมสเตย์ จึงมีการศึกษาดูงานของกลุ่มสมาชิก โฮมสเตย์ จำนวน 7 คน รวมถึงมีการอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกในการเตรียมตัวและเตรียมความพร้อมของกลุ่มในการดำเนินงานต่อไป ซึ่งถือว่าเป็นการเตรียมความพร้อมเบื้องต้นของสมาชิก

ในปีที่สอง 2556 สมาชิกมีความพร้อมและสามารถรับนักท่องเที่ยวได้ สมาชิกยังคงอยู่ที่ 7 คน นักท่องเที่ยวเริ่มรู้จักและเข้าพักโฮมสเตย์ชนเผ่าลัวะบ้านแจรงหลวง จากการเก็บข้อมูลของกลุ่มสมาชิกปัจจุบันพบว่า มีนักท่องเที่ยวจากเดือน ธันวาคม 2555 - มีนาคม 2556 เข้าพักแล้ว จำนวน 5 ครั้ง 68 คน รายได้ทั้งหมด 20,040 บาท ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวไทย ที่ให้ความสนใจในการเข้าพักโฮมสเตย์ ปัจจุบันกลุ่มโฮมสเตย์ชนเผ่าลัวะบ้านแจรงหลวงส่งเข้าประเมินมาตรฐาน โฮมสเตย์ไทย กรมการท่องเที่ยวกระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา ปี 2556 ซึ่งเป็นครั้งแรกในการยื่นประเมินและอยู่ในช่วงการติดตามให้คะแนนของคณะกรรมการ

กระบวนการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จึงเริ่มจากความสนใจของกลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์และคนในชุมชนที่สนใจจัดทำโครงการวิจัย ขึ้นมา ดังนั้นกระบวนการทำงานวิจัยจึงเริ่มตั้งแต่การสร้างความเข้าใจกับชาวบ้านทั้งในด้านกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น วัตถุประสงค์ของการดำเนินโครงการ วิธีการดำเนินงานและผลที่คาดว่าจะได้รับการดำเนินงานครั้งนี้ จากนั้นจึงเริ่มดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในด้านต่าง ๆ โดยอาศัยเครื่องมือต่าง ๆ เช่น การจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสำรวจภาคสนาม การสัมภาษณ์ ประกอบด้วย บริบทชุมชน ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ สภาพทางสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ และสถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน ประชากรครัวเรือน ระบบการผลิต อาชีพ วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศาสนา ลักษณะการปกครอง ความสัมพันธ์ทางสังคม ที่เป็นข้อมูลพื้นฐานในการท่องเที่ยวโดยใช้แผนที่ทางสังคม ปฏิทินวัฒนธรรม ปฏิทินทางการเกษตรและแผนที่เดินดินแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามและเวทีระดมความคิดเห็น ศึกษาศักยภาพทุนเดิมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและ ศึกษาความต้องการของชุมชนว่าต้องการให้มีการท่องเที่ยวในรูปแบบใดและความพึงพอใจนักท่องเที่ยวในการบริการทางการท่องเที่ยวของชุมชน โดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนพูดคุยและนำมาสรุปวิเคราะห์ความเป็นไปได้ แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในชุมชนและบริเวณใกล้เคียง ศึกษาข้อมูลเชิงวัฒนธรรมความเป็นลัวะ องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูล ปัญหา ความเสี่ยง และผลกระทบในด้านฐานทรัพยากรธรรมชาติกับการจัดการท่องเที่ยวโดย

ชุมชน จากนั้นจึงนำข้อมูลทั้งหมดมารวบรวมจัดหมวดหมู่และร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่างๆ เพื่อกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวและกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนบ้านแจรงหลวง ต่อไป

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า แนวโน้มความเปลี่ยนแปลงในของชุมชน

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านวิถีความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ที่จะมีการท่องเที่ยว เนื่องจากชุมชนได้สังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เช่น คนในชุมชนเริ่มออกไปเรียน ไปทำงานยังชุมชนมากขึ้น การเข้ามาของพืชเชิงเดี่ยวเริ่มมากขึ้นทำให้ระบบการผลิตเพื่อการอยู่รอดเริ่มลดลงไปตามกระแสนิยมจากภายนอก จารีตประเพณีบางอย่างเริ่มหายไป เช่น การกินดอกแดง การตีพิ ของคนลัวะเริ่มจะเจือจางหายไปหากไม่มีการดูแลด้านเหล่านี้ทำให้วัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามามากขึ้นจะทำให้กลิ่นอายของความเป็นลัวะลดลง การท่องเที่ยวเชิงชุมชนก็จะลดความมีเสน่ห์ลงทำให้นักท่องเที่ยวเริ่มแสวงหาที่เที่ยวแหล่งใหม่หรืออาจจะเป็นการท่องเที่ยวแบบสมัยนิยมไปเลยก็อาจเป็นไปได้

แนวโน้มความเปลี่ยนแปลงในด้านพฤติกรรมของคนในที่มีค่านิยมจากภายนอกไม่ว่าจะเป็นการออกไปศึกษาเล่าเรียนข้างนอกหมู่บ้าน หรือการออกไปรับจ้างนอกหมู่บ้านทำให้คนในชุมชนได้นำวัฒนธรรมข้างนอกเข้ามามากขึ้นอาทิ เช่น การดื่ม การกิน การจัดงานรื่นเริงต่างๆ ทำให้คนในชุมชนลืมนิยามจารีตของคนลัวะไป อีกทั้งการเข้ามาของนักท่องเที่ยวที่นำพาวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาในหมู่บ้านถือเป็นการสร้างการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบใหม่ให้กับคนในชุมชนหากคนในชุมชนยังไม่ได้เตรียมตัวรับกับสถานการณ์เหล่านี้ก็ไม่ต่างกับชุมชนอื่นที่ยังไม่สามารถจัดการกับสิ่งที่เข้ามาได้อย่างทัน่วงที่

ด้านผลลัพธ์ด้านการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ผ่านโครงการวิจัยชาวบ้าน พบว่า แนวทางการสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านแจรงหลวง

- การปรับแผนการท่องเที่ยวจะต้องให้เข้ากับนักท่องเที่ยวที่มีเวลาน้อย และเป็นนักท่องเที่ยวที่เป็นผู้สูงอายุ ควรจะต้องไปเที่ยวที่ใกล้ๆ และสามารถเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชนได้
- จากแผนการท่องเที่ยวที่ผ่านมา ควรมีการปรับด้านการแสดงควรเป็นการแสดงของคนในหมู่บ้าน เยาวชนในหมู่บ้าน เป็นเรื่องราวของคนในหมู่บ้านแจรงหลวงมากกว่าจะเป็นการแสดงจากภายนอก
- การสร้างความเข้าใจกับคนในชุมชนให้เห็นความสำคัญของทรัพยากร ทุน ของชุมชนที่มีอยู่ให้นำมาเป็นสิ่งที่จะสามารถสร้างรายได้เสริมให้กับคนในชุมชนได้
- สร้างความเข้าใจและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวชุมชนบ้านแจรงหลวงให้เกิดการจัดการที่เป็นธรรมและสร้างเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวได้(ได้ประโยชน์ร่วมกัน)
- การใช้มาตรการของชุมชนที่เข้มงวดเรื่องการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และยึดถือความเป็นวิถีชีวิตของคนลัวะเพื่อนำมาเป็นเสน่ห์ให้กับการท่องเที่ยวในบ้านแจรงหลวง
- ในด้านอาหารชุมชน การจัดการควรเป็นอาหารที่มีในชุมชนและหาง่าย สามารถผลิตเองได้นำมาเป็นสิ่งจูงใจในการให้คนข้างนอกเข้ามาเที่ยวได้อีกทางหนึ่ง
- สร้างจิตสำนึกให้กับคนในชุมชนให้ตระหนักถึงประโยชน์และคุณค่าของแหล่งอาหารที่มาจากธรรมชาติและทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของคนในชุมชน

- การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เกิดการตื่นตัวเข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแจรงหลวง เช่น อบต.ภูฟ้า หน่วยจัดการต้นน้ำน้ำบัว กศน. อุทยานแห่งชาติดอยภูคา ฯลฯ ที่จะเป็นกระบอกเสียงและประชาสัมพันธ์ให้กับคนภายนอกได้รู้ว่ามีแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนและสามารถจัดการท่องเที่ยวได้

การดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมาเป็นการดำเนินโครงการวิจัยเพียงระยะที่ 1 เท่านั้นจึงมีกระบวนการทำงานเพียงการศึกษาข้อมูลแต่ยังไม่นำไปสู่การทดลองสิ่งที่ได้จากการทำงานวิจัยในครั้งนี้ จึงเป็นเพียงแนวทางที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยวและการทดลองต่อไปในอนาคตหากแต่คนในชุมชนให้ความสนใจและมีการทดลองจัดการท่องเที่ยวโดยตัวของคนในชุมชนเองและมีหน่วยงานเข้ามาสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องก็จะเกิดความยั่งยืนในด้านการท่องเที่ยวของคนในชุมชนบ้านแจรงหลวงต่อไป

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ก
สารบัญ	ข
บทที่ 1 บทนำ	
- ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
- คำถามวิจัย	4
- วัตถุประสงค์	4
- กรอบแนวคิด	5
- ผู้เกี่ยวข้องในโครงการ	5
- สถานที่ดำเนินการ	5
- ระยะเวลาดำเนินการ	6
- ขอบเขตการวิจัย	6
- แผนการดำเนินงาน	7
- ผลที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 บริบทชุมชนบ้านแจรงหลวง	10
บทที่ 3 วิธีการศึกษา	28
- กิจกรรมที่ 1	28
- กิจกรรมที่ 2	33
- กิจกรรมที่ 3	36
- กิจกรรมที่ 4	40
- กิจกรรมที่ 5	44
- กิจกรรมที่ 6	48
- กิจกรรมที่ 7	51
- กิจกรรมที่ 8	54
- กิจกรรมที่ 9	57
- กิจกรรมที่ 10	60
- กิจกรรมที่ 11	63
- กิจกรรมที่ 12	66
บทที่ 4 ผลการศึกษา	69
- สรุปผลที่ได้จากเวทีฯ	69
- บทสรุปผลการดำเนินงาน	77

บทที่ 5	สรุปผล วิเคราะห์และข้อเสนอแนะ	80
	- สรุปผลการดำเนินงาน	80
	- แนวโน้มความเปลี่ยนแปลงของชุมชน	81
	- แนวทางการสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบ้านแจรงหลวง	81
	- บทวิเคราะห์	82
	- ผลลัพธ์ของงานวิจัย	84
	- ปัจจัยที่ส่งผลให้การทำงานวิจัยครั้งนี้ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์	85
	- ปัญหาและอุปสรรค	86
	- ข้อเสนอแนะ/แนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแจรงหลวง	86
	- ข้อเสนอแนะด้านการวิจัย	87
ภาคผนวก		88
	- ภาพกิจกรรมเวทีเปิดตัวโครงการ	88
	- ภาพกิจกรรมสืบค้นข้อมูลในชุมชน	89
	- ภาพกิจกรรมสำรวจแหล่งท่องเที่ยว	90
	- ภาพบ้านพักโฮมสเตย์มีทั้งหมด 7 หลังคาเรือน	94
	- ภาพบริบทบ้านแจรงหลวง	95
	- ภาพแสดงเส้นทางไปหมู่บ้านแจรงหลวง	96

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บ้านแจรงหลวง เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ตั้งอยู่ในเขตตำบลภูคา อำเภอปัวจังหวัดน่าน พิกัดที่ E720924/N2131410 ชาวบ้านเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มาหลายชั่วอายุคน แต่ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าย้ายมาจากไหน ตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อของลำห้วยที่ไหลผ่านของหมู่บ้านชื่อ "ห้วยแจรงหลวง" เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2510 ได้เกิดภัยสงครามจากผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์เข้ามาคุกคาม ชาวบ้านจึงได้อพยพหนีภัยไปอยู่ที่บ้านปากกลาง ตำบลปากกลาง อำเภอปัว จังหวัดน่าน โดยมีหน่วยงานทางราชการเป็นผู้จัดที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินให้กับชาวบ้าน และเมื่อเหตุการณ์ภัยสงครามสงบลง ในปีพ.ศ.2523 ชาวบ้านจึงเริ่มทยอยย้ายกลับมาอาศัยอยู่ที่เดิมจนถึงปัจจุบัน ลักษณะพื้นที่ของบ้านแจรงหลวงเป็นพื้นที่ภูเขาสูง จากน้ำทะเล 825 เมตร ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำน่าน 1A และชั้น 2 รวมถึงอยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยภูคาล้อมรอบไปด้วยผืนป่าที่ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างมาก อุณหภูมิโดยเฉลี่ยประมาณ 18 – 25 C มีจำนวนประชากรทั้งหมด 201 คน ชาย 100 คน หญิง 101 คน จำนวนครัวเรือน 39 ครอบครั้ว 50 ครัวเรือน นับถือศาสนาพุทธและนับถือผี ชาวบ้านร้อยละ 98 ประกอบอาชีพทางการเกษตร เช่น การทำไร่ข้าวหมุนเวียน ข้าวนา ข้าวโพด และพืชผักอื่น ๆ เช่น พักทอง แตง กระเทียม หอมแดง รวมถึงการหาของป่า ส่วนร้อยละ 2 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป การเดินทางเข้าหมู่บ้าน ใช้เส้นทางสายอำเภอปัว - อำเภอบ่อเกลือ(เส้นทางไปอุทยานแห่งชาติดอยภูคา) ระยะทางประมาณ 23 กิโลเมตร เป็นถนนลาดยาง และมีทางแยกเข้าหมู่บ้านก่อนถึงอุทยานแห่งชาติดอยภูคา ใช้เส้นทางบ้านเต๋ย - บ้านแจรงหลวง ระยะทางประมาณ 13 กิโลเมตร ส่วนใหญ่เป็นถนนลูกรัง และบางช่วงเป็นถนนคอนกรีต ในช่วงฤดูฝนการคมนาคมค่อนข้างลำบาก รวมระยะทางจากอำเภอปัว - บ้านแจรงหลวง ประมาณ 36 กิโลเมตร

ด้วยความเป็นมาที่บ้านแจรงหลวง เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนภูสูง ที่ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติค่อนข้างมาก และบริเวณรอบหมู่บ้านยังมีแหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจในหลายด้าน เช่น

ถ้ำเสือดาว ระยะทางจากปากถ้ำถึงปลายถ้ำ ประมาณ 30 เมตร ไม่มีทางออก ภายในถ้ำถ้ำจะมีหินลักษณะคล้ายลายของเสือดาว ในอดีตใช้เป็นที่หลบภัยจากผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ โดยภายในถ้ำยังปรากฏร่องรอยประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ เช่น รูปวาดเครื่องปั้น การต่อสู้ เป็นต้น

ถ้ำยอดวิมานเป็นถ้ำลึกประมาณ 25 ชั้น ภายในถ้ำมีเสาหินคล้ายรูปหอยสังข์ ด้านล่างมีหินยอกหินย้อยที่สวยงาม มีบูชาพระ

ถ้ำสายไหม เป็นถ้ำที่มีหินงอกหินย้อยที่สวยงาม ทางเดินลึกประมาณ 50 เมตร

นอกจากนี้ยังมีน้ำตกต่าง ๆ ซึ่งมีชื่อเรียกตามแหล่งสถานที่หรือแหล่งน้ำไหลผ่าน เช่น น้ำตกต้นตอง น้ำตกห้วยทุ น้ำตกห้วยแจรงหลวง น้ำตกวังเขียว และน้ำตกห้วยแวน ซึ่งน้ำตกดังกล่าวมีน้ำไหลตลอดทั้งปี นอกจากนั้นบริเวณผืนป่ายังมีความหลากหลายของพันธุ์ไม้หลากหลายชนิด มีสัตว์ป่า สัตว์น้ำอาศัยอยู่มากมาย ซึ่งสัตว์ที่อยู่อาศัยในพื้นที่ต้นน้ำและเป็นพันธุ์ที่หายาก นอกจากนั้นในช่วงฤดูฝนจะมี

เห็ดป่าหลายชนิด เช่น เห็ดโคน เห็ดละโงก เห็ดกุด เห็ดแดง ผักป่า โดยชาวบ้านในชุมชนจะเก็บมาบริโภคในครัวเรือนและขายให้กับชาวบ้านชุมชนอื่นทำให้มีรายได้เข้ามาจนเกือบครบครัว รวมถึงในผืนป่ายังมีพันธุ์พืชสมุนไพรหลากหลายชนิด

ด้านวิถีการดำเนินชีวิตและวิถีการผลิตของพี่น้องชาวบ้านแจรงหลวง ที่ยังคงพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติและอาศัยองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ได้สะสมสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน ทั้งในด้านความคิดความเชื่อและวัฒนธรรมประเพณีในด้านต่างๆ ซึ่งในแต่ละช่วงเวลาของปี จะมีการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ ทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน ทั้งนี้เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง ครอบครัวและชุมชน โดยเฉพาะการประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการผลิต เช่น การเลี้ยงผีต้นน้ำ ผีฝาย ผีเจ้าที่ ผีบ้านผีเมือง ผีไร่ ผีนา ซึ่งพิธีกรรมเลี้ยงผีดังกล่าว เป็นความความเชื่อของชาวบ้านว่าไร่นาทุกแห่งมีผีหรือเจ้าที่คอยดูแลผืนดินแห่งนั้น จะต้องมีการเลี้ยงผีเพื่อให้ดูแลข้าวจากแมลงวัชพืช หนู หรือสัตว์อื่นที่มากทำลายรวงข้าวและขอให้ได้ผลผลิตที่เพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือน และหลังจากเสร็จสิ้นฤดูกาลเก็บเกี่ยวแล้ว ชาวบ้านจะมีการประกอบพิธีกรรมร่วมกันคือ ประเพณีกินข้าวเฒ่า และประเพณีกินดอกแดง ซึ่งถือเป็นประเพณีที่ได้ปฏิบัติร่วมกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ซึ่งประเพณีดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการขอขอบคุณต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่ได้ช่วยดูแลรักษาผลผลิตในไร่ข้าวและถือเป็น การเฉลิมฉลองความสำเร็จในการเพาะปลูกข้าว ที่ต้องใช้เวลาหลายเดือนในการดูแลรักษาและมีความเหน็ดเหนื่อย วันนีจึงถือเป็นวันที่ชาวบ้านในหมู่บ้านและหมู่บ้านข้างเคียงได้มีโอกาสมาพบปะกันและร่วมดื่มกินด้วยกัน และนอกจากนั้นในด้านวิถีการดำเนินชีวิต ชาวบ้านยังคงอัตลักษณ์ความเป็นชนเผ่าลัวะ ไม่ว่าจะเป็นด้านภาษา การทำมาหากิน เครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ งานหัตถกรรม ซึ่งมีความน่าสนใจและถือเป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งในระดับตัวบุคคลและชุมชน เช่น องค์ความรู้และเครื่องมือในการจับสัตว์น้ำ สัตว์ป่า การล่าสัตว์ เพื่อนำมาปรุงเป็นอาหาร ซึ่งมีหลากหลายรูปแบบ เป็นต้น

ด้านสถานการณ์ปัญหาหลักในพื้นที่ในพื้นที่ตำบลลูกคา พบว่าปัญหาการลดลงของฐานทรัพยากรธรรมชาติมีเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะการขยายพื้นที่การเพาะปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น ข้าวโพด เป็นต้นส่งผลให้พื้นที่ป่าถูกบุกรุกทำลายจำนวนมาก รวมถึงการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีทางการเกษตรซึ่งได้ไหลลงสู่แม่น้ำลำห้วย ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ ซึ่งปัญหาดังกล่าวนับวันจะขยายตัวเพิ่มมากขึ้น หากแต่ยังโชคดีที่หมู่บ้านแจรงหลวงเป็นหมู่บ้านที่อยู่ข้างในสุด การคมนาคมยากลำบาก และมีจำนวนประชากรน้อย รวมถึงคนในชุมชนยังมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและใช้ประโยชน์อย่างเห็นคุณค่า ทำให้ฐานทรัพยากรธรรมชาติยังคงอุดมสมบูรณ์อยู่จนปัจจุบัน หากแต่ในอนาคตอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามพลวัตและตามกระแส หากไม่มีแนวทางแก้ไข ซึ่งปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นที่จะต้องให้คนในชุมชนได้เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่า และหาแนวทางในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนต่อไป

ด้วยความอุดมสมบูรณ์ทั้งทางทรัพยากรธรรมชาติและทางวัฒนธรรมชนเผ่าที่น่าสนใจดังกล่าว ชาวบ้านแจรงหลวงจึงเล็งเห็นความสำคัญของการส่งเสริมชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยเน้นทั้งการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจของชุมชนที่ยังต้อง

พึงพาภาคการเกษตรแบบธรรมชาติ ทำให้รายได้ของชุมชนไม่แน่นอน ด้วยเหตุนี้ชุมชนจึงมีความต้องการรายได้เสริมที่นอกเหนือจากภาคการเกษตรเพื่อสร้างรายได้เสริม ชุมชนจึงได้ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทดลองจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบของบ้านพักโฮมสเตย์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มาพักและเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบันถือว่ายังอยู่ในช่วงการเริ่มต้น ชุมชนยังต้องอาศัยการบริหารจัดการโดยหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งที่ผ่านมาการจัดการบริหารของกลุ่มยังอยู่ในขั้นการทดลองดำเนินการและมีการแก้ไขปรับปรุงตามความเหมาะสมและความเห็นของสมาชิกในกลุ่ม

บทเรียนที่ผ่านมาในปีแรก คือ 2555 นั้นเป็นการเตรียมความพร้อมของชุมชน และเพื่อให้เข้าใจถึงการเป็นหมู่บ้านโฮมสเตย์ จึงมีการศึกษาดูงานของกลุ่มสมาชิก โฮมสเตย์ จำนวน 7 คน รวมถึงมีการอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกในการเตรียมตัวและเตรียมความพร้อมของกลุ่มในการดำเนินงานต่อไป ซึ่งถือว่าเป็นการเตรียมความพร้อมเบื้องต้นของสมาชิก

ในปีที่สอง 2556 สมาชิกมีความพร้อมและสามารถรับนักท่องเที่ยวได้ สมาชิกยังคงอยู่ที่ 7 คน นักท่องเที่ยวเริ่มรู้จักและเข้าพักโฮมสเตย์ชนเผ่าลัวะบ้านแจรงหลวง จากการเก็บข้อมูลของกลุ่มสมาชิก ปัจจุบันพบว่า มีนักท่องเที่ยวจากเดือน ธันวาคม 2555 - มีนาคม 2556 เข้าพักแล้ว จำนวน 5 ครั้ง 68 คน รายได้ทั้งหมด 20,040 บาท ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวไทย ที่ให้ความสนใจในการเข้าพักโฮมสเตย์ ปัจจุบันกลุ่มโฮมสเตย์ชนเผ่าลัวะบ้านแจรงหลวงส่งเข้าประเมินมาตรฐาน โฮมสเตย์ไทย กรมการท่องเที่ยวกระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา ปี 2556 ซึ่งเป็นครั้งแรกในการยื่นประเมินและอยู่ในช่วงการติดตามให้คะแนนของคณะกรรมการ

การดำเนินงานในระยะที่ผ่านมา ปัจจัยแห่งความสำเร็จประกอบด้วย 1. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมโครงการ และครู ศศช. ช่วยผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อน ของกิจกรรมจนเกิดเป็นกลุ่มโฮมสเตย์ชนเผ่าลัวะบ้านแจรงหลวง 2. สมาชิกกลุ่มมีความกระตือรือร้น และเข้มแข็ง 3. หน่วยงานในท้องถิ่นให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการดำเนินโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ในขณะที่เดียวกันยังมีปัญหาและอุปสรรคในหลาย ๆ ด้าน เช่น การสื่อสารระหว่างชาวบ้านและนักวิชาการให้ความรู้ในเรื่องของการท่องเที่ยวยังสื่อสารไม่ชัดเจนเท่าที่ควรรวมถึง อุปกรณ์เครื่องนอนของกลุ่มสมาชิกไม่เพียงพอต่อนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในจำนวนมาก

ผลจากการดำเนินงานที่ผ่านมา ชาวบ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงได้ร่วมกันจัดเวทีเพื่อปรึกษาหารือและสรุปวิเคราะห์ และมีความเห็นร่วมกันว่า ชุมชนยังขาดความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวในหลายๆ ด้าน ทั้งในด้านข้อมูลชุมชน แหล่งเรียนรู้ในด้านต่างๆ อย่างละเอียด การพัฒนาคนในชุมชนให้มีความรอบรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมถึงการพึ่งพาบุคคลและหน่วยงานภายนอกในการบริหารจัดการ ทำให้การจัดการท่องเที่ยวในช่วงที่ผ่านมาถือว่าไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร จึงน่าจะมีการศึกษาเรียนรู้ข้อมูลในส่วนต่าง ๆ ให้มีความละเอียดและรอบด้าน ประกอบด้วยข้อมูลด้านศักยภาพชุมชน ทุนที่มีอยู่ในพื้นที่ บริบทชุมชน รวมถึงรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคมของพื้นที่ และความเสี่ยงที่มีผลมาจากการท่องเที่ยว โดยใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการศึกษาและทุกคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ซึ่ง

จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันที่จะทำให้รู้จักตนเอง รู้จักชุมชนและรู้จักใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีให้เกิดประโยชน์ พร้อมทั้งปลูกจิตสำนึกให้กับคนชุมชนรักและห่วงใยในชุมชนของตนเองและท้ายที่สุดจะนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนได้โดยคนในชุมชนและเพื่อประโยชน์ของคนในชุมชนได้อย่างแท้จริง

ดังนั้นชุมชนจึงเห็นถึงความสำคัญในการทำวิจัยเรื่อง **“การศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านแจรงหลวง ตำบลภูคา อำเภอปัว จังหวัดน่าน”** ขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวชุมชน ที่จัดได้ว่าเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมชนเผ่าละให้ยังคงอยู่สืบไป และที่สำคัญยังสามารถเป็นแหล่งรายได้เสริมที่สำคัญของคนในชุมชนอีกด้วย วันนี้ถ้าได้รับการจัดการท่องเที่ยวที่ถูกต้อง ชุมชนจะได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือ ชุมชนเกิดรายได้เสริมนอกภาคการเกษตร สร้างอาชีพใหม่ให้ชุมชน ลดอัตราการย้ายถิ่นฐานของวัยแรงงานเพื่อไปขายแรงงานในเมืองหลวง หรือแหล่งงานทำอื่นๆ ส่งเสริมความสามัคคีในชุมชนในการทำกิจกรรมร่วมกัน ในขณะเดียวกันยังถือเป็นการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน รวมทั้งอนุรักษ์วัฒนธรรมชนเผ่าละให้กับเยาวชนในชุมชนได้เรียนรู้และสืบทอดต่อไป การศึกษาศักยภาพชุมชนบ้านแจรงหลวงถือเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานราชการในท้องถิ่น หน่วยงานการท่องเที่ยวและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ ได้ร่วมกันจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนต่อไป

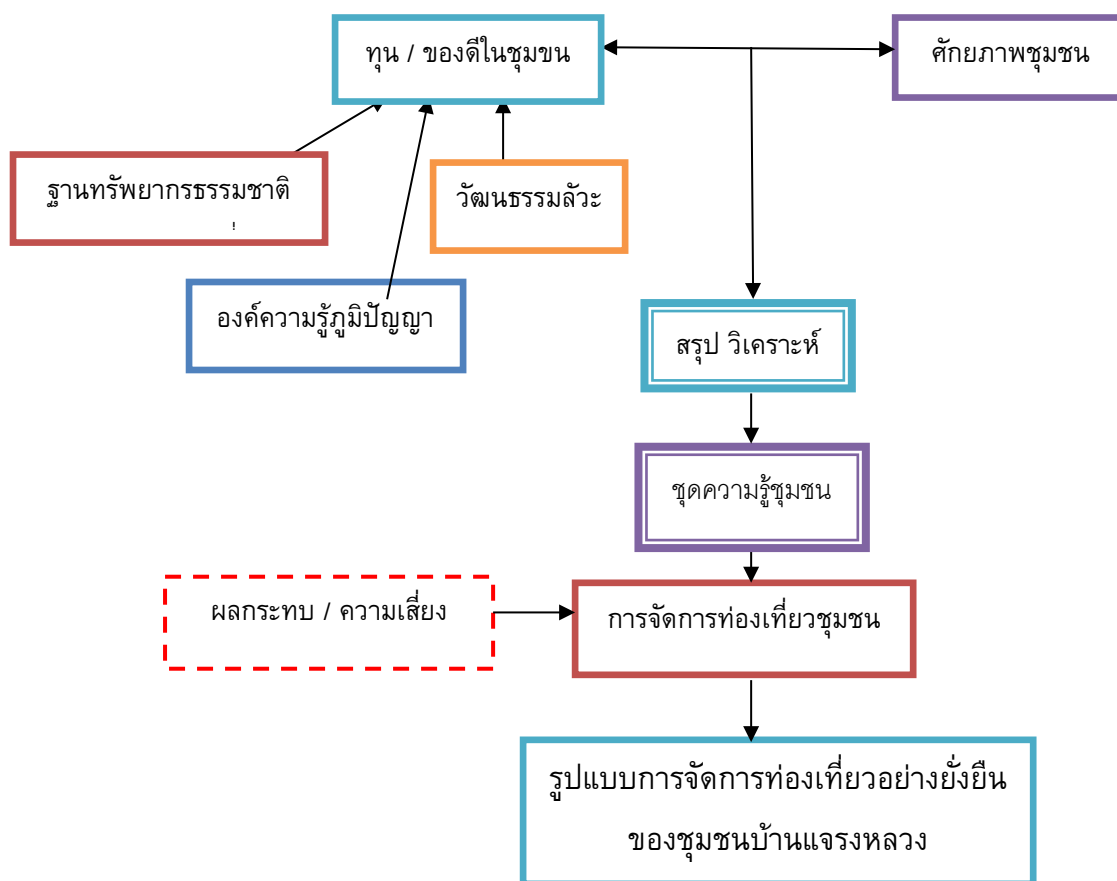
2. คำถามวิจัย

- 1) ชุมชนบ้านแจรงหลวง มีศักยภาพในการจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน อย่างไร
- 2) การพัฒนาคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้วยกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น เป็นอย่างไร

3. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชน
- 2) เพื่อพัฒนาคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 3) เพื่อศึกษาของดีชุมชนในการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 4) เพื่อกำหนดรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

4. กรอบแนวคิด

5. สถานที่ดำเนินการ ชุมชนบ้านแจรงหลวงตำบลภูคา อำเภอปัว จังหวัดน่าน

6. ผู้เกี่ยวข้องในโครงการ

- 1) กลุ่มเด็กและเยาวชนและชาวบ้านในชุมชน
- 2) ผู้นำหมู่บ้าน (เป็นทางการและไม่เป็นทางการ)
- 3) องค์การบริหารส่วนตำบลภูคา
- 4) เจ้าหน้าที่ป่าไม้ อุทยานแห่งชาติดอยภูคา
- 5) ปราชญ์ชาวบ้าน
- 6) มัคคุเทศก์นำเที่ยว
- 7) หน่วยจัดการต้นน้ำปัว
- 8) คณะครูโรงเรียนบ้านน้ำปัวพัฒนา

โดยกลุ่มเป้าหมายทั้งหมดจะมีบทบาทในการให้ข้อมูลงานวิจัยและมีส่วนสำคัญในการดำเนินกิจกรรมตามแผนงานที่วางไว้

7. ระยะเวลาการดำเนินการ

ระยะเวลา 1 ปี 4 เดือน

8. ขอบเขตการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษา สรุป วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลบริบทชุมชน ฐานทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (รวม 8 เดือน)

- 1) ศึกษาบริบทของชุมชน ประวัติศาสตร์ชุมชน สภาพพื้นที่ สภาพภูมิศาสตร์ ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน ประชากร ครุภัณฑ์ ระบบการผลิต อาชีพ วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศาสนา ลักษณะการปกครอง ความสัมพันธ์ทางสังคม สถานการณ์ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ ที่เป็นข้อมูลพื้นฐานในการท่องเที่ยวโดยใช้แผนที่ทางสังคม ปฏิทินวัฒนธรรม ปฏิทินทางการเกษตรและแผนที่เดินดินแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามและเวทีระดมความคิดเห็น
- 2) ศึกษาศักยภาพทุนเดิมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและ ศึกษาความต้องการของชุมชนว่าต้องการให้มีการท่องเที่ยวในรูปแบบใดและความพึงพอใจนักท่องเที่ยวในการบริการทางการท่องเที่ยวของชุมชน โดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนพูดคุยและนำมาสรุปวิเคราะห์ความเป็นไปได้
- 3) ศึกษาและสำรวจ ฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า และสถานที่ท่องเที่ยว แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในชุมชนและบริเวณใกล้เคียง
- 4) ศึกษาข้อมูลเชิงวัฒนธรรมความเป็นอยู่ องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 5) วิเคราะห์ข้อมูล ปัญหา ความเสี่ยง และผลกระทบในด้านฐานทรัพยากรธรรมชาติกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ระยะที่ 2 ศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน

- 1) กำหนดแผนปฏิบัติการการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 2) การกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวและกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนบ้านแจรงหลวง
- 3) ศึกษาฐานชุมชนที่ประสบความสำเร็จด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 4) สรุป วิเคราะห์ผลการศึกษาฐาน
- 5) การทดลองจัดทำทัวร์

- 6) รูปแบบและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของชุมชน
- 7) เวทีนำเสนอผลการศึกษาและรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้อง (เวทีคืนข้อมูล)
- 8) สรุปบทเรียนการดำเนินงานและจัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

9. แผนการดำเนินงาน

ระยะที่ 1

- 1) จัดเวทีสร้างความเข้าใจระหว่างชาวบ้านแจรงหลวง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและ ตัวแทนชาวบ้านที่อยู่รอบหมู่บ้านแจรงหลวง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินงานวิจัยเพื่อรับฟัง ข้อเสนอแนะต่อการทำงานวิจัยและขอความร่วมมือ
- 2) อบรมกระบวนการวิเคราะห์ชุมชน การเก็บข้อมูล การใช้เครื่องมือ
- 3) ศึกษาบริบทชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชน โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และจัดเวทีระดมความคิดเห็นร่วมกัน โดยทีมวิจัย ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้รู้ในแต่ละด้านร่วมกันออกแบบ เครื่องมือ
- 4) ศึกษาศักยภาพทุนเดิมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและ ทบทวนการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมาของชุมชน รวมถึง จัดเวทีเพื่อระดมความคิดเห็นในเรื่องของ “การจัดการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อความยั่งยืนของทรัพยากรการท่องเที่ยว”
- 5) วิเคราะห์ข้อมูลจากเวทีระดมความคิดเห็นในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อชีวิต และข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ บริบทชุมชน เพื่อกำหนดเนื้อหา เครื่องมือและวิธีการเก็บ รวบรวมข้อมูลด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และแบบแผนการใช้ประโยชน์
- 6) สำรวจทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า น้ำตก ถ้ำ และแหล่งเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมา ประวัติศาสตร์การต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์ ฯลฯ ที่มีอยู่ในชุมชนและบริเวณรอบ ๆ โดยใช้แผนที่เดินดิน การเดินสำรวจ การจดบันทึกและการถ่ายภาพประกอบ
- 7) ศึกษาประเด็นความเสี่ยงในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 8) อบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยโดยเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ในเรื่อง การจัดระบบการบริหารจัดการกลุ่มด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน และทดสอบความรู้เรื่อง การจัดระบบการบริหารจัดการกลุ่มด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนของผู้เข้าร่วมอบรม
- 9) รวบรวมข้อมูล เวทีสรุป วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน
- 10) เวทีนำเสนอผลการศึกษาเพื่อเติมเต็มและรับข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้อง
- 11) ทีมวิจัยวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการขับเคลื่อนงานตามข้อเสนอแนะจากเวทีและจัดแผนปฏิบัติการ เพื่อหารือและนำเสนอกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานระยะที่ 2
- 12) สรุปบทเรียนการดำเนินงานและจัดทำรายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัย ระยะที่ 1

- 13) ประเมินการเรียนรู้และความเข้าใจของชุมชน (ก่อน – หลัง การดำเนิน โครงการวิจัย)

ระยะที่ 2

- 1) จัดเวทีเพื่อวางแผนปฏิบัติการร่วมกันในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน
- 2) จัดประชุมทีมวิจัย พี่เลี้ยง ผู้ประสานงาน ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดเพื่อหารูปแบบการจัดการที่เหมาะสมของชุมชนบ้านแจรงหลวง
- 3) จัดประชุมทีมวิจัย ผู้เชี่ยวชาญ พี่เลี้ยงทีมวิจัย ผู้ประสานงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) ผู้ประกอบการ สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวอำเภอป่าอ้อ อุทยานแห่งชาติดอยภูกาคา หน่วยจัดการต้นน้ำป่า การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดน่าน เพื่อร่วมกันออกรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว กลุ่มเป้าหมาย การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์และเชิงนิเวศน์บ้านแจรงหลวงที่เหมาะสมและยั่งยืน
- 4) ทีมวิจัยได้สรุปข้อค้นพบ ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนที่ยั่งยืน
- 5) ศึกษาดูงานในชุมชนที่ประสบความสำเร็จด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 6) กิจกรรมแลกเปลี่ยน สรุป วิเคราะห์การศึกษาดูงานเพื่อนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่บ้านแจรงหลวง
- 7) เชิญวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับการบริการการท่องเที่ยวชุมชน ในหัวข้อ เจ้าของที่ดีกับการบริการนักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์กับภาพลักษณ์ชุมชน และโฮมสเตย์กับครอบครัวอันอบอุ่น แก่ชุมชน
- 8) เวทีวางบทบาทหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 9) ทดลองทำทัวร์ 2 ครั้ง พร้อมรับฟังข้อเสนอแนะ
- 10) สรุปวิเคราะห์ผลการทดลองทำทัวร์และปรับปรุงแก้ไข
- 11) ทีมวิจัยได้สรุปข้อค้นพบ ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนที่ยั่งยืน
- 12) ทีมวิจัยจัดประชุมรายงานผลการวิจัยต่อ สกว.
- 13) คืนผลการวิจัยแก่ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 14) ประเมินการเรียนรู้และความเข้าใจของชุมชน (ก่อน – หลัง การดำเนิน โครงการวิจัย)
- 15) จัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

10. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ผลเชิงวิจัย

10.1 ด้านการวิจัย

- 1) ได้องค์ความรู้เรื่อง ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชน สภาพชุมชน การตั้งถิ่นฐาน วิถี

การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบ้านแจรงหลวงและลักษณะทางกายภาพของชุมชนที่เอื้อต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

- 2) ได้รูปแบบการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคมบ้านแจรงหลวงและนักท่องเที่ยวพึงพอใจในการมาเที่ยวในชุมชน
- 3) สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวชุมชน
- 4) สามารถพัฒนาคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและ มีความรู้ในการจัดการท่องเที่ยว รวมถึงเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของฐานทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

10.2 ด้านการพัฒนา

- 1) สามารถสร้างคุณค่าของทรัพยากร และของดีที่มีในชุมชนมาพัฒนาสู่การจัดการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนในการขายของฝากของที่ระลึก ให้กับนักท่องเที่ยว
- 2) การสร้างภาคีการเรียนรู้หลายภาคส่วนในการอนุรักษ์และการจัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติและใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ รวมถึงด้านการท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืนและสอดคล้องกับสภาพภูมิสังคมของบ้านแจรงหลวง
- 3) สามารถผลักดันรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านแจรงหลวง ให้อยู่ในแผนการพัฒนาของหน่วยงานในพื้นที่ได้

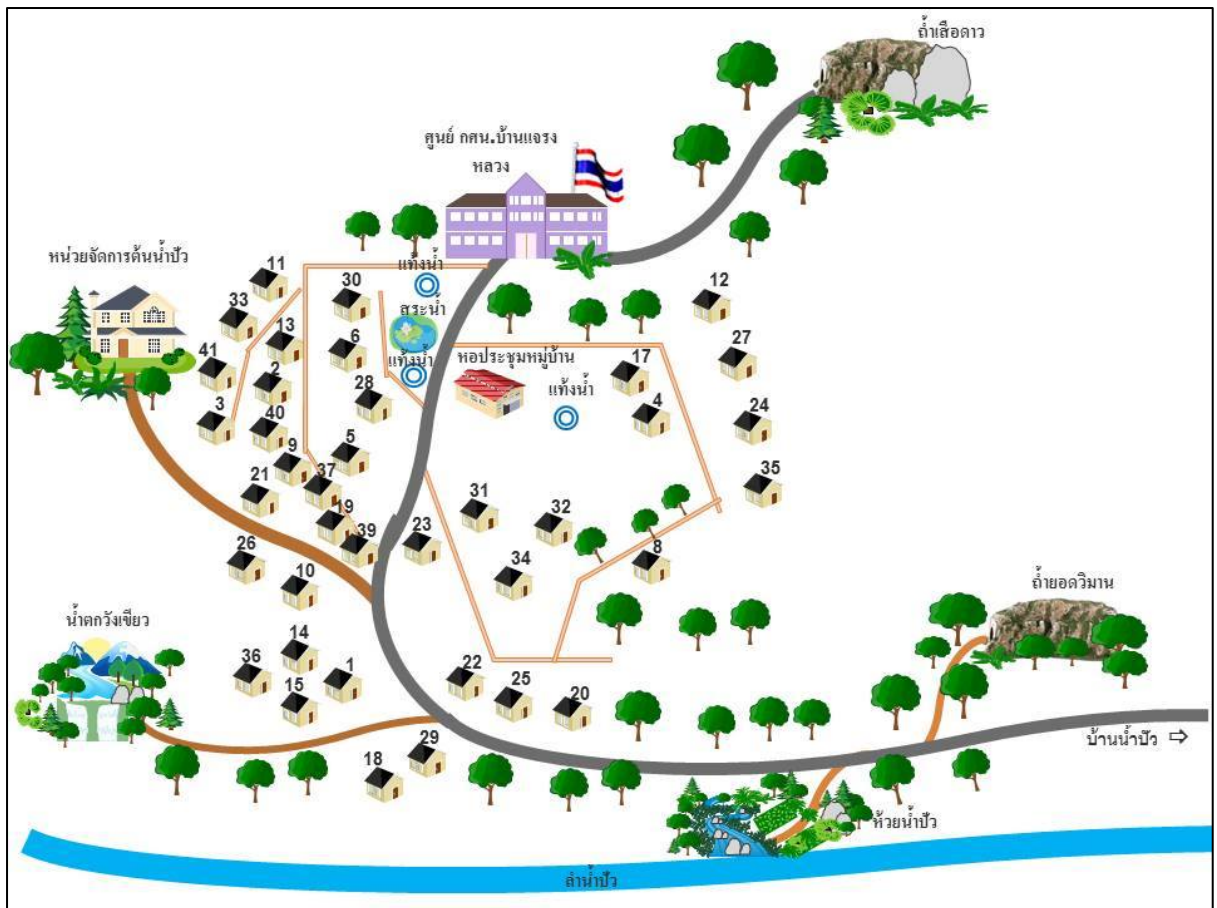
บทที่ 2

บริบทชุมชนบ้านแจรงหลวง

1. สภาพทั่วไป

บ้านแจรงหลวงเป็นหมู่บ้านที่อยู่ท่ามกลางธรรมชาติที่โอบล้อมด้วยขุนเขา มีทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย มีความงามตามธรรมชาติของหมู่บ้านแห่งนี้ เมฆหมอกเคลื่อนคล้อยลอยอย่างช้าพร้อมความเย็นสบายของสายลมและความชุ่มฉ่ำของสายฝนในฤดูฝน สภาพทั่วไปของหมู่บ้านจึงประกอบด้วยเทือกเขาสูงสลับซับซ้อน และมีสภาพอากาศหนาวเย็นตลอดปี บ้านแจรงหลวง ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยภูคา เป็นชาติพันธุ์ลัวะ อยู่อาศัยกันมาหลายชั่วอายุคน ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าย้ายมาจากไหน ชาวบ้านแจรงหลวง อาศัยอยู่รวมกันตั้งชื่อหมู่บ้าน ตามชื่อของลำห้วย ที่ไหลผ่านมาทางตอนเหนือของหมู่บ้านชื่อ “ห้วยแจรงหลวง” เมื่อประมาณปี 2510 ได้เกิดภัยจากผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ เข้ามาคุกคามหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงได้อพยพลงมาอาศัยอยู่ที่ปากกลาง ตำบลปากกลาง อำเภอปัว จังหวัดน่าน โดยมีหน่วยงานของทางราชการ เป็นผู้เป็นผู้จัดที่อยู่อาศัยและที่ทำกินให้กับชาวบ้าน เมื่อเหตุการณ์สงบลง ประมาณปี พ.ศ. 2523 ชาวบ้านจึงเริ่มทยอยกันกลับมาอาศัยอยู่ที่เดิม และเมื่อปี พ.ศ. 2541 ชาวบ้านจึงได้ย้ายหมู่บ้านลงมาอาศัยอยู่จนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งห่างจากที่อยู่อาศัยเดิมประมาณ 2 กิโลเมตร มีถนนคอนกรีต เข้าถึงในหมู่บ้าน ซึ่งมีความสะดวกในการติดต่อกับหมู่บ้านใกล้เคียงกัน และมี นายสาย ทาแปง เป็นผู้ใหญ่บ้าน จนถึงปัจจุบัน

แผนที่แสดง: อาณาเขตบ้านแจรงหลวง

1.1. ประวัติศาสตร์ชุมชน

บ้านแจรงหลวง เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ตั้งอยู่ในเขตตำบลภูคา อำเภอปัวจังหวัดน่าน พิกัดที่ E720924/N2131410 ชาวบ้านเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มาหลายชั่วอายุคน แต่ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าย้ายมาจากไหน ตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อของลำห้วยที่ไหลผ่านของหมู่บ้านชื่อ"ห้วยแจรงหลวง" เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2510 ได้เกิดภัยสงครามจากผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์เข้ามาคุกคามชาวบ้านจึงได้อพยพหนีภัยไปอยู่ที่บ้านปากกลาง ตำบลปากกลาง อำเภอปัว จังหวัดน่าน โดยมีหน่วยงานทางราชการเป็นผู้จัดที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินให้กับชาวบ้าน และเมื่อเหตุการณ์ภัยสงครามสงบลง ในปี พ.ศ.2523 ชาวบ้านจึงเริ่มทยอยย้ายกลับมาอาศัยอยู่ที่เดิมจนถึงปัจจุบัน ลักษณะพื้นที่ของบ้านแจรงหลวงเป็นพื้นที่ภูเขาสูง จากน้ำทะเล 825 เมตร ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำน่าน 1A และชั้น 2 รวมถึงอยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยภูคาล้อมรอบไปด้วยผืนป่าที่ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างมาก อุณหภูมิโดยเฉลี่ยประมาณ 18 – 25 C มีจำนวนประชากรทั้งหมด 213 คน ชาย 113 คน หญิง 100 คน จำนวนครัวเรือน 40 ครอบครั 50 ครัวเรือน นับถือศาสนาพุทธและนับถือผี ชาวบ้านร้อยละ 98 ประกอบอาชีพทางการเกษตร เช่น การทำไร่ข้าวหมุนเวียน ข้าวนา ข้าวโพด และพืชผักอื่นๆ เช่น พักทอง แตงกระเทียม หอมแดง รวมถึงการหาของป่า ส่วนร้อยละ 2 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป การเดินทางเข้าหมู่บ้าน ใช้เส้นทางสายอำเภอปัว - อำเภอบ่อเกลือ(เส้นทางไปอุทยานแห่งชาติดอยภูคา) ระยะทาง

ประมาณ 23 กิโลเมตร เป็นถนนลาดยาง และมีทางแยกเข้าหมู่บ้านก่อนถึงอุทยานแห่งชาติดอยภูคา ใช้เส้นทางบ้านเต๋ย - บ้านแจรงหลวง ระยะทางประมาณ 13 กิโลเมตร ส่วนใหญ่เป็นถนนลูกรังและบางช่วงเป็นถนนคอนกรีต ในช่วงฤดูฝนการคมนาคมค่อนข้างลำบาก รวมระยะทางจากอำเภอปัว - บ้านแจรงหลวง ประมาณ 36 กิโลเมตร

โครงสร้างครอบครัว

ลักษณะประชากรชุมชนบ้านแจรงหลวง “ผิวดำ นัยน์ตาคม ผมหดดำ รูปร่างสันทัดเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชาวลัวะ แต่เดิมนั้นจะเป็นครอบครัวใหญ่ คือ มีลูกมากเนื่องจากขาดความรู้ในเรื่องการวางแผนครอบครัว ในหนึ่งครัวเรือนจะมี 2 – 3 ครอบครัว แต่ในปัจจุบันชาวบ้านมีความรู้มีความเข้าใจในการวางแผนครอบครัวให้ความเคารพต่อผู้ที่อาวุโสกว่าและยึดมั่นในประเพณี ชอบสนุกสนาน มีการนับถือผีแต่ปัจจุบันนี้ประเพณีบางอย่างได้ลดความสำคัญลงไปบ้าง เนื่องจากสภาพแวดล้อม สภาพทางสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปและความเจริญต่างๆ ก็เข้าถึง การคมนาคมก็สะดวกขึ้น จึงทำให้ชาวบ้านนิยมออกไปทำงานรับจ้างต่างจังหวัดมากยิ่งขึ้น บ้านแจรงหลวงจะมีตระกูลที่ใหญ่ๆ อยู่ 3 ตระกูลดังนี้

- ตระกูล ทาแปง มีจำนวนมากที่สุด
- ตระกูล ใจปิง มีจำนวนรองลงมา(ตระกูลนี้มาจากบ้านห้วยป้อ อำเภอป้อเกลือ)
- ตระกูล ณ ชน ตระกูลนี้มาจากบ้านตาน้อย

ในจำนวน 3 ตระกูลนี้ ตระกูล “ทาแปง” จะมีอิทธิพลต่อหมู่บ้านมากที่สุด เนื่องจากมีจำนวนประชากรมากและมีผู้นำหมู่บ้านก็เป็นตระกูล “ทาแปง” สืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบันนี้

1.2. ที่ตั้งและขอบเขต

บ้านแจรงหลวงตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยภูคา พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นภูเขาสูงชันจะมีที่ราบบ้างก็เพียงเล็กน้อย จะมีที่ราบตามสันเขา และที่ราบเล็กๆ จะอยู่ใกล้กับบริเวณลำห้วยน้ำปัว ไหลผ่านทางทิศตะวันตกด้านล่างของหมู่บ้าน และมีลำห้วยแจรงหลวงไหลผ่านทางทิศเหนือของหมู่บ้านแจรงหลวง ในส่วนการเดินทางจากอำเภอปัวไปหมู่บ้านแจรงหลวงนั้น จะใช้เส้นทางหลวงแผ่นดิน 1256 ถนนสายปัว – ป้อเกลือ ประมาณ 22 จะเป็นถนนลาดยาง และมีทางเข้าไปประมาณ 18 กิโลเมตร จะเป็นถนนลูกรัง มีถนนคอนกรีตเป็นบางช่วง รวมระยะทางทั้งหมด ประมาณ 40 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากจังหวัดน่าน ประมาณ 96 กิโลเมตร ตั้งอยู่พิกัดที่ E720924/N2131410 มีระดับความสูงจากน้ำทะเล 825 เมตร ชั้นคุณภาพดินลุ่มน้ำน่านตอนบน 1A และชั้น 2 มีพื้นที่ใช้ประโยชน์ในการทำกิน ประมาณ 2,600 ไร่

1.3 ลักษณะภูมิประเทศ

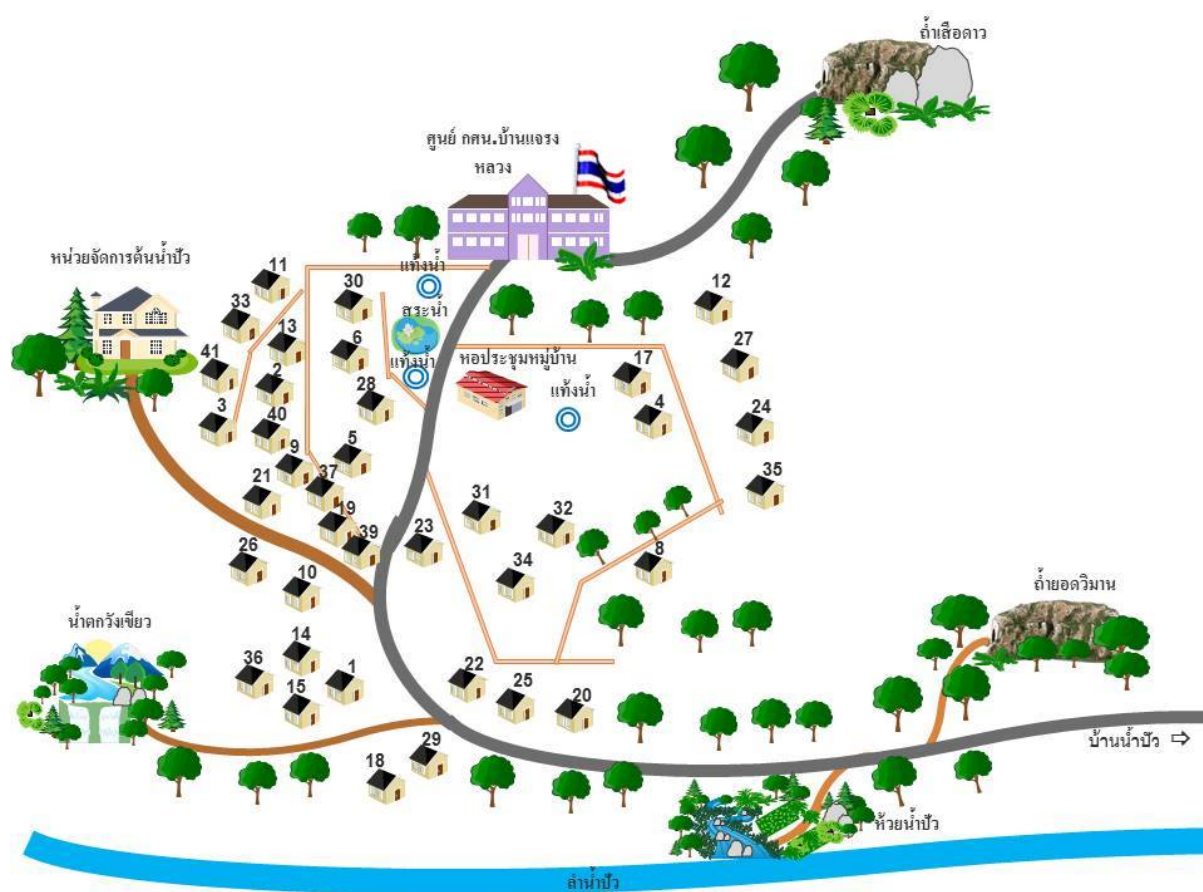
สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ จะเป็นที่ราบสูงมีความชันมาก บางพื้นที่จะเป็นภูเขาผา มีถ้ำอยู่หลายแห่ง ไม่สามารถที่จะใช้ทำการเกษตรได้ เหมาะที่จะใช้เป็นแหล่งต้นน้ำ หรือสถานที่ท่องเที่ยว สำหรับพื้นที่ทำกินจะใช้พื้นที่ตามไหล่เขา อยู่บริเวณรอบ ๆ แนวเขตที่ตั้งของหมู่บ้าน ห่างออกไปประมาณ 3 – 10 กิโลเมตร สภาพของพื้นที่ทำกินจะมีหน้าดินตื้น มีการพังทลายสูง ลักษณะของดิน จะเป็นดินแดงมีก้อนกรวด หิน ปะปนอยู่ ชาวบ้านจึงทำการเกษตรแบบหมุนเวียน เพื่อจะช่วยในการรักษาหน้าดิน และ

เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับดิน แต่ในปัจจุบันนี้ได้มีการส่งเสริม ให้ชาวบ้านมีการขุดนาแบบขั้นบันได เพื่อที่จะมีพื้นที่ในการเพาะปลูกเพิ่มมากขึ้น

อาณาเขตติดต่อของหมู่บ้านดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	หน่วยจัดการต้นน้ำ น้ำป่า
ทิศใต้	ติดต่อกับ	บ้านน้ำปัวพัฒนา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	เขตอำเภอป่อเกือ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	บ้านกอก – จุน

แผนที่โดยสังเขปของบ้านแจรงหลวง

1.4 สภาพภูมิอากาศ

บ้านแจรงหลวง เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนภูเขาสูง และอยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยภูคา มีภูเขาล้อมรอบหมู่บ้านจึงมีอากาศเย็นสบายตลอดทั้งปี ในช่วงฤดูฝน ฝนก็จะตกชุกมาก ส่วนในฤดูหนาวอากาศจะหนาวและหนาวจัด ในช่วงฤดูร้อนอากาศจะเย็นสบายไม่ร้อนจัด มีลมพัดอยู่ตลอดเวลา เพราะว่ามีพื้นที่ป่าไม่อยู่ทางทิศเหนือและทางทิศตะวันออก ของหมู่บ้านมีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยประมาณ 18 – 25 องศา

1.5 ลักษณะทางภูมิศาสตร์

สภาพพื้นที่ของหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นภูเขาสลับซับซ้อน ล้อมรอบไปด้วยภูเขาสูงในเขตผืนป่าเทือกเขาภูคา ซึ่งเป็นส่วนปลายของเทือกเขาหิมาลัย พื้นที่จึงมีความลาดชันมากและมีที่ราบลุ่มเพื่อการเกษตรตามลุ่มน้ำและหุบเขาแคบๆ บริเวณเทือกเขาจึงถูกถากเป็นพื้นที่เพาะปลูก ซึ่งเป็นที่ราบบนภูเขาที่มีความสูงไม่ต่ำกว่า 300 เมตร แต่ไม่เกิน 825 เมตรตามระดับน้ำทะเล

2. สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

2.1 ประชากร

บ้านแจรงหลวง มีประชากรในหมู่บ้านทั้งหมด 213 คน แบ่งเป็นชาย 113 คน หญิง 100 คน ประกอบด้วย 40 หลังคาเรือน 55 ครอบครัว มีผู้สูงอายุ(อายุ 60 ปี ขึ้นไป) จำนวน 12 คน ผู้พิการ จำนวน 4 คน

ข้อมูลประชากรจำแนกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ	จำนวน	ร้อยละ
0 - 5 ปี	23	10.80
6 - 14 ปี	21	9.87
15 - 39 ปี	90	42.25
40 - 59 ปี	65	30.5
60 - 69 ปี	9	4.23
70 - 79 ปี	4	1.89
80 - 89 ปี	1	0.46
90 ปี ขึ้นไป	-	0.00
รวม	213	100

3. ศาสนา

การนับถือผีของชาวลัวะเปรียบได้กับศาสนาชนิดหนึ่งเพราะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของพวกเขามาอย่างช้านานและมีรากเหง้ามาจากชุมชน แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไปทางการจึงกำหนดให้ชาวลัวะนับถือศาสนาพุทธ จึงเกิดการผสมผสานทางศาสนา คือ การนับถือผีกับพุทธศาสนา

4. การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน

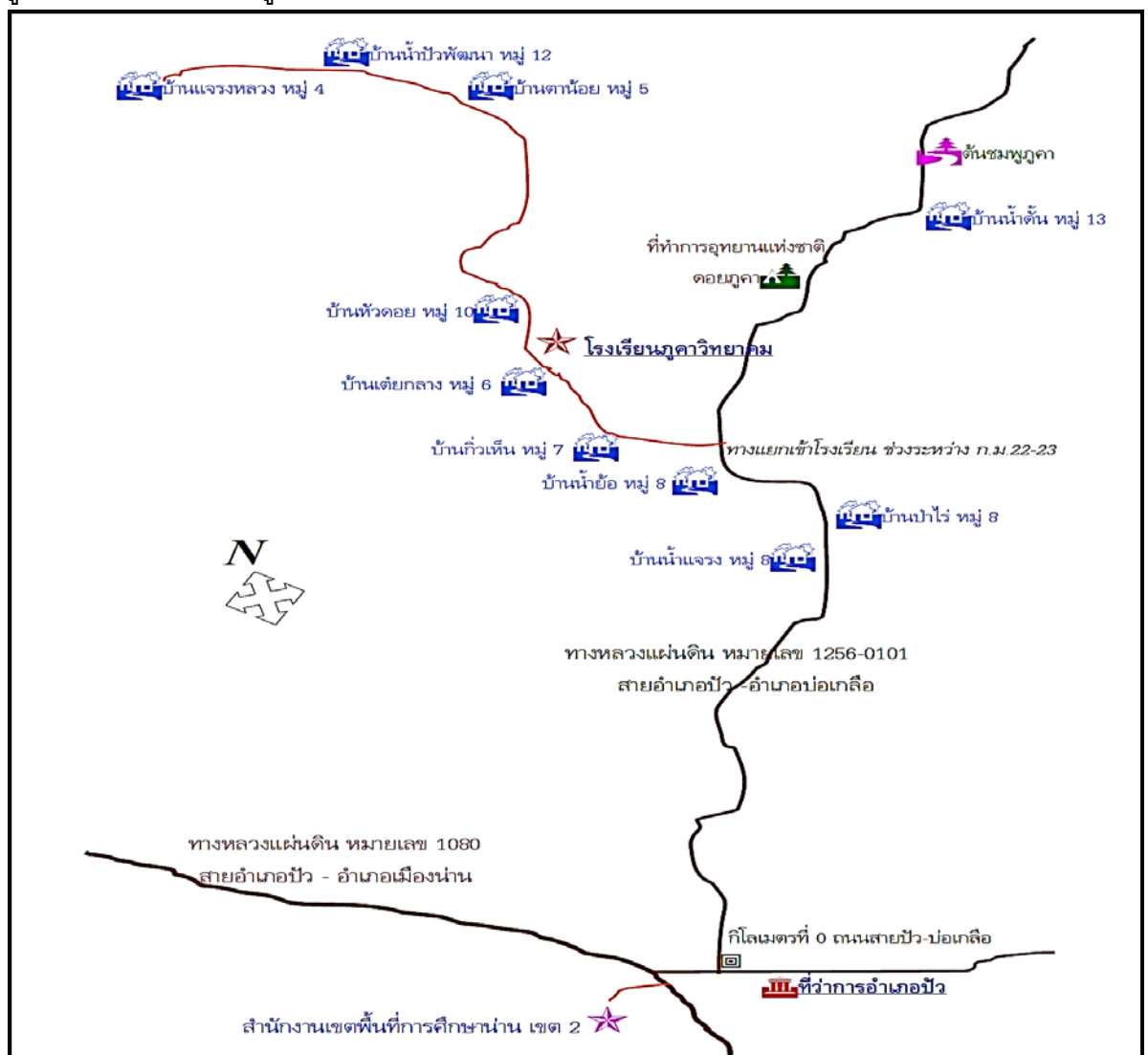
อดีต มุงด้วยหญ้าคา ใช้ไม้ไผ่สานเป็นฝาบ้าน ตัดไม้กลม พื้นยกสูง มีเตาไฟเพื่อประกอบอาหารอยู่ในบ้าน ที่นอนก็ไถลเตาไฟ บ้าน 1 หลังจะอาศัยอยู่ 17 – 18 คน ถ้าหลังใหญ่จะมีคนอาศัยจำนวน 29 คน เป็นครอบครัวใหญ่

ปัจจุบัน บ้าน 2 ชั้น มุงด้วยถึงกระสี ฝาบ้านทำด้วยไม้ และปูนตามกำลังทรัพย์ของผู้อาศัยแต่ละหลังคาเรือน 1 หลังคา อาศัยอยู่สูงสุด 4 – 6 คน ต่อหลังคาเรือน ถือว่าเป็นครอบครัวเล็กลงจากสมัยก่อนมาก

5. เส้นทางคมนาคม, การติดต่อกับภายนอก

การเดินทางจากตัวเมืองน่านถึงอำเภอบัว เป็นระยะทาง 60 กิโลเมตร จากอำเภอบัว ไปถึงปากทางเข้าบ้านเตี้ย แล้วต่อรถโดยสารประจำทางถนนสาย บ่อเกลือ – บัว ระยะทางประมาณ 22 กิโลเมตร จากนั้นจะใช้รถจักรยานยนต์ส่วนตัว หรือจะเดินด้วยเท้า ระยะทาง 18 กิโลเมตร จะใช้เวลาในการเดินทาง (รถจักรยานยนต์ส่วนตัว 2 - 3 ชั่วโมง) เพราะระยะทางจากปากทางบ้านเตี้ยไปถึงบ้านแจรงหลวงค่อนข้างลาดชัน มีระยะทางในการเทถนนคอนกรีต ประมาณ 10 กม. จากนั้นจะเป็นเส้นทางลูกรัง ในช่วงฤดูฝนการเดินทางเข้าหมู่บ้านนั้นยากลำบากมากเพราะเป็นทางที่ชันที่สูงสลับกับพื้นที่ราบตามสันเขา การเดินทางนั้นจะต้องอาศัยรถยนต์ที่เป็นแบบขับเคลื่อนสี่ล้อ หรือมอเตอร์ไซด์ เท่านั้นที่สามารถเข้ามาในหมู่บ้านได้ เพราะถนนนั้นเป็นถนนดินลูกรังหินภูเขาขัดเลาะมาตามแนวสันเขา

รูปแผนที่เส้นทางเข้าหมู่บ้านแจรงหลวง จาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่านที่ 2

6. การศึกษา

6.1 ระดับการศึกษาของประชาชน (ทุกคน)

ระดับการศึกษา	ชาย	หญิง	รวม
ไม่รู้หนังสือ	24	27	51
ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา	17	13	30
ระดับประถมศึกษา	11	16	27
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	19	8	27
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	10	5	15
ระดับอนุปริญญา	6	5	11
ปริญญาตรี	-	1	1
ปริญญาโท	-	-	-
ปริญญาเอก	-	-	-

6.2 จำนวนผู้เรียนในระบบโรงเรียนในปัจจุบัน

ระดับ	จำนวน
ระดับก่อนประถมศึกษา	11
ระดับประถมศึกษา	9
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	8
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	7
อนุปริญญา	2
ปริญญาตรี	-
ปริญญาโท	-
ปริญญาเอก	-

6.3 จำนวนผู้เรียน กศน. ในปัจจุบัน

ระดับ	จำนวน
เด็กก่อนวัยเรียน	8
ประถมศึกษา	-
มัธยมศึกษาตอนต้น	-
มัธยมศึกษาตอนปลาย	2
รวม	10

6.4 ภูมิปัญญาในชุมชน

ชื่อ – นามสกุล	ภูมิปัญญาเรื่อง
1. นายถึง ทาแปง	หมอผี,หมอสู้ขวัญ,หมอสมนไพร,หมอไสยศาสตร์
2. นายด้วง ทาแปง	หมอผี ,จักสาน
3. นายวันยก ทาแปง	หมอดำแย, หมอสู้ขวัญ
4. นายหล้า ทาแปง	หมอดำแย
5. นายโทะ ทาแปง	ช่างไม้, ถักไม้กวาด

6.5 ผู้เรียนต่อของคนในชุมชน

- ผู้เรียนจบระดับประถมศึกษา ในระบบโรงเรียน 12 คน เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในระบบโรงเรียน 9 คน คิดเป็น ร้อยละ 42,85
- ผู้จบระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (การศึกษาภาคบังคับ) ในระบบโรงเรียน 26 คนเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระบบโรงเรียน 6 คนคิดเป็นร้อยละ 23.07 เรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กศน. 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.69 เรียนต่อระดับอนุปริญญา 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.69

6.6 แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและบริเวณใกล้เคียงที่สามารถเรียนรู้ได้สะดวก

- ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “ แม่ฟ้าหลวง ” บ้านแจรงหลวง
- โรงเรียนบ้านน้ำบัวพัฒนา
- หน่วยจัดการต้นน้ำบัว

7. สาธารณสุข

7.1 สถานพยาบาล

ประเภทสถานพยาบาล	จำนวน (แห่ง)
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลภูคา	1

7.2 บุคคลที่ทำหน้าที่ส่งเสริมบริการด้านสุขภาพอนามัยชุมชน

ประเภท	จำนวน (คน)
อสม.	5
หมอสมนไพร	3
หมอฝังเข็ม	-
อื่น ๆ	-

7.3 โรคที่เป็นกันมาก จำแนกตามชื่อโรค

ชื่อโรค	จำนวนผู้ป่วย	กลุ่มอายุ	
		เด็ก	ผู้ใหญ่
1. โรคไข้หวัด	30	17	13
2. โรคท้องร่วง	11	5	6
3. โรคกระเพาะอาหาร	10	-	10
4. โรคความดันสูง	8	-	8
5. โรคตาแดง	16	6	10

7.4 บริการสาธารณสุขชุมชนแยกตามประเภท

ประเภท	จำนวน
กองทุนยา	-
บัตรประกันสุขภาพ	213
อื่น ๆ	-
รวม	213

8. วัฒนธรรมประเพณี (วันสำคัญในแต่ละเดือน)

เดือน	ประเพณี
1. มกราคม	ขึ้นบ้านใหม่
2. กุมภาพันธ์	
3. มีนาคม	ส่งเคราะห์หมู่บ้าน
4. เมษายน	ปีใหม่เมือง(สงกรานต์) แต่งงาน
5. พฤษภาคม	
6. มิถุนายน	การเลี้ยงผีไร่ เลี้ยงผีเรือน(แยกตามครอบครัว/เครือญาติ)
7. กรกฎาคม	
8. สิงหาคม	
9. กันยายน	
10. ตุลาคม	ตานข้าวใหม่ กินข้าวเฒ่า กินข้าวใหม่
11. พฤศจิกายน	กินดอกแดง
12. ธันวาคม	สู่ขวัญหมอผี

8.1 วัฒนธรรมประเพณีที่ดำรงรักษาไว้หรืออนุรักษ์ฟื้นฟูขึ้นมาใหม่

- การกินดอกแดง จัดในเดือน พฤศจิกายน วิธีการทำดอกแดง เป็นประเพณีเกี่ยวกับข้าว หลังเก็บเกี่ยวเราจะได้อาข้าวกลับบ้านจะต้องมีประเพณีการกินดอกแดงก่อน มีวิธีการกินดังนี้ ช่วงเช้าเจ้าของไร่น่าต้องขอพ่อหม่อมมาทำพิธีให้ จากนั้นก็กลับมาเตรียม ไก่ 1 ตัว เหล้า 1 ขวด สวย 4 อัน ใส่ดอกไม้ธูปเทียน จากนั้น ให้พ่อหม่อมขอขวัญข้าวเพื่อเอาข้าวกลับบ้าน จากนั้นจะมีการสู่ขวัญเจ้าของไร่นา

- ประเพณีขึ้นบ้านใหม่ ก่อนสร้างบ้านจะมีการขึ้นเสาเอกแล้วก็นำเอาตำแหลวซึ่งประกอบไปด้วยฝ้าย หมาก เอาดอกร้อย อ้อย ยาสูบ ผูกติดหลังจากที่สร้างบ้านเสร็จแล้วก็จะมีการประกอบพิธีโดยจะทำการบอกกล่าวผีบรรพบุรุษที่บ้านของพ่อแม่ที่ได้ย้ายออกมาในการเลี้ยงก็จะมีการนำเครื่องเช่น ไหว้ไปบอกกล่าวว่าเขาได้แยกออกมาอยู่บ้านอีกหลังหนึ่ง และขอให้ผีบรรพบุรุษช่วยคุ้มครองรักษาคนที่อยู่บ้านหลังนี้ด้วย หลังจากการสร้างบ้านใหม่เสร็จแล้วก็จะเชิญญาติพี่น้องเพื่อนบ้านมาทำบุญฉลองร่วมแสดงความยินดี

- ประเพณีผูกขวัญ การผูกขวัญนั้นจะทำกันในหลายโอกาส เช่น ทำขึ้นเมื่อมีคนในบ้านออกไปทำงานที่อื่นแล้วกลับมาบ้านหรือทำตอนที่คนในบ้านหายจากการเจ็บป่วย เพราะเชื่อว่าผีทำให้เกิดอาการป่วยเพื่อเป็นการขอขมาผีในเรื่องที่ทำให้ผิดไปในการเลี้ยงผีก็คือจะทำการเลี้ยงผีบรรพบุรุษเพราะเชื่อว่าคนที่ป่วยไปลวงเกินหรือทำให้ผีบรรพบุรุษไม่พอใจ ผีบรรพบุรุษจึงทำให้เกิดการเจ็บป่วยหรือทำตอนที่ออกจากหมู่บ้านเพื่อไปเรียนหรือออกไปทำงานที่อื่น ซึ่งการทำพิธีผูกขวัญให้เพราะถือว่าเป็นลูกเป็นหลาน กำลังจะออกไปเรียนออกไปทำงานต่อ จึงทำพิธีผูกขวัญให้ การผูกขวัญนั้นอาจจะใช้หมูหรือไก่ก็ได้โดยพ่อหม่อมเป็นผู้ทำพิธีผูกขวัญบอกกล่าวผีให้ และจะเชิญเพื่อนบ้านญาติพี่น้องมาร่วมพิธีกรรม

- เครือญาติ ความสัมพันธ์และการสืบทอดมรดก ชาวบ้านแจรงหลวง มีตระกูลใหญ่จำนวน อยู่ 3 ตระกูล ได้แก่ 1) ตระกูล ทาแปง มีจำนวนมากที่สุด 2) ตระกูล ใจปิง มีจำนวนรองลงมา(ตระกูลนี้มาจากบ้านห้วยป้อ อำเภอปอเกลือ) 3) ตระกูล ณ ชน ตระกูลนี้มาจากบ้านตาน้อย ในจำนวน 3 ตระกูลนี้ ตระกูล “ทาแปง” จะมีอิทธิพลต่อหมู่บ้านมากที่สุด เนื่องจากมีจำนวนประชากรมาก และมีผู้นำหมู่บ้านก็เป็นตระกูล “ทาแปง” สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันนี้ แต่ความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้านจะนับสายตระกูลผีของมารดา ลักษณะกิจกรรมชุมชนของชาวบ้านแจรงหลวงนั้นเกือบทุกกิจกรรมไม่ได้ใช้เงินเข้ามาเป็นหลัก ไม่มีการจ้าง แะใช้ร่างกายและแรงงานของตัวเองเท่านั้นที่เข้ามาช่วยเหลือกัน เช่น การทำข้าวไร่ ตั้งแต่เริ่มแผ้วถางที่เตรียมเพาะปลูก การเผาไร่ ปลูกข้าว ถอนหญ้า ใส่ปุ๋ย เกี่ยวข้าว กองข้าว ตีข้าว แยกข้าวจากที่ไร่นาไว้ที่ยังข้าว ทุกคนล้วนมีหน้าที่ของตนเองทั้งเด็ก ทั้งผู้ใหญ่ ผู้เฒ่าผู้แก่ทุกคนที่เป็นวัยแรงงาน ก็จะช่วยเหลือกันตามหน้าที่ของตนเองหรือใครทำอะไรได้ก็ช่วยกันทำ เช่น เด็กนั้นก็จะช่วยเสิร์ฟน้ำเสิร์ฟอาหารตอนพัก ผู้ใหญ่ก็จะทำงานส่วนผู้เฒ่าผู้แก่ก็จะทำในเรื่องของพิธีกรรมความเชื่อให้ตรงตามประเพณีมาตั้งแต่โบราณ

8.2 ผู้นำทางศาสนาและประเพณีวัฒนธรรม

- นายถึง ทาแปง ผู้อาวุโส หมอผี หมอสมุนไพร ประจำหมู่บ้าน

- นายวันยก ทาแปง หมอตำแย หมอสู่วัฏประจำหมู่บ้าน
- นายด้วง ทาแปง ผู้อาวุโสด้านการจักสาน
- นายโพ๊ะ ทาแปง ผู้อาวุโสด้านการจักสานและการตีเหล็ก

9. ด้านการปกครอง

9.1 ผู้นำชุมชนบ้านแจรงหลวง

1. นายสาย ทาแปง	ผู้ใหญ่บ้าน
2. นายสมศักดิ์ ทาแปง	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
3. นายอินทอง ทาแปง	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
4. นายเสกสรร พิศจาร	ผู้ช่วยฝ่ายรักษาความสงบในหมู่บ้าน
5. นายวิสุทธิ ทาแปง	สมาชิก อบต.
6. นายคมสันต์ ศรีคำพลอย	สมาชิก อบต.

คณะกรรมการหมู่บ้าน

1. นายสาย ทาแปง	ประธานกรรมการ
2. นายเสกสรร พิศจาร	รองประธานกรรม
3. นายสมศักดิ์ ทาแปง	กรรมการ
4. นายศรีบุญ ใจปิง	กรรมการ
5. นายวาท ณ.ชน	กรรมการ
6. นายสาร ทาแปง	กรรมการ
7. นายคมสันต์ ศรีคำพลอย	กรรมการและเลขานุการ

ผู้นำแบบไม่เป็นทางการ

1. นายถึง ทาแปง	ผู้อาวุโส หมอผี หมอสมุนไพร ประจำหมู่บ้าน
2. นายด้วง ทาแปง	ผู้อาวุโส หมอผี จักสาน
3. นายวันยก ทาแปง	ผู้อาวุโสหมอตำแย หมอสู่วัฏ
4. นายหล้า ทาแปง	ผู้อาวุโส หมอตำแย
5. โพ๊ะ ทาแปง	ผู้อาวุโส ช่างไม้

10. สภาพทางเศรษฐกิจและรายได้

การประกอบอาชีพหลักคือ การทำไร่ข้าวเหนียว อาชีพรองลงมาคือการปลูกพืชผัก การเลี้ยงสัตว์เช่น วัว ควาย แพะ หมู ไก่ ฯลฯ การหาของป่า และรับจ้างทั่วไป มีบางครอบครัวจะมีการขุดนาขั้บนันไคเพื่อที่จะเพิ่มพื้นที่ในการเพาะปลูกมากขึ้น รายได้เฉลี่ยประมาณ 15,000 บาท / ครอบครัว / ปี การปลูกข้าวไร่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของชาวลัวะ ซึ่งผลผลิตที่ได้จะเก็บไว้บริโภคในครัวเรือน จะไม่นำไปขายเนื่องจากได้ผลผลิตน้อยแม้จะมีไร่หลายแปลงแต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อการบริโภค การปลูก

ข้าวไร่จึงเป็นการผลิตเพื่อการบริโภคเท่านั้น มิใช่การประกอบอาชีพของชาวลัวะ หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว ชาวบ้านมักจะไปรับจ้างยังต่างถิ่น โดยมีนายจ้างมารับถึงหมู่บ้าน เช่น การรับจ้างทำไร่ ข้าวโพด รับจ้างปลูกผัก งานก่อสร้าง เป็นต้น รายได้ที่ได้รับก็จะนำมาใช้จ่ายในครัวเรือน ชาวบ้านจะไปรับจ้างประมาณ 1 - 2 เดือน แล้วจึงเดินทางกลับบ้าน เมื่อเงินเริ่มหมดก็จะเดินทางไปทำงานอีกครั้ง เฉลี่ยแล้วชาวบ้านมีรายได้ต่อครัวเรือนประมาณปีละ 5,000 – 10,000 บาท

10.1 ปฏิทินทางการเกษตรบ้านแจรงหลวง

ที่	กิจกรรม	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1.	ปลูกข้าวไร่												
	- ถางไร่	←→											
	- เฝ้าไร่			←→									
	- ใส่ข้าวไร่				←→								
	- ถอนหญ้า					←→							
	- เกี่ยข้าว										←→		
2.	ปลูกข้าวนา												
	- กล้าถุ้งข้าวนา					←→							
	- ไถนา						←→						
	- ปลูกข้าวนา(ดำนา)						←→						
	- เกี่ยข้าวนา										←→		
3.	ปลูกข้าวโพด												
	- ถางหญ้าในสวน			←→									
	- ปลูกข้าวโพด				←→								
	- ใส่ปุ๋ย						←→						
	- หักข้าวโพด										←→		
	- สีข้าวโพด										←→		
4.	ปลูกกระเทียม หอมแดง												←→

10.2 การประกอบอาชีพ

อาชีพ	เป็นอาชีพหลัก		เป็นอาชีพรอง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ทำนา	7	-	-	-
ทำสวน	-	-	-	-
ทำไร่	40	-	-	-
เลี้ยงสัตว์	-	-	35	-

อาชีพ	เป็นอาชีพหลัก		เป็นอาชีพรอง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ปลูกผัก	-	-	36	-
ค้าขาย	-	-	1	-
รับจ้าง(ด้านการเกษตร)	-	-	6	-
รับจ้าง(งานอิสระ)	12	-	-	-
รับราชการ	3	-	-	-
อื่น ๆ	-	-	-	-

รายได้เฉลี่ยต่อครอบครัวต่อปี 30,000 บาท

รายได้เฉลี่ยของชุมชนต่อปี 1,200,000 บาท

10.3 แหล่งประกอบการ

ประเภท	แห่ง
ร้านค้า	1
ร้านซ่อมจักรยาน	-
อื่น ๆ (ระบุ)	-

10.4 สถาบันการเงิน

ประเภท	จำนวนเงินฝาก (บาท)	จำนวนเงินกู้ (บาท)	จำนวนลูกหนี้ (บาท)
ธนาคารชุมชน	-	-	-
กองทุนหมู่บ้าน	1,000,000	1,0000,000	40
กลุ่มออมทรัพย์	-	-	-
อื่น ๆ (กองทุนแนวกันไฟ)	30,000	-	-

10.5 กลุ่มทางเศรษฐกิจ

ประเภท	แห่ง	จำนวนสมาชิก
ธนาคารข้าว	-	-
กองทุนพัฒนาหมู่บ้าน	1	40
กลุ่มออมทรัพย์	-	-
สหกรณ์การเกษตร	-	-
สหกรณ์ร้านค้า	-	-
อื่น ๆ	-	-

10.6 พืชเศรษฐกิจหลัก 3 อันดับแรกของชุมชน

- ไร่ข้าว จำนวน 350 ไร่
- ไร่ข้าวโพด จำนวน 400 ไร่
- สวนลิ้นจี่ จำนวน 2 ไร่
- ไร่เมี่ยง จำนวน 2 ไร่

11. สาธารณูปโภค

11.1 จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้า

ประเภท	ครัวเรือน
ไฟฟ้า กฟภ.	40
โซลาร์เซลล์	-
ไฟฟ้าพลังน้ำ	-
อื่น ๆ	-

11.2 จำนวนผู้ใช้น้ำ

ประเภท	ครัวเรือน
ประปาภูเขา	40
น้ำบาดาล	-
อื่น ๆ	-

11.3 จำนวนผู้ใช้โทรศัพท์

โทรศัพท์มือถือ 50 คน / โทรศัพท์บ้าน – ครัวเรือน

11.4 สิ่งอำนวยความสะดวก

รายการ	จำนวน
วิทยุ	25
โทรศัพท์	37
รถยนต์	2
รถจักรยานยนต์	35
รถจักรยาน	10
เครื่องคอมพิวเตอร์	2
อื่น ๆ	-

11.5 เครื่องมือที่ใช้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม

รายการ	จำนวนครัวเรือนที่มี	จำนวน (หน่วย)
รถไถ	3	-
เครื่องสีข้าว	2	2
เครื่องพ่นยา	37	37
เครื่องสูบน้ำ	-	-
อื่น ๆ เครื่องตัดหญ้า	30	30

12. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ศักยภาพชุมชนบ้านแจรงหลวงนอกจากมีทรัพยากรธรรมชาติด้านป่าไม้ซึ่งเป็นป่าไม้ชุมชนที่เป็นต้นน้ำของหมู่บ้าน มีลำห้วยไหลผ่าน ชื่อ ลำห้วยแจรงหลวง ที่ชาวบ้านใช้ในการอุปโภคบริโภคและเป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติแล้วยังมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ในด้านเศรษฐกิจยังสามารถสร้างรายได้ให้กับประชาชนในชุมชน โดยการหาของป่ามาขายเป็นรายได้อีกช่องทางหนึ่งที่ทำให้คนบ้านแจรงหลวงสามารถอยู่กับป่าและสามารถพึ่งพาอาศัยกันได้ รวมถึงมีพืชที่คนในชุมชนสามารถจะปลูกเองได้ เช่น ผักต่างๆ หอม กระเทียมที่ไม่ต้องถึงพาอาหารจากภายนอกมากนักเพราะระยะทางในการเดินทางออกไปในเมืองหรือข้างนอกนั้นค่อนข้างลำบากมาก

12.1 การถือครองที่ดิน บ้านแจรงหลวง มีที่ตั้งชุมชนและพื้นที่ไร่นาทั้งหมดอยู่ในเขตของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช การถือครองที่ดินของชาวบ้านทั้งหมดจึงได้รับการจัดสรรแบ่งที่ดินถือครองโดย กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ซึ่งเป็นการจับจองกันเองของชาวบ้านแบบไม่มีโฉนดยืนยันกรรมสิทธิ์ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช จึงได้มีการสำรวจเพื่อแบ่งประเภทการใช้ที่ดิน และได้จัดสรรเป็นส่วนต่างๆของหมู่บ้านเป็น พื้นที่อาศัย พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ป่า ดังนี้

การใช้ที่ดิน

การใช้ที่ดิน ที่ดินทำกินในหมู่บ้านเป็นเขตอุทยานแห่งชาติดอยภูคา ชาวบ้านมักจะถางป่าในเขตอุทยานมาเป็นที่ดินทำกินของตน ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของอุทยานแห่งชาติ การจะเปิดป่าแต่ละครั้งต้องได้รับการอนุมัติจากอุทยานก่อน ชาวบ้านสามารถใช้ที่ดินได้เต็มที่ แต่ไม่มีโฉนดเป็นของตนเอง ไม่มีเอกสารยืนยัน หากชาวบ้านไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง อุทยานสามารถยึดที่ดินทำกินชาวบ้านได้ ชาวบ้านแต่ละครอบครัวจะมีที่ดินทำกินไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับจำนวนสมาชิกในครอบครัว หากมีสมาชิกมากก็จะมีแปลงข้าวหลายแปลง หรือแปลงข้าวโพดหลายแปลง ผู้ที่เป็นผู้นำในชุมชนหรือผู้ที่มีฐานะดี ไร่ข้าวก็จะอยู่ใกล้กับหมู่บ้าน ส่วนผู้ที่มีฐานะยากจนไร่จะอยู่ไกล สำหรับผู้ที่ไม่มีไร่เป็นของตนเองต้องเช่าไร่ของเพื่อนบ้านเพาะปลูก แล้วจึงแบ่งผลผลิตตามข้อตกลงที่ได้กำหนดร่วมกัน โดยมากผู้เช่าต้องแบ่งข้าวสาร 1 ใน 3 ส่วนให้กับผู้เป็นเจ้าของ

12.1. แหล่งเงินทุนหรือกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน

- กองทุน กข.คจ.
- กองทุนเศรษฐกิจชุมชน
- กองทุนยา
- กองทุนแนวกันไฟ

12.2. เครือข่ายหน่วยงานใกล้เคียง ที่ให้การสนับสนุน

- ก.ศ.น. อำเภอปัว
- องค์การบริหารส่วนตำบลภูคา
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลภูคา
- หน่วยจัดการต้นน้ำ น้ำปัว
- โรงเรียนประถมศึกษาบ้านน้ำปัวพัฒนา
- อุทยานแห่งชาติดอยภูคา
- สำนักงานเกษตรอำเภอปัว
- สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดน่าน
- สำนักงานประมงจังหวัดน่าน
- สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดน่าน

12.3. ระเบียบ ข้อปฏิบัติ กฎเกณฑ์ของชุมชน

- 1) เมื่อมีการประชุมในหมู่บ้านทุกหลังคาเรือนต้องส่งตัวแทนเข้าร่วม
- 2) การลักขโมยสิ่งของในหมู่บ้านปรับ 10 เท่า ของมูลค่าทรัพย์สินที่เสียหาย ถ้ารุนแรงจะส่งให้เจ้าหน้าที่ดำเนินคดีตามกฎหมาย
- 3) ห้ามยิงปืนในหมู่บ้านโดยไม่มีเหตุจำเป็นถ้าฝ่าฝืนปรับ 500 บาท
- 4) ห้ามชกต่อยหรือทะเลาะวิวาทในหมู่บ้านถ้าฝ่าฝืนปรับ 200 บาท
- 5) ห้ามดื่มสุราและส่งเสียงดังรบกวนชาวบ้านเกินเวลา 22.00 น. ฝ่าฝืนปรับคนละ 100 บาท ยกเว้น กรณีที่มีงานหรือเทศกาลในหมู่บ้าน
- 6) ถ้ามีงานกุศล งานศพหรืองานพิธีการต่างๆ ห้ามก่อวุ่นหรือสร้างความเสียหาย ฝ่าฝืนปรับ 500 บาท
- 7) เมื่อมีการพัฒนา ทุกหลังคาเรือนจะต้องส่งตัวแทนมาร่วมพัฒนาหากขาดโดยไม่มีเหตุจำเป็นปรับ 150 บาท ต่อหนึ่งครั้ง
- 8) ห้ามบุคคลใดในหมู่บ้านยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดฝ่าฝืน
 - ครั้งที่ 1 ตักเตือนแล้วปรับ 2,000 บาท
 - ครั้งที่ 2 ปรับเพิ่มขึ้นเป็น 4,000 บาท

- ครั้งที่ 3 ส่งให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการตามกฎหมายหรือครอบครัวนั้นจะต้อง
ถูกตัดสินโทษทุกอย่างในหมู่บ้าน
- 9) ห้ามล่าสัตว์ป่าในเขตป่าสงวนหากฝ่าฝืนปรับ 5,000 บาท

12.4. สถานที่สำคัญในชุมชน

- ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” จำนวน 1 แห่ง
- โรงเรียนน้ำปัวพัฒนา จำนวน 1 แห่ง
- ศาลพระภูมิหลวงปู่ชาวบ้าน จำนวน 1 แห่ง

12.5. ด้านองค์กรชุมชนและกลุ่มทางสังคม

รายการ	จำนวน (กลุ่ม)	จำนวนสมาชิก (คน)
กรรมการหมู่บ้าน	1	7
อสม.	1	5
อาสาสมัคร กศน.	1	1
อาสาสมัครพัฒนาชุมชน	-	-
กลุ่มแม่บ้าน	1	30
กลุ่มเกษตรกร	1	40
กลุ่มสตรี	1	40
กลุ่มเยาวชน	1	20
กลุ่มผู้สูงอายุ	1	16

13. ทรัพยากรธรรมชาติ

13.1 แหล่งน้ำผิวดิน

- ห้วยแจรงหลวง
- ห้วยน้ำปัว

13.2 ข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติ

- ป่าไม้ ประโยชน์ที่ใช้ ใช้ในการสร้างที่พักอาศัย ใช้เป็นเชื้อเพลิง
- ที่ดิน ประโยชน์ที่ใช้ ใช้ในการทำเกษตร
- แหล่งน้ำ ประโยชน์ที่ใช้ อุปโภค บริโภค ใช้ในการทำเกษตร
- ของป่า ประโยชน์ที่ใช้ นำไปบริโภค จำหน่าย
- พืชสมุนไพร ประโยชน์ที่ใช้ นำไปรักษาโรค จำหน่าย

13.3 อาหารที่ได้จากป่า/ชุมชน/แหล่งน้ำบ้านแจรงหลวง

13.3.1 อาหารจากป่า

- พืช...ชะอม ผักหน้าง ผักหวาน หน่อหูก หน่อบง หน่อไร่ หน่อข้าวหลาม หน่อแง หน่อเปาะ ใบบอน ผักกูด หัวปลี ตำลึง จ๊ก หวาย(ขม,หวาน) มะแขว่น เห็ดขอนขาว เห็ดมัน(เห็ดเกิม) เห็ดเหือง เห็ดแดง เห็ดหาด เห็ดนางฟ้า เห็ดจอมปลวก เห็ด แก้ม เห็ดหนู เห็ดดาวดิน เห็ดดาวขอนไม้ เห็ดดิน
- พืชสมุนไพร...ใบฝรั่ง ขิง ข่า ตะไคร้ หญ้าวายเป็น(สาบเสือ) มะนาว กระเทียม หลุมพลับ หญ้าสามเหลี่ยม ปลูกเลย หัวข้าวเย็น รวงจืด
- สัตว์ป่า...ไก่ป่า หมูป่า นก หนู กระรอก ค้างคาว กวาง จิ้งหรีด งอย กวาง(ตัวง) ตุ่น งู รดด่วน แกวด
- สัตว์น้ำ...แมงอัสตือ แวซา งอม แมงดา ครูน หอย ปู(ลาย,ผา,ปอด,นา,จำปุม) เต่า ลูกฮึด เขียด กบ ปลาจาด ปลาแก้ม ปลามัน ปลาปรง ปลาก่อ ปลากั้ง ปลาบู ปลาลาย ปลาซ่ง ปลากับ(ปลาดูดหิน) ปลามุด ปลาจรวด ปลาเข็ม

13.3.2 อาหารที่ผลิตเอง

- สัตว์เลี้ยง...หมู หมา ไก่ เป็ด ควาย วัว แพะ
- ผักในบ้าน...ผักทอง แตง เผือก มัน ใบมะกรูด ตะไคร้ มะเขือ พริกเขียว มะ บวบ มะนอย ข้าวลือ ข้าวกำข้าวแดง ข้าวเจ้า กล้วย มะแขว่นขม เมียง ข่า มะแขว่น ขมิ้น สะค่าน
- ข้าวไร่...ข้าวนอน ข้าวลือ ข้าวแดง ข้าวตาน ข้าวกำ ข้าวจ้าว ข้าวลายดำ
- ข้าวนา...ข้าวเหนียวนอ ข้าวเหนียวและ ข้าวกข.10 ข้าวดอก ข้าวกข.6
- อาหารแลกเปลี่ยน...ผักกาด ผักหวาน หน่อไม้ ผักทอง ผักเขียว
- อาหารซื้อ...แกงเขียวหวาน ข้าวผัด ก๋วยเตี๋ยว ลอดช่อง เครื่องปรุง เครื่องดื่ม ผักชนิดต่างๆ ขนม ไก่ หมู ปลา ใบหอม
- ผักพื้นบ้านอาหารชุมชนบ้านแจรง แยกตามฤดูกาล
ฤดูฝน...ผักกาด ผักกูด ผักหวาน ผักชะอม ผักทอง หน่อไม้ รดด่วน ผักนอก (ใบบัวบกดิน) กบ เขียด
ฤดูหนาว...หอมแดง หอมขาว ผักหน้าง เผือก มัน
ฤดูร้อน...ผักฮาก ผักชะอม ใบบอน สะค่าน มะเขือพวง ผักกูด
มีตลอดปี...หัวปลี ปลา หนู นก ไก่ป่า ปู

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงาน

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยทีมวิจัยจากชุมชนเป็นผู้ออกแบบกระบวนการร่วมกันกำหนดกิจกรรมการวิจัย แล้วดำเนินงานวิจัยตามแผนที่จัดทำไว้ โดยมีพี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดน่าน คอยให้การสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยในส่วนที่ชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้ ซึ่งมีวิธีการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1. ระยะเตรียมการงานวิจัย

1. ประชุมร่วมกับพี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.น่าน เพื่อรับทราบความเป็นมาของการดำเนินโครงการ และกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

กระบวนการสร้างความเข้าใจระหว่างทีมวิจัยชาวบ้านและพี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายต้องมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการว่ามีความเป็นมาอย่างไร ทำเพื่ออะไร ทำแล้วได้ผลเป็นอย่างไรและกระบวนการทำงานเป็นอย่างไร ใครมีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องดังกล่าว ซึ่งคำถามต่างๆ เหล่านี้ถือมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากหากไม่มีข้อสรุปหรือคำตอบให้กับคนในชุมชน ผลการดำเนินงานในเรื่องดังกล่าวก็ถือว่ามีความล้มเหลว ทั้งในส่วนของเป้าหมายและผลที่คาดว่าจะได้รับ ดังนั้นการสร้างโอกาสให้มีเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนการตอบข้อซักถามของคนในชุมชนถือเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งจะส่งผลต่อกระบวนการทำงานร่วมกันในอนาคตได้

2. คัดเลือกทีมวิจัยร่วมจากชุมชนให้มีความเหมาะสมกับลักษณะงานวิจัย โดยคัดเลือกจากกลุ่มชาวบ้านที่มีความสนใจในกระบวนการวิจัยให้เป็นทีมวิจัย

2. ระยะเวลาดำเนินการ

กิจกรรมที่ 1 เวทีสร้างความเข้าใจระหว่างชาวบ้านแจรงหลวง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและตัวแทนชาวบ้าน

เป็นเวทีสร้างความเข้าใจระหว่างคนในชุมชนบ้านแจรงหลวง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และตัวแทนชาวบ้าน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินงานวิจัย รับฟังข้อเสนอแนะต่อการทำงานวิจัย ทั้งในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการจัดการภาคสังคม และการจัดการด้านการท่องเที่ยว เพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน โดยชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งการจัดประชุมดังกล่าว มีขั้นตอนกระบวนการ ดังนี้

สรุปกิจกรรมดำเนินการ

1. ทบทวนความคาดหวังต่อเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรมเวทีสร้างความเข้าใจระหว่างชาวบ้านแจรงหลวง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและ ตัวแทนชาวบ้าน ดังนี้

1. ทีมวิจัยร่วมหารือการดำเนินงานในเวทีสร้างความเข้าใจระหว่างชาวบ้านแจรงหลวง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและ ตัวแทนชาวบ้าน

2. แบ่งบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน

3. ทบทวนความเป็นมาของโครงการ วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงาน ผลที่คาดว่าจะได้รับ

4. ชักซ้อมการนำเสนอเวทีสร้างความเข้าใจระหว่างชาวบ้านแจรงหลวง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและ ตัวแทนชาวบ้าน

5. จัดเตรียมเอกสารประกอบการจัดเวที อาหารเครื่องดื่ม เตรียมสถานที่

2. สถานที่จัดประชุม ช่วงเวลา

สถานที่ในการจัดประชุมเวทีสร้างความเข้าใจระหว่างชาวบ้านแจรงหลวง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและตัวแทนชาวบ้าน คือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านแจรงหลวง

ในวันที่ 6 ธันวาคม 2556 ตั้งแต่เวลา 08.00 น. – 12.00 น.

3. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม บุคคล กลุ่มคนและจำนวนผู้เข้าร่วมเวที

ผู้เข้าร่วมเวทีประกอบด้วย 1. ชาวบ้านแจรงหลวง 2. ครู ศศช.บ้านแจรงหลวง 3. เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลภูฟ้า 4. เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลภูคา 5. นายอำเภอ (อำเภอปัว) 6. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติดอยภูคา 7. พี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฯ 8. หน่วยงานจัดการต้นน้ำปัว รวมทั้งสิ้น 80 คน

4. ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

การเตรียมการ

1. ทีมวิจัยและพี่เลี้ยงโครงการ ร่วมประชุมวางแผนการดำเนินกิจกรรมและวางบทบาทหน้าที่ล่วงหน้า 10 วัน

2. ชักซ้อมการนำเสนอโครงการวิจัยในเวทีสร้างความเข้าใจระหว่างชาวบ้านแจรงหลวง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและ ตัวแทนชาวบ้าน

3. จัดเตรียมสถานที่ ประสานอาหารเครื่องดื่ม เอกสารประกอบการจัดเวที ป้ายโครงการวิจัย

4. ออกหนังสือเชิญผู้เข้าร่วมเวที / ประสานกลุ่มผู้เข้าร่วมเวที

การจัดกิจกรรม

1. ผู้เข้าร่วมเวทีลงทะเบียน
2. พี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น กล่าวความเป็นมาของกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฯ
3. นายเสกสรร พิศจาร ผู้ใหญ่บ้านแจรงหลวง กล่าวเปิดเวที แนะนำสถานที่
4. หัวหน้าโครงการวิจัยและทีมวิจัย กล่าวความเป็นมาของโครงการ วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงาน ผลที่คาดว่าจะได้รับ
5. ผู้เข้าร่วมเวทีร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อโครงการวิจัยฯ
6. สรุปการหารือและข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานโครงการวิจัยฯ บ้านแจรงหลวง
7. ปิดการจัดเวทีเปิดตัวโครงการวิจัยและรับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน

5. เครื่องมือและวิธีการที่นำมาใช้ในแต่ละขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ผู้เข้าร่วมเวทีร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นประเด็นสถานการณ์ด้านฐานทรัพยากรธรรมชาติและ การดำเนินการท่องเที่ยวที่ผ่านมาที่เกิดขึ้นในชุมชน ที่มาของโฮมสเตย์ ทั้งในด้านสถานการณ์ปัญหา ผลกระทบ การจัดการในพื้นที่ และแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยชุมชนมีส่วนร่วม
2. กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงาน รวมถึงการเติมเต็มองค์ความรู้ในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยทางทีมวิจัยฯ โดยให้พี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เป็นผู้มาให้ความรู้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และสรุปผลการแลกเปลี่ยนร่วมกัน เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของสถานการณ์ปัญหาและหาแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกัน
3. นำเสนอประเด็นการแลกเปลี่ยนและข้อเสนอแนะโดยใช้กระดานพริบการ์ด ทั้งนี้เพื่อต้องการให้ผู้เข้าร่วมเวทีได้เห็นข้อสรุปในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและเติมเต็มข้อมูลในส่วนที่ขาดหายหรือยังไม่สมบูรณ์ เพื่อที่ทีมวิจัยจะได้นำไปเป็นข้อมูลประกอบในการศึกษาวิจัยต่อไป

6. เนื้อหาในการจัดกิจกรรม

เนื้อหาสาระสำคัญในการจัดเวทีครั้งนี้ประกอบด้วย

1. การนำเสนอเนื้อหากระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทั้งในส่วนของขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย สิ่งที่ได้จากการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น บทบาทการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ไขปัญหาภายในชุมชนร่วมกัน
2. ความเป็นมาของโครงการ "การศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านแจรงหลวง หมู่ที่ 4 ต.ภูคา อ.ปัว จ.น่าน" ที่มาและความสำคัญของปัญหา คำถามวิจัย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย พื้นที่ดำเนินงาน วิธีการดำเนินงาน งบประมาณ ระยะเวลาดำเนินการ ผลที่คาดว่าจะได้รับ เป็นต้น
3. เนื้อหาในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยผลการแลกเปลี่ยนที่ทีมวิจัยได้ร่วมกันสรุปและนำเสนอต่อที่ประชุม โดยมีข้อสรุปร่วมกัน คือ

3.1 งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ถือเป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีประโยชน์กับชุมชน คนเล็ก คนน้อยในพื้นที่ชนบท ที่จะได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกันโดยผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน คนในชุมชนย่อมรู้ดีที่สุด ทั้งในด้านปัญหา ผลกระทบ การจัดการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา รวมถึงการรวมคนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและหาแนวทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

3.2 สถานการณ์ในประเด็นสถานการณ์ด้านฐานทรัพยากรธรรมชาติและ การดำเนินการท่องเที่ยวในชุมชน โดยคนในชุมชนอยากสร้างรายได้เสริมให้แก่ตนเองและชุมชน ดังนั้นทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้สถานการณ์คลี่คลายหรือบรรเทาปัญหาได้ในระดับหนึ่ง

3.3 การดำเนินการฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน ควรที่จะมีการร่วมมือกันจากทุกฝ่าย ทั้งในระดับ ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมกันแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

7. บทสรุปของแผนงานต่อเนื่อง

การดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานครั้งต่อไป คือ การศึกษาบริบทชุมชน ทนในด้านต่าง ๆ โดยใช้เครื่องมือ แผนที่ทางสังคม ปฏิทินชีวิต ปฏิทินวัฒนธรรม ปฏิทินอาหารและปฏิทินการเพาะปลูก การวิเคราะห์ชุมชน การเก็บข้อมูลและการใช้เครื่องมือในการศึกษาวิจัย ฯลฯ ซึ่งการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลดังกล่าว ทีมวิจัยและพี่เลี้ยงโครงการ ร่วมกันวางแผนการจัดเก็บข้อมูล

8. ปัญหาอุปสรรคจากการดำเนินกิจกรรมและข้อเสนอแนะ

1. การดำเนินงานเปิดตัวโครงการวิจัยฯ ยังมีข้อบกพร่องในหลายด้าน เช่น การจดบันทึก ไม่มีเครื่องฉายโปรเจคเตอร์ เพื่อประกอบการนำเสนอ

2. กลุ่มผู้เข้าร่วมเวทีมาไม่ครบ เนื่องจากติดภารกิจและยังไม่เห็นความสำคัญของงานวิจัย เป็นต้น ซึ่งถือเป็นเรื่องที่ต้องปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น เนื่องจากเวทีนี้เป็นเวทีแรกกลุ่มผู้เข้าร่วมเวทีอาจไม่เข้าใจและไม่มีเวลา

3. การแลกเปลี่ยนพูดคุยในประเด็นฐานทรัพยากรชุมชนและการจัดการท่องเที่ยวยังไม่มีความละเอียดมากพอและไม่ลงลึก จำเป็นอย่างยิ่งที่ทีมวิจัยต้องร่วมกันจัดทำแบบสำรวจข้อมูลให้มีความละเอียด สมบูรณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงและครบถ้วน

บทเรียนจากการดำเนินกิจกรรม

1. ความคาดหวังต่อวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

การจัดเวทีสร้างความเข้าใจระหว่างชาวบ้านแจรงหลวง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและตัวแทนชาวบ้าน บ้านแจรงหลวง ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ ต้องการชี้แจงทำความเข้าใจการดำเนินงานวิจัย วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงานและผลที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการวิจัย ให้กับคนในชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบและให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานวิจัย ซึ่งผลการดำเนินงาน

เป็นไปตามความคาดหวัง โดยเฉพาะชาวบ้านและหน่วยงานได้ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมเวที และได้เรียนรู้และเข้าใจถึงกระบวนการทำงานวิจัย แต่มีบางส่วนที่ไม่ได้เข้าร่วม ขณะเดียวกันการนำเสนอความเป็นมาของโครงการ รวมถึงบทบาทหน้าที่ของทีมนักวิจัยยังต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงาน เพื่อให้มีความคล่องตัวมากกว่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดบันทึกข้อมูลที่ยังไม่ลงลึกในรายละเอียด เป็นต้น

2. สถานที่ ช่วงเวลา งบประมาณ ในการจัดกิจกรรม

การจัดเวทีเปิดตัวโครงการครั้งนี้ ในส่วนของสถานที่ที่ใช้คือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านแจรงหลวง ถือว่ามีความเหมาะสมเพราะเป็นอาคารขนาดใหญ่ ส่วนช่วงเวลาถือว่ามีความเหมาะสมทั้งส่วนของเจ้าหน้าที่และชาวบ้าน ที่มีเวลาเข้าร่วมเวที ซึ่งช่วยให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้

3. กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรม

กลุ่มผู้เข้าร่วมเวที ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านแจรงหลวงและเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ซึ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมเวติดังกล่าวเป็นไปตามความคาดหวังที่ตั้งไว้ เพราะถือเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องดังกล่าว และเป็นผู้ที่รู้ปัญหาดีที่สุด ซึ่งจะช่วยให้การแลกเปลี่ยนพูดคุยไปในแนวทางเดียวกัน

4. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ถือว่ามีความเหมาะสมในระดับหนึ่ง กล่าวคือ ในช่วงก่อนการจัดเวที ทีมวิจัยได้ร่วมกันประชุมเพื่อปรึกษาหารือกัน ในเรื่องการออกแบบเวที กรอบการหารือ รวมถึงกลุ่มผู้เข้าร่วมเวที จากนั้นจึงเป็นการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงานในแต่ละด้าน พอถึงวันจัดเวที ทีมวิจัยได้ร่วมกันดำเนินงานตามแผนงานที่ได้วางไว้ โดยช่วงแรกเป็นการแนะนำกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ความเป็นมาของการดำเนินงานโครงการวิจัย จากนั้นจึงเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนและฐานทรัพยากรในชุมชน ทั้งในภาพรวมของสถานการณ์ทั้งหมด จากนั้นจึงลงลึกในรายละเอียดของปัญหาในระดับพื้นที่ และสรุปร่วมกัน เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหา ซึ่งขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมจึงถือว่ามีความเหมาะสม ทั้งในส่วนของระยะเวลาในการจัดกิจกรรมและความคาดหวังของผู้เข้าร่วมเวที

5. วิธีการ / เครื่องมือ

วิธีการและเครื่องมือในการจัดเวทีเปิดตัวโครงการวิจัยบ้านแจรงหลวง ถือว่ามีความเหมาะสมกับสภาพบริบทของพื้นที่ ทั้งนี้เครื่องมือที่สำคัญคือการให้ความรู้ความเข้าใจกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เข้าร่วมเวทีได้เข้าใจบทบาทการทำงานและการหนุนเสริมโครงการวิจัย ตลอดจนการใช้เวทีในการแลกเปลี่ยนพูดคุยถึงสถานการณ์ปัญหาต่างๆ ในชุมชน โดยเฉพาะประเด็นการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและฐานทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดขึ้น ซึ่งวิธีการแลกเปลี่ยน

พูดคุยถึงว่ามีผลต่อการดำเนินการและต่อกลุ่มคนในพื้นที่ เนื่องจากกลุ่มผู้เข้าร่วมเวที ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านในพื้นที่ ซึ่งการใช้การแลกเปลี่ยนพูดคุยกันถือเป็นเรื่องที่สามารถทำความเข้าใจกันได้โดยง่าย ทั้งในส่วนของความเป็นมาของโครงการวิจัย และสถานการณ์ปัญหาตลอดจนสามารถที่จะทำให้กลุ่มผู้เข้าร่วมเวทีได้ช่วยกันวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี

จากนั้นจึงเป็นการชี้แจงกระบวนการวิจัยในโครงการการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านแจรงหลวง ว่าจะมีวิธีการดำเนินงานในรูปแบบใดบ้าง จะใช้เครื่องมืออะไรในการเก็บข้อมูล ซึ่งกระบวนการวิจัยในครั้งนี้ ได้ใช้เครื่องมือในหลายๆ อย่างด้วยกัน คือ การทำแผนที่ ปฏิทินกิจกรรมทางการเกษตร วัฒนธรรมประเพณี การศึกษาข้อมูลบริบทชุมชน การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การลงพื้นที่เพื่อสำรวจพื้นที่ทางการเกษตร เป็นต้น ซึ่งเครื่องมือต่างๆ เหล่านี้ ถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ได้ข้อมูลวิจัยที่เป็นจริงและเป็นปัจจุบันมากที่สุด

ดังนั้น เครื่องมือและวิธีการในการจัดเวทีเปิดตัวโครงการในครั้งนี้ ส่วนใหญ่จะใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนพูดคุยและให้ข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจในการทำวิจัยในครั้งนี้ และนำผลการพูดคุยมาสรุปบทเรียนร่วมกัน ซึ่งถือว่ามีความเหมาะสม ทั้งต่อการดำเนินการ ต่อกลุ่มคน และต่อความคาดหวังที่ได้วางไว้

6. เนื้อหาข้อมูลความรู้ที่นำมาใช้

เนื้อหาหรือข้อมูลความรู้ที่นำมาใช้ในการจัดเวทีเปิดตัวโครงการวิจัยฯ บ้านแจรงหลวง ประกอบด้วย เอกสารงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และเอกสารประกอบการจัดเวทีโครงการวิจัยฯ ถือว่ามีความเหมาะสมต่อกลุ่มผู้เข้าร่วมเวทีระดับหนึ่ง ซึ่งสามารถทำความเข้าใจกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และเนื้อหาของโครงการวิจัยได้เป็นอย่างดี แต่อาจต้องเพิ่มเอกสารหรือวีดิทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิจัยให้มากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจและสามารถนำไปอ่านที่บ้านได้ ซึ่งจะช่วยให้บรรยากาศในการจัดเวทีเป็นไปด้วยดีและกลุ่มผู้เข้าร่วมเวทีเกิดความเข้าใจและมีส่วนร่วมในการจัดเวทีเพิ่มมากขึ้น

กิจกรรมที่ 2 อบรมกระบวนการวิเคราะห์ชุมชน การเก็บข้อมูล การใช้เครื่องมือ

สรุปกิจกรรมดำเนินการ

1. ทบทวนความคาดหวังต่อเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

เวทีนี้เป็นเวทีพัฒนาศักยภาพนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยจัดกระบวนการอบรมโดยพี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีการเติมเต็มเครื่องมือในการทำงานวิจัย และกระบวนการทำงานต่างๆ ที่นักวิจัยเพื่อท้องถิ่นสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการทำงานในพื้นที่ของตนเองได้ ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านบริบทชุมชน วิถีชีวิตของชาวบ้านแจรงหลวง การจัดหมวดหมู่ข้อมูล และร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เพื่อที่จะเป็นแนวทางในการศึกษาและแบบสำรวจข้อมูล ซึ่งจะช่วยให้เกิดแนวทางการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านแจรงหลวง

2. สถานที่ ช่วงเวลา

สถานที่จัดอบรมจัดขึ้นที่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านแจรง หลวงอำเภอปัว จังหวัดน่าน เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2556

3. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทีมวิจัยบ้านแจรงหลวง ปราชญ์ชาวบ้าน และพี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จำนวน 35 คน

4. ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. ทีมวิจัยประสานผู้เข้าร่วมอบรม ซึ่งประกอบด้วย ทีมพี่เลี้ยงฯ ปราชญ์ชาวบ้าน
2. ทีมวิจัยนำเอาข้อมูลผลการศึกษาบริบทชุมชน วิถีชีวิตและวิถีการผลิต มาจัดแยกหมวดหมู่ เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล
3. เติมเต็มเครื่องมืองานวิจัยและกระบวนการวิจัยแก่นักวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยทีมพี่เลี้ยงฯ
4. สรุปการอบรมทั้งหมดแก่นักวิจัยเพื่อท้องถิ่นและผู้เกี่ยวข้อง

5. เครื่องมือและวิธีการ

1. เครื่องมือที่สำคัญในการจัดเวทีในครั้งนี้ ประกอบด้วย การร่วมกันแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประเด็นสถานการณ์ปัญหา เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการอบรม ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนพูดคุยในวงใหญ่
3. เครื่องมือในการวิเคราะห์ชุมชน การจัดเก็บข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้อง

6. เนื้อหาในการจัดกิจกรรม

เนื้อหาของการจัดกิจกรรมในครั้งนี้เน้น คือการฝึกอบรม วิธีการวิเคราะห์ การเก็บข้อมูล และวิธีการใช้เครื่องมือต่างๆ ในการทำงานวิจัย ซึ่งทั้งหมดนี้จะนำไปสู่การวิจัยที่ประสบความสำเร็จของทีมวิจัย

7. บทสรุปของแผนงานต่อเนื่อง

การดำเนินงานของทีมวิจัยในระยะต่อไป คือ การศึกษาบริบทชุมชน โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และจัดเวทีระดมความคิดเห็นร่วมกัน

8. ปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินกิจกรรม และข้อเสนอแนะ

การจัดเวที จัดอบรมกระบวนการวิเคราะห์ชุมชน การเก็บข้อมูลและการใช้เครื่องมือในการศึกษาวิจัยยังมีปัญหาและอุปสรรคในหลายๆ ด้าน คือ

1. ทีมวิจัยยังไม่เข้าใจในการกรอกข้อมูลลงในแบบสำรวจเนื่องจากไม่เคยทำมาก่อน ดังนั้นบทบาทของพี่เลี้ยงงานวิจัยฯ ต้องเข้ามาให้ความช่วยเหลือในเรื่องดังกล่าว
2. กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะช่วยให้ชาวบ้านมีความเข้าใจมากกว่านี้และช่วยให้การสืบค้นข้อมูลทำได้ง่ายขึ้น

บทเรียนจากการดำเนินกิจกรรม

1. ความคาดหวังต่อวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

การดำเนินงานถือว่าเป็นไปตามความคาดหวังที่ได้วางไว้ร่วมกัน คือ ทีมวิจัยมีโอกาสดูแลเรียนรู้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น และสามารถร่วมกันกรอกข้อมูลลงในแบบสำรวจได้ ซึ่งอาจจะยังไม่ดีเท่าที่ควร แต่ก็ทำให้ทีมวิจัยบ้านแจรงหลวงได้เรียนรู้การทำงานร่วมกัน นอกจากนั้นปัจจัยที่ทำให้เป็นไปตามความคาดหวังก็คือ สิ่ง que ทีมวิจัยได้ทำร่วมกันถือเป็นปัญหาร่วมที่เกิดขึ้นในชุมชนและเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องร่วมกันแก้ไขปัญหา

2. สถานที่ ช่วงเวลา งบประมาณ ในการจัดกิจกรรม

การจัดเวทีอบรมกระบวนการวิเคราะห์ชุมชนในครั้งนี้ในส่วนของสถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมคือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านแจรงหลวง อำเภอปัว จังหวัดน่าน ถือว่ามีความเหมาะสมเพราะเป็นอาคารขนาดใหญ่ มีความสะดวกในการจัดกิจกรรม ส่วนช่วงเวลาที่จัดกิจกรรมถือว่ามีความเหมาะสมเพราะ เจ้าหน้าที่และชาวบ้านสามารถมาร่วมกิจกรรมได้ ซึ่งทำให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3. กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรม

กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรมคือ ทีมวิจัย ประชาชนชาวบ้านรวมไปถึงเครือข่ายทีมวิจัยที่เข้าร่วมในกิจกรรมทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมจึงทำให้การดำเนินกิจกรรมราบรื่นไปด้วยดี

4. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

การดำเนินกิจกรรม เริ่มจากการร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการจัดเก็บข้อมูล ทั้งในส่วนของบริบทชุมชน สถานการณ์ปัญหา วิธีการดำเนินชีวิตและวิถีการผลิตของคนในชุมชน จากนั้นจึงได้นำเอาข้อมูลทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่ตามประเด็นต่างๆ แล้วร่วมกันสรุปบทเรียนการทำงานร่วมกันเมื่อได้ผลสรุปร่วมกันแล้ว จึงได้นำเอามาเป็นข้อมูลในการจัดทำแบบเก็บข้อมูล ซึ่งขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ถือว่ามีความเหมาะสมทั้งต่อการดำเนินการ ต่อทีมวิจัยและชาวบ้าน

บทเรียนที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ช่วยทำให้ทีมวิจัยได้เรียนรู้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล การคัดแยกข้อมูล การจัดทำทามไลน์(Time line) ตลอดจนการสรุปบทเรียนร่วมกัน ซึ่งช่วยให้มองเห็นภาพสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนตามช่วงเวลาต่างๆ นอกจากนั้นทีมวิจัยยังเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและสามารถนำเอาความรู้ต่างๆ เหล่านั้นมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเอง

5. วิธีการ / เครื่องมือ

การใช้วิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่างๆ ทำให้ทีมวิจัยได้เรียนรู้การใช้เครื่องมือที่จะมาหาข้อมูลในส่วนต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งมีหลากหลายวิธีการ เช่น การใช้แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม การจัดเวทีแลกเปลี่ยนพูดคุย ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งผลที่ได้จะช่วยให้ข้อมูลที่จัดเก็บมีความถูกต้องและมาจากชุมชน และมีความเหมาะสมกับการใช้ประโยชน์

6. เนื้อหา (ข้อมูลความรู้) ที่นำมาใช้

เนื้อหาความรู้ที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาสภาพบริบทถือว่ามีความสมบูรณ์ในระดับหนึ่ง ครั้งหน้าอาจจะเพิ่มข้อมูลเชิงลึกลงไปในเรื่องของการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

7. จุดเด่น

การมีส่วนร่วมของทีมวิจัย โดยได้ร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆในโครงการ มีความสนใจในการเรียนรู้ในเรื่องการทำโครงการและการทำกิจกรรมทำให้โครงการสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

8. จุดด้อย

เนื่องจากการเป็นการทำงานวิจัยครั้งแรกของชุมชน คณะทีมวิจัยจึงไม่มีความรู้ในการทำวิจัย ทำให้การทำงานมีความล่าช้า

9. ข้อเสนอแนะในการจัดเวทีครั้งต่อไป

ทีมวิจัยควรมีการรับฟังข้อเสนอแนะจากหลายๆ ฝ่าย เพื่อเป็นแนวทางในการทำงานในครั้งต่อไปและคณะทีมวิจัยควรมีการประชุมวางแผนการดำเนินงานเพื่อให้ทราบข้อมูลที่จะดำเนินงานในกิจกรรมต่อไปโดยร่วมกันแสดงความคิดเห็นเรื่องกิจกรรมว่าต้องทำอะไรบ้าง เพื่อที่จะสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน

กิจกรรมที่ 3 ศึกษาบริบทชุมชน โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และจัดเวทีระดมความคิดเห็นร่วมกัน

สรุปกิจกรรมดำเนินการ

1. ทบทวนความคาดหวังต่อเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

ทีมวิจัยและคณะทำงานได้ร่วมกันวางแผนและออกแบบการเก็บรวบรวมข้อมูล บริบทชุมชน ประกอบด้วย สภาพทั่วไป ประวัติศาสตร์ชุมชน แผนที่ชุมชน สภาพทางสังคม วัฒนธรรม สภาพทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ เป็นต้น เพื่อที่จะได้ชุดข้อมูลจากชุมชนเพื่อที่จะใช้ในการประกอบการจัดทำรายงานวิจัยต่อไป

2. สถานที่ ช่วงเวลา

สถานที่จัดอบรมจัดขึ้นที่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านแจรงหลวง อำเภอปัว จังหวัดน่าน เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2556

3. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทีมวิจัยบ้านแจรงหลวง ปราชญ์ชาวบ้าน และพี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จำนวน 35 คน

4. ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. ทีมวิจัยประสานผู้เข้าร่วมเวที ซึ่งประกอบด้วย ทีมพี่เลี้ยงฯ ปราชญ์ชาวบ้าน
2. ทีมวิจัยร่วมกันเก็บข้อมูลบริบทชุมชน โดยมีรูปแบบการเก็บข้อมูล 2 ส่วน คือ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูล โดยเชิญผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้รู้ในชุมชน มาให้ข้อมูลในด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชน สถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนในช่วงเวลาต่าง ๆ สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมประเพณี เป็นต้น และอีกรูปแบบหนึ่ง คือ การสำรวจพื้นที่ ทั้งในส่วนของการทำแผนที่เดินดิน แผนที่ทรัพยากรธรรมชาติและแผนที่เส้นทางท่องเที่ยว เป็นต้น

3. สรุปผลการเก็บข้อมูลบริบทชุมชนและวิถีการดำเนินชีวิตและเติมเต็มข้อมูลร่วมกันตลอดจนสรุปบทเรียนการดำเนินงานวิจัย เพื่อหาแนวทางการดำเนินงานให้ดีขึ้น

5. เครื่องมือและวิธีการ

1. เครื่องมือที่สำคัญในการจัดเวทีในครั้งนี้ ประกอบด้วย การร่วมกันแสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนประเด็นสถานการณ์ปัญหา เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการอบรม ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แผนที่รอบในและรอบนอก ปฏิทินวัฒนธรรม ปฏิทินการผลิต ฯลฯ เป็นต้น และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนพูดคุยในวงใหญ่

3. เครื่องมือในการวิเคราะห์ชุมชน ทุกซ์ ทูน ในชุมชนและการจัดเก็บข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

6. เนื้อหาในการจัดกิจกรรม

เนื้อหาของการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ คือการวิเคราะห์ และเก็บข้อมูล โดยใช้เครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่นต่างๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชน ซึ่งจะสามารถถอดข้อมูลและองค์ความรู้ต่างๆ ในชุมชนออกมาจัดเก็บเป็นฐานข้อมูลชุมชนได้

7. บทสรุปของแผนงานต่อเนื่อง

การดำเนินงานของทีมวิจัยในครั้งต่อไป คือ ศึกษาศักยภาพทุนเดิมและทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมาของชุมชน

8. ปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินกิจกรรม และข้อเสนอแนะ

การจัดเวที ศึกษาบริบทชุมชน โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และจัดเวทีระดมความคิดเห็นร่วมกัน ยังมีปัญหาและอุปสรรคในหลายๆ ด้าน คือ

1. ทีมวิจัยบางส่วนยังไม่เข้าใจในการเก็บข้อมูลลงในแบบสำรวจเนื่องจากไม่เคยทำมาก่อน ดังนั้นบทบาทของพี่เลี้ยงงานวิจัยฯ ต้องเข้ามาให้ความช่วยเหลือในเรื่องดังกล่าว

2. บางส่วนยังไม่เข้าใจกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลชุมชน การหนุนเสริมของพี่เลี้ยงงานวิจัยฯ ในส่วนของกระบวนการให้เกิดความชัดเจน จะช่วยให้ชาวบ้านมีความเข้าใจมากกว่านี้และจะช่วยทำให้การรวบรวมและเก็บข้อมูลทำได้ง่ายขึ้น

บทเรียนจากการดำเนินกิจกรรม

1. ความคาดหวังต่อวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

การดำเนินงานถือว่าเป็นไปตามความคาดหวังที่ได้วางไว้ร่วมกัน คือ ทีมวิจัยมีโอกาสได้เรียนรู้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนเบื้องต้น และสามารถร่วมกันเก็บข้อมูลลงในแบบสำรวจได้ ซึ่งอาจจะยังไม่ดีเท่าที่ควร แต่ก็ทำให้ทีมวิจัยบ้านแจรงหลวงได้เรียนรู้การทำงานร่วมกัน

2. สถานที่ ช่วงเวลา งบประมาณ ในการจัดกิจกรรม

การจัดเวทีอบรมกระบวนการวิเคราะห์ชุมชนในครั้งนี้ในส่วนของสถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมคือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านแจรงหลวง อำเภอปัว จังหวัดน่าน ถือว่ามีความเหมาะสมเพราะเป็นอาคารขนาดใหญ่ มีความสะดวกในการจัดกิจกรรม ส่วนช่วงเวลาที่จัดกิจกรรมถือว่ามีความเหมาะสม เพราะเจ้าหน้าที่และชาวบ้านสามารถมาร่วมกิจกรรมได้ ซึ่งทำให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3. กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรม

กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรมคือ ทีมวิจัย ปราชญ์ชาวบ้านรวมไปถึงเครือข่ายทีมวิจัยที่เข้าร่วมในกิจกรรมทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมจึงทำให้การดำเนินกิจกรรมราบรื่นด้วยดี

4. ขั้นตอนการดำเนินงานกิจกรรม

การดำเนินกิจกรรม เริ่มจากร่วมกันวางแผนและออกแบบการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรูปแบบการเก็บข้อมูล คือ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูล โดยเชิญผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้รู้ในชุมชน มาให้ข้อมูลในด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชน สถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนในช่วงเวลาต่างๆ สภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมประเพณี เป็นต้น และอีกรูปแบบหนึ่ง คือ การสำรวจพื้นที่ทั้งในส่วนของการทำแผนที่เดินดิน แผนที่ทรัพยากรธรรมชาติ แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวในชุมชน เป็นต้น

จากนั้นจึงได้นำเอาข้อมูลทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่ตามประเด็นต่างๆ แล้วร่วมกันสรุปบทเรียนการทำงานร่วมกัน เมื่อได้ผลสรุปร่วมกันแล้ว จึงได้นำเอามาเป็นข้อมูลในการจัดทำแบบเก็บข้อมูล ซึ่งขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ถือว่ามีความเหมาะสมทั้งต่อการดำเนินการ ต่อที่มวิจัย และชาวบ้าน

บทเรียนที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ช่วยทำให้ที่มวิจัยได้เรียนรู้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล การคัดแยกข้อมูล การจัดทำปฏิทินชุมชน ไม่ว่าจะเป็นปฏิทินวัฒนธรรม ปฏิทินการเกษตร แผนที่รอบในและรอบนอก ตลอดจนการสรุปบทเรียนร่วมกัน ซึ่งช่วยให้มองเห็นภาพสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนตามช่วงเวลาต่างๆ นอกจากนั้นที่มวิจัยยังเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันและสามารถนำเอาความรู้ต่างๆ เหล่านั้นมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเอง

5. วิธีการ / เครื่องมือ

การใช้วิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่างๆ ทำให้ที่มวิจัยได้เรียนรู้การใช้เครื่องมือที่จะมาหาข้อมูลในส่วนต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งมีหลากหลายวิธีการ เช่น การใช้แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม การจัดเวทีแลกเปลี่ยนพูดคุย ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งผลที่ได้จะช่วยทำให้ข้อมูลที่จัดเก็บมีความถูกต้องและมาจากชุมชน และมีความเหมาะสมกับการใช้ประโยชน์

6. เนื้อหา (ข้อมูลความรู้) ที่นำมาใช้

เนื้อหาความรู้ที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาสภาพบริบทถือว่ามีความสมบูรณ์ในระดับหนึ่ง ครั้งต่อไปอาจจะเพิ่มข้อมูลเชิงลึกลงไปในเรื่องของข้อมูลการจัดการท่องเที่ยวและรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

7. จุดเด่น

1. การจัดเตรียมข้อมูลในด้านต่างๆ ที่มวิจัยทำได้ดี เนื่องจากเป็นข้อมูลที่อยู่ใกล้ตัว เช่น ประวัติศาสตร์ชุมชนหรือข้อมูลด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบ้านแจรงหลวง

2. การออกแบบสัมภาษณ์ ได้รับความร่วมมือจากทั้งส่วนของคณะครู ศสข. บ้านแจรงหลวง และพี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทำให้ที่มวิจัยได้เรียนรู้การออกแบบสัมภาษณ์เพิ่มมากขึ้น

3. ได้รับความร่วมมือจากกลุ่มผู้เข้าร่วมเวทีในการให้ข้อมูล ที่จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

8. จุดด้อย

ด้านกระบวนการ / บทบาททีมวิจัย

1. ทีมวิจัยบางส่วน ไม่สามารถอ่านออก เขียนได้ ทำให้เป็นอุปสรรคในการบันทึกข้อมูล แต่มีบางส่วนที่สามารถอ่านเขียนภาษาไทย ทำให้บันทึกข้อมูลได้
2. การบันทึกข้อมูล ยังไม่มีความสมบูรณ์และละเอียด เนื่องจากไม่คุ้นชินกับการจดบันทึก
3. ทีมวิจัยบางคนไม่ได้เข้าร่วม เนื่องจากติดภารกิจส่วนตัว/มีงานแทรก

ด้านเนื้อหา

1. ประเด็นการแลกเปลี่ยนพูดคุยยังไม่ลงลึกในรายละเอียด ทั้งในส่วนของบริบทชุมชน และฐานทรัพยากรธรรมชาติ และการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน ที่มีอยู่ในชุมชน
2. ความเข้าใจในเนื้อหาที่ทำของทีมวิจัยแต่ละคนไม่เท่ากัน
3. ไม่มีเอกสารหรือข้อมูลทุติยภูมิมากพอ ส่วนใหญ่ยังขาดรายละเอียดหรือลงลึกในข้อมูล

9. ข้อเสนอแนะในการจัดเวทีครั้งต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล จำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาในการเก็บข้อมูล เนื่องจากข้อมูลแต่ละประเด็นมีความละเอียดและลึก ซึ่งจะช่วยให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์ครบถ้วน และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ทั้งในส่วนของการวิจัยและงานพัฒนาได้

กิจกรรมที่ 4 ศึกษาศักยภาพทุนเดิมและบททวนการดำเนินงานที่ผ่านมาของชุมชน

สรุปกิจกรรมดำเนินการ

1. ทบทวนความคาดหวังต่อเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

ทีมวิจัยและคณะทำงานได้ร่วมกันศึกษาศักยภาพทุนเดิมและบททวนการดำเนินงานที่ผ่านมาของชุมชน ประกอบด้วย ที่มาของโฮมสเตย์ ด้านการจัดตั้งบ้านพักโฮมสเตย์ การเข้ามาของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทุนที่มีอยู่ในพื้นที่แหล่งหลวง ฐานทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ ความเหมาะสมสำหรับจัดการการท่องเที่ยว (ดิน น้ำ ป่า) ฐานเครือข่าย ฝิ่นอง ฐานวัฒนธรรมประเพณี รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน สถานการณ์ปัญหาของหมู่บ้านแหล่งหลวง เป็นต้น เพื่อเป็นการศึกษาทุนเดิมและบททวนการทำงานที่ผ่านมาของชุมชน รวมไปถึงแนวทางในการดำเนินงานหลังจากนี้เพื่อที่จะสามารถต่อยอดในการทำงานวิจัยต่อไป

2. สถานที่ ช่วงเวลา

สถานที่จัดอบรมจัดขึ้นที่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านแจรงหลวง อำเภอปัว จังหวัดน่าน เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2556

3. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ทีมวิจัยบ้านแจรงหลวง ปราชญ์ชาวบ้าน และพี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จำนวน 35 คน

4. ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. ทีมวิจัยประสานผู้เข้าร่วมเวที ซึ่งประกอบด้วย ทีมพี่เลี้ยงฯ ปราชญ์ชาวบ้าน
2. ทีมวิจัยและคณะทำงานได้ร่วมกันศึกษาศักยภาพทุนเดิมและทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมาของชุมชน ประกอบด้วย ทีมของโฮมสเตย์ ด้านการจัดตั้งบ้านพักโฮมสเตย์ การเข้ามาของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทุนที่มีอยู่ในพื้นที่แจรงหลวง ฐานทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ ความเหมาะสมสำหรับจัดการการท่องเที่ยว (ดิน น้ำ ป่า) ฐานเครือข่าย ฝิ่นอง ฐานวัฒนธรรมประเพณี รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน สถานการณ์ปัญหาของหมู่บ้านแจรงหลวง เป็นต้น
3. สรุปผลการศึกษาศักยภาพทุนเดิมและทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมาของชุมชน เติมเต็มข้อมูลร่วมกัน ตลอดจนสรุปบทเรียนการดำเนินงานวิจัย เพื่อหาแนวทางการดำเนินงานในครั้งต่อไป

5. เครื่องมือและวิธีการ

1. เครื่องมือที่สำคัญในการจัดเวทีในครั้งนี้ ประกอบด้วย การร่วมกันแสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนประเด็นสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ศักยภาพทุนเดิมและทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมาของชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการอบรม ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แผนที่รอบในและรอบนอก ปฏิทินวัฒนธรรม ปฏิทินการผลิต ทามไลน์(Time line) ฯลฯ เป็นต้น และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนพูดคุยในวงใหญ่
3. เครื่องมือในการวิเคราะห์ชุมชน ทุกข์ ทุนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในชุมชนและการจัดเก็บข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

6. เนื้อหาในการจัดกิจกรรม

เนื้อหาของการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ คือการศึกษาศักยภาพทุนเดิมและทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมาของชุมชน วิเคราะห์ชุมชนและเก็บข้อมูล โดยใช้เครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่นต่างๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลชุมชน ซึ่งจะสามารถถอดข้อมูลและองค์ความรู้ต่างๆ ในชุมชนนำมาจัดเก็บเป็นฐานข้อมูลชุมชน เพื่อที่จะสามารถนำไปวิเคราะห์แนวทางการดำเนินงานครั้งต่อไปได้

7. บทสรุปของแผนงานต่อเนื่อง

การดำเนินงานของทีมวิจัยในครั้งต่อไป คือ การวิเคราะห์ข้อมูลจากเวทีระดมความคิด และข้อมูลที่จะได้จากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ บริบทชุมชน

8. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรม และข้อเสนอแนะ

การจัดเวที การศรัทธภาพทุนเดิมและทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมาของชุมชน ยังมี ปัญหาและอุปสรรคในหลายๆ ด้าน คือ

1. ทีมวิจัยบางส่วนยังไม่เข้าใจในการเก็บข้อมูล เนื่องจากไม่เคยทำมาก่อน ดังนั้นพี่เลี้ยงงานวิจัยฯ ต้องเข้ามาหนุนเสริมในเรื่องดังกล่าว
2. นักวิจัยบางส่วนยังไม่เข้าใจกระบวนการทบทวนการทำงาน โดยการวิเคราะห์ข้อมูล ชุมชนในด้านต่างๆ การหนุนเสริมของพี่เลี้ยงงานวิจัยฯ ในส่วนของกระบวนการให้เกิดความชัดเจน จะช่วยให้ชาวบ้านมีความเข้าใจได้ง่ายขึ้น
3. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาศรัทธภาพทุนเดิมและทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมาของชุมชน ยังไม่ใช่ข้อมูลเชิงลึก จึงจำเป็นต้องหาผู้รู้ในเรื่องของการทำงานที่ผ่านมา เข้ามาช่วยเติมเต็ม ข้อมูลการทำงานให้มีความชัดเจนมากขึ้น

บทเรียนจากการดำเนินกิจกรรม

1. ความคาดหวังต่อวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

การดำเนินงานถือว่าเป็นไปตามความคาดหวังที่ได้วางไว้ร่วมกัน คือ ทีมวิจัยมีโอกาส ศึกษาศรัทธภาพทุนเดิมและทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมาของชุมชนได้เรียนรู้กระบวนการวิเคราะห์ ข้อมูลชุมชนเบื้องต้น และสามารถร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการเก็บข้อมูล ซึ่งอาจจะยังไม่ดีเท่าที่ควร แต่ก็ทำให้ทีมวิจัยบ้านแจรงหลวงได้เรียนรู้การทำงานร่วมกัน

2. สถานที่ ช่วงเวลา งบประมาณ ในการจัดกิจกรรม

การจัดเวทีอบรมกระบวนการวิเคราะห์ชุมชนในครั้งนี้ในส่วนของสถานที่ที่ใช้ในการจัด กิจกรรมคือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านแจรงหลวง อำเภอปัว จังหวัดน่าน ถือว่ามีความเหมาะสมเพราะเป็นอาคารขนาดใหญ่ มีความสะดวกในการจัดกิจกรรม ส่วนช่วงเวลาที่จัด กิจกรรมถือว่ามีความเหมาะสม เพราะเจ้าหน้าที่และชาวบ้านสามารถมาร่วมกิจกรรมได้ ซึ่งทำให้การ ดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3. กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรม

กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรมคือ ทีมวิจัยบ้านแจรงหลวง ชาวบ้านแจรงหลวง ปราชญ์ ชาวบ้านรวมไปถึงพี่เลี้ยงงานวิจัยฯ ที่เข้าร่วมในกิจกรรมทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมจึงทำให้การดำเนินกิจกรรมราบรื่นไปด้วยดี

4. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

เริ่มจากทีมวิจัยและคณะทำงานได้ร่วมกันศึกษาศักยภาพทุนเดิมและทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมาของชุมชน ประกอบด้วย ทีมของโฮมสเตย์ ด้านการจัดตั้งบ้านพักโฮมสเตย์ การเข้ามาของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทีมที่มีอยู่ในพื้นที่แจรงหลวง ฐานทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ ความเหมาะสมสำหรับการจัดการท่องเที่ยว (ดิน น้ำ ป่า) ฐานเครือข่ายดี พื้น้อง ฐานวัฒนธรรมประเพณี รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน สถานการณ์ปัญหาของหมู่บ้านแจรงหลวง เป็นต้น

จากนั้นจึงได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันถึงเรื่องของศักยภาพทุนเดิมที่มีอยู่ในชุมชนและการทำงานของชุมชนที่ผ่านมา ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมไปถึงการสรุปบทเรียนการทำงานร่วมกัน

ซึ่งขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ถือว่ามีความเหมาะสมทั้งต่อการดำเนินงาน

บทเรียนที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ช่วยทำให้ทีมวิจัยได้เรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาศักยภาพทุนเดิมและทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมาของชุมชน คือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กลุ่มใหญ่ การวิเคราะห์ข้อมูลการทำงานที่ผ่านมาของชุมชนและศักยภาพทุนเดิมที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อให้เห็นการทำงานที่ผ่านมาในชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

5. วิธีการ / เครื่องมือ

การใช้วิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันถึงเรื่องของศักยภาพทุนเดิมที่มีอยู่ในชุมชนและการทำงานของชุมชนที่ผ่านมา ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน การจัดเวทีแลกเปลี่ยนพูดคุย ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งผลที่ได้จะช่วยทำให้ข้อมูลที่จัดเก็บมีความถูกต้องและมาจากชุมชน มีความเหมาะสมกับการใช้ประโยชน์

6. เนื้อหา (ข้อมูลความรู้) ที่นำมาใช้

เนื้อหาความรู้ที่นำมาใช้ในการศึกษาศักยภาพทุนเดิมและทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมาของชุมชน คือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กลุ่มใหญ่ การวิเคราะห์ข้อมูลการทำงานที่ผ่านมาของชุมชนและศักยภาพทุนเดิมที่มีอยู่ในชุมชน ถือว่ามีความสมบูรณ์ในระดับหนึ่ง ครั้งหน้าอาจจะเพิ่มข้อมูลเชิงลึกลงไปในเรื่องของข้อมูลการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมาและทุนชุมชนให้ลึกมากกว่านี้

7. จุดเด่น

1. การจัดเตรียมข้อมูลในด้านต่างๆ ทีมวิจัยทำได้ดี เนื่องจากเป็นข้อมูลที่อยู่ใกล้ตัว เช่น ประวัติศาสตร์ชุมชนหรือข้อมูลด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบ้านแจรงหลวง

2. ได้รับความร่วมมือจากทั้งส่วนของคณะครู ศสช. บ้านแจรงหลวง ชาวบ้านบ้านแจรงหลวงและพี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในการเข้าร่วมเวทีในครั้งนี้ ที่จะประโยชน์ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

8. จุดด้อย

ด้านกระบวนการ / บทบาททีมวิจัย

1. ทีมวิจัยบางส่วน ไม่สามารถอ่านออก เขียนได้ ทำให้เป็นอุปสรรคในการบันทึกข้อมูล แต่มีบางส่วนที่สามารถอ่านเขียนภาษาไทย ทำให้บันทึกข้อมูลได้
2. การบันทึกข้อมูล ยังไม่มีความสมบูรณ์และละเอียด เนื่องจากไม่คุ้นชินกับการจดบันทึก
3. ทีมวิจัยบางคนไม่ได้เข้าร่วม เนื่องจากติดภารกิจส่วนตัว/มีงานแทรก
4. นักวิจัยบางส่วนยังไม่เข้าใจกระบวนการทำงานวิจัยจึงทำให้กระบวนการในบางช่วงเกิดความล่าช้า

ด้านเนื้อหา

1. ประเด็นการแลกเปลี่ยนพูดคุยยังไม่ลงลึกในรายละเอียด ทั้งในส่วนของศักยภาพทุนเดิมและการดำเนินงานที่ผ่านมาของชุมชน โดยความเข้าใจในเนื้อหาที่ทำของทีมวิจัยแต่ละคนไม่เท่ากัน
2. ไม่มีเอกสารหรือข้อมูลทุติยภูมิมากพอในการอ้างอิงเนื้อหาการทำงานในชุมชนที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ยังขาดรายละเอียดหรือลงลึกในข้อมูล

9. ข้อเสนอแนะในการจัดเวทีครั้งต่อไป

การศึกษาศักยภาพทุนเดิมและทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมาของชุมชน จำเป็นต้องอาศัยผู้รู้ในแต่ละประเด็นในการการศึกษาศักยภาพทุนเดิมและทบทวนการดำเนินงานที่ผ่านมาของชุมชน เนื่องจากข้อมูลแต่ละประเด็นมีความละเอียดและลึก ซึ่งจะช่วยให้เห็นความชัดเจนของปัญหา ทำให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์ครบถ้วน และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ทั้งในส่วนของการงานวิจัยและงานพัฒนาในอนาคตได้

กิจกรรมที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูลจากเวทีระดมความคิด และข้อมูลที่จะได้จากแบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ บริบทชุมชน

สรุปกิจกรรมดำเนินการ

1. ทบทวนความคาดหวังต่อเป้าหมายและวัตถุประสงค์

การจัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลจากเวทีระดมความคิด และข้อมูลที่จะได้จากแบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ บริบทชุมชนในครั้งนี้ คาดหวังว่าข้อมูลที่ได้จากการจัดเวทีที่ผ่านมาจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ทั้งในด้านข้อมูล บริบทชุมชน ประกอบด้วย สภาพทั่วไป ประวัติศาสตร์ชุมชน แผนที่ชุมชน แผนที่เส้นทางการท่องเที่ยว การจัดการโฮมสเตย์ สภาพทางสังคม วัฒนธรรม สภาพทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

สถานการณ์ปัญหาของหมู่บ้านแรงหลวง ไม่ว่าจะเป็น สิทธิในพื้นที่ทำกิน ราคาผลผลิตตกต่ำ ข้าวไม่เพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือน ฐานความเป็นอยู่ส่วนใหญ่มีฐานะยากจนขาดรายได้ประจำ ความสามัคคี/การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ภาระหน้าที่ในแต่ละครอบครัว/รับผิดชอบที่เพิ่มขึ้น ขาดการประชุมในระดับชุมชน

นอกจากนั้นผลจากการจัดเวทีครั้งนี้ ทีมวิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะได้ร่วมเวทีจะสะท้อนความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยและให้ข้อเสนอแนะในการนำไปปรับปรุงแก้ไขการทำงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2. สถานที่และเวลา

สถานที่จัดกิจกรรมจัดขึ้นที่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านแรงหลวง อำเภอปัว จังหวัดน่าน เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2557

3. กลุ่มผู้เข้าร่วมเวที ประกอบด้วย

1. ทีมวิจัยชาวบ้านแรงหลวง
2. ชาวบ้านแรงหลวง
3. ประชาชนชาวบ้าน
4. พี่เลี้ยงงานวิจัยฯ

รวมทั้งหมด 40 คน

4. ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ก่อนการดำเนินงาน

1. ทีมวิจัยร่วมกันปรึกษาหารือเกี่ยวกับขั้นตอนกระบวนการวิเคราะห์วิเคราะห์ข้อมูลจากเวทีระดมความคิด และข้อมูลที่จะได้จากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ บริบทชุมชน และร่วมกันออกแบบเวที

2. จัดเตรียมข้อมูลเอกสาร และสถานที่ในการจัดเวที

3. แบ่งบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัยในการวิเคราะห์ข้อมูลจากเวทีระดมความคิด และข้อมูลที่จะได้จากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ บริบทชุมชน

การดำเนินกิจกรรม

1. หัวหน้าโครงการวิจัยพูดคุยถึงการจัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลจากเวทีระดมความคิด และข้อมูลที่จะได้จากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ บริบทชุมชน ในครั้งนี้

2. นักวิจัยแต่ละคนนำเสนอข้อมูลของตนเองให้ผู้เข้าร่วมเวทีได้รับทราบ

3. ทีมวิจัยร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลจากเวที ระดมความคิดในเรื่องของข้อมูลจากเวทีระดมความคิด และข้อมูลที่จะได้จากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ บริบทชุมชน ทั้งในด้านข้อมูล บริบทชุมชน ประกอบด้วย สภาพทั่วไป ประวัติศาสตร์ชุมชน แผนที่

ชุมชน สภาพทางสังคม วัฒนธรรม สภาพทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ที่มาของโฮมสเตย์ รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน รวมไปถึงสถานการณ์ปัญหาของหมู่บ้านแจรงหลวง ไม่ว่าจะเป็น สิทธิในพื้นที่ทำกิน ราคาผลผลิตตกต่ำ ขาดไม่เพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือน ฐานความเป็นอยู่ส่วนใหญ่มีฐานะยากจนขาดรายได้ประจำ ความสามัคคี/การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ภาระหน้าที่ในแต่ละครอบครัว/รับผิดชอบที่เพิ่มขึ้น ขาดการประชุมในระดับชุมชน

4. ทีมวิจัยร่วมกันสรุปข้อมูล ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากการจัดเวทีในครั้งนี้

5. เครื่องมือและวิธีการ

1. ใช้การนำเสนอข้อมูลแต่ละคนให้กับผู้เข้าร่วมเวทีได้รับทราบการแลกเปลี่ยนพูดคุย ในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลจากเวทีระดมความคิด และข้อมูลที่จะได้จากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ บริบทชุมชน

2. สรุปข้อมูลและข้อคิดเห็นบนกระดาษปริฟชาร์ต

6. เนื้อหาความรู้

เนื้อหาความรู้ของการจัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูลจากเวทีระดมความคิด และข้อมูลที่จะได้จากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ บริบทชุมชน บ้านแจรงหลวงในครั้งนี้คือ การนำเอาข้อมูลของแต่ละคนที่ได้ศึกษาและเก็บข้อมูลในกิจกรรมที่ผ่านมา มา นำมาวิเคราะห์ในแต่ละหัวข้อ เพื่อที่จะระดมความคิด และร่วมหาแนวทางและรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนในชุมชน

7. บทสรุปและแผนงานต่อเนื่อง

กิจกรรมในครั้งต่อไปคือ สืบหาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า น้ำตก ถ้ำ และแหล่งเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์

8. ปัญหาอุปสรรคจากการดำเนินกิจกรรมและข้อเสนอแนะ

การดำเนินเวทีวิเคราะห์ข้อมูลจากเวทีระดมความคิด และข้อมูลที่จะได้จากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ บริบทชุมชน จากเวทีดังกล่าวยังมีข้อบกพร่องในหลายๆด้าน เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกในแต่ละหัวข้อ ซึ่งอาจจะเป็นเพราะการตีความและหาความหมายของโจทย์หรือหัวข้อของนักวิจัยบางคนและการเตรียมการในการจัดเวทีล่าช้ากว่ากำหนด ซึ่งในครั้งต่อไปอาจจะมีรวบรวมข้อมูลเชิงลึกให้มากกว่านี้ก่อนการจัดกิจกรรม

บทเรียนจากการจัดกิจกรรม

1. ความคาดหวังต่อวัตถุประสงค์

การดำเนินงานเวทีวิเคราะห์ข้อมูลจากเวทีระดมความคิด และข้อมูลที่จะได้จากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ บริบทชุมชน ในเรื่อง บริบทชุมชน ประกอบด้วย สภาพทั่วไป

ประวัติศาสตร์ชุมชน แผนที่ชุมชน แผนที่เส้นทางการท่องเที่ยว การจัดการโฮมสเตย์ สภาพทางสังคม วัฒนธรรม สภาพทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ฯลฯ ว่าเป็นตามที่คาดหมายไว้ โดยนักวิจัยทุกคนได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะช่วยให้ทีมวิจัยนำไปวิเคราะห์และสรุปเป็นภาพรวมได้

2. สถานที่ / ช่วงเวลา / งบประมาณ

สถานที่ที่จัดเวทีนี้ถือได้ว่าเป็นที่เหมาะสมกับการจัดเวที ส่วนเรื่องช่วงเวลาและงบประมาณค่อนข้างจะจำกัด เนื่องจากข้อมูลที่ได้ยังไม่ครบถ้วน ต่อไปอาจจะเพิ่มระยะเวลา จาก 1 วัน เป็น 2 วัน

3. กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรม

กลุ่มคนที่เข้าร่วมเวทีในครั้งนี้ ทีมวิจัยชาวบ้านแจรงหลวง ชาวบ้านแจรงหลวง ปราชญ์ชาวบ้าน และพี่เลี้ยงงานวิจัยฯ รวมทั้งหมด 40 คน การดำเนินกิจกรรมในครั้งนี้ถือว่าพอใช้ เนื่องจากบุคคลที่เข้าร่วมเวทีในบางส่วนยังไม่เข้าใจกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อาจจะต้องเชิญกลุ่มคนเข้าร่วมเพิ่มเติม เพื่อที่จะได้ช่วยกันวิเคราะห์ข้อมูลให้ลงลึกในเรื่องของการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านแจรงหลวง

4. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม (การเตรียมการ การดำเนินกิจกรรม การสรุปบทเรียน)

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมของการจัดกิจกรรมนี้มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดีคือ การจัดกิจกรรมดำเนินไปได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ก่อนการจัดกิจกรรม ข้อเสียคือ ระยะเวลาของการจัดกิจกรรมไม่เหมาะสมกับเนื้อหาของกิจกรรมนี้เพราะเนื้อหาเยอะแต่เวลาการดำเนินการจำกัด การจัดเวทีครั้งต่อไปอาจจะต้องขยายเวลาออกไปอีกเพื่อที่จะได้ข้อมูลของการวิจัยมากกว่าการจัดเวทีในครั้งนี้

5. วิธีการ / เครื่องมือที่นำมาใช้

วิธีการและเครื่องมือที่นำมาใช้ในครั้งนี้ คือ การวิเคราะห์ข้อมูล การบันทึกข้อมูลการประชุม ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากเวทีระดมความคิด และข้อมูลที่จะได้จากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ บริบทชุมชน เนื่องจากการจดบันทึกข้อมูลไม่ครบถ้วน จึงทำให้ข้อมูลที่ได้อาจจะไม่ครบ เนื้อหาขาดหายไปในช่วง การจัดเวทีครั้งต่อไปอาจจะต้องใช้เครื่องบันทึกเสียงในการบันทึกการสนทนาในแต่ละครั้ง

6. เนื้อหาข้อมูล ความรู้ที่นำมาใช้

เนื้อหาข้อมูลของการจัดเวทีนี้ยังไม่ค่อยมีความสมบูรณ์ เนื่องจากผู้เข้าร่วมเวทียังไม่รู้ข้อมูลเชิงลึกที่แท้จริง การจัดเวทีครั้งต่อไปอาจจะต้อง เชิญกลุ่มผู้รู้ข้อมูลเชิงลึก เข้าร่วมเวทีพูดคุย

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อที่จะได้ช่วยกันวิเคราะห์ข้อมูลให้ลึกในเรื่องของการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านแจรงหลวงมากยิ่งขึ้น

7. จุดเด่น

ทีมวิจัยบ้านบ้านแจรงหลวงมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและได้ช่วยกันวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยจนเสร็จสมบูรณ์ไปด้วยดี

8. จุดด้อย

กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรมบางส่วนยังไม่เข้าใจกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลล่าช้ากว่ากำหนด

9. ข้อเสนอแนะในการจัดเวทีครั้งต่อไป

กิจกรรมครั้งต่อไป

1. ชุมชนควรเข้ามีส่วนร่วมในการศึกษางานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างแท้จริง
2. สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อก่อให้เกิดความสามัคคีของคนในชุมชน
3. เครื่องมือในการจัดทำวิจัยเพื่อท้องถิ่นขอให้ใช้ภาษาที่ชุมชนเข้าใจง่าย ในการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้งควรประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทุกหน่วยงานยินดีให้ความร่วมมือและช่วยเหลือ

กิจกรรมที่ 6 สืบสวนทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า น้ำตก ถ้ำ และแหล่งเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์

สรุปการจัดกิจกรรม

1. ทบทวนความคาดหวังต่อเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

เพื่อสำรวจข้อมูลภาคสนามที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า น้ำตก ถ้ำ และแหล่งเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ ซึ่งจะทำให้เห็นสภาพพื้นที่จริงและนำผลการศึกษาสำรวจมาแลกเปลี่ยนพูดคุยถึงสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น

2. สถานที่จัดประชุม ช่วงเวลา

วันที่ 15 มีนาคม 2557 เวลา 09.00 – 12.00 น ณ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง" บ้านแจรงหลวง ต.ภูคา อ.ปัว จ.น่าน

3. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม บุคคล กลุ่มคนและจำนวนผู้เข้าร่วมเวที

1. ทีมวิจัยชาวบ้านแจรงหลวง

2. ชาวบ้านแจรงหลวง
 3. ปราชญ์ชาวบ้าน
 4. พี่เลี้ยงงานวิจัยฯ
- รวมทั้งหมด 40 คน

4. ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

การเตรียมการ

1. ประชุมทีมวิจัยและผู้เกี่ยวข้อง
2. วางแผนการดำเนินงานร่วมกัน ทั้งในด้านเก็บข้อมูล เส้นทาง การสำรวจ และเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

การจัดกิจกรรม

1. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรวมตัวกันที่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง" บ้านแจรงหลวง
2. ลงพื้นที่สำรวจทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า น้ำตก ถ้ำ และแหล่งเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ของชุมชน
3. จัดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ
4. นำผลจากการศึกษาสำรวจมาแลกเปลี่ยนพูดคุยกันกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
5. สรุปผลจากการศึกษาสำรวจข้อมูลข้างต้น

5. เครื่องมือและวิธีการที่นำมาใช้ในแต่ละขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

เครื่องมือที่นำมาใช้กับกิจกรรมครั้งนี้ คือ สมุดบันทึก กล้องถ่ายรูป กระดาษฟลิปชาร์ต ปากกาเคมี สี เป็นต้น

6. เนื้อหาในการจัดกิจกรรม

เนื้อหา คือ การสำรวจสภาพพื้นที่จริงของฐานทรัพยากรและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า น้ำตก ถ้ำ แหล่งเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ของชุมชนบ้านแจรงหลวง

7. บทสรุปของแผนงานต่อเนื่อง

กิจกรรมในครั้งต่อไป คือ การศึกษาประเด็นความเสี่ยงในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

8. ปัญหาอุปสรรคจากการดำเนินกิจกรรมและข้อเสนอแนะ

ยังมีคนในชุมชนบางส่วนที่ไม่เห็นด้วยในการสร้างแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นในชุมชน เนื่องจากเกรงว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงที่จะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน และยังไม่เข้าใจ

กระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงยังไม่ให้ความร่วมมือแก่ทีมวิจัยเท่าที่ควร การดำเนินงานครั้งต่อไปควรมีการประชาสัมพันธ์และเชิญชวนให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมากขึ้นกว่านี้

บทเรียนจากการดำเนินกิจกรรม

1. ความคาดหวังต่อวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

ความคาดหวังจากการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ถือว่าบรรลุเป้าหมายแค่บางส่วนยังมีข้อบกพร่องและช่องโหว่ที่ยังต้องแก้ไขปรับปรุง เช่น การจดบันทึกข้อมูล การเก็บข้อมูลด้านต่างๆ ในการสำรวจฐานทรัพยากรและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า น้ำตก ถ้ำ แหล่งเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ในชุมชน

2. สถานที่ ช่วงเวลางบประมาณในการจัดกิจกรรม

กิจกรรมในครั้งนี้ เป็นกิจกรรมที่ต้องลงสำรวจพื้นที่ จึงค่อนข้างจะมีความลำบากเนื่องจากต้องเดินเท้าสำรวจเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า น้ำตก ถ้ำ แหล่งเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ ส่วนเวลาและงบประมาณถือว่าพอดีกับเนื้อหาของกิจกรรม

3. กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรม

กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรม มีความเหมาะสม เนื่องจากกลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการสำรวจในครั้งนี้

4. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมนี้มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดีคือ การจัดกิจกรรมดำเนินไปได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ก่อนการจัดกิจกรรม ข้อเสียคือ ระยะเวลาของการจัดกิจกรรมจำกัดทำให้การเก็บข้อมูลได้ไม่ครบถ้วนเท่าที่ควร

5. วิธีการ / เครื่องมือ

วิธีการและเครื่องมือที่นำมาใช้ในครั้งนี้คือ สมุดบันทึกของนักวิจัยแต่ละคน กล้องถ่ายรูปที่จะเป็นเครื่องมือในการบันทึกข้อมูลเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า น้ำตก ถ้ำ แหล่งเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ และรูปภาพประกอบ เพื่อเก็บไว้เป็นฐานข้อมูลการดำเนินงานต่อไป

6. เนื้อหาข้อมูลความรู้ที่นำมาใช้

เนื้อหาข้อมูลของการจัดเวทีนี้ถือว่ามีความสมบูรณ์ เนื่องจากทีมวิจัยทุกคนมีความตื่นตัวต่อหน้าที่ของตนเองทำให้เป็นผลดีต่อการทำวิจัย และผู้เข้าร่วมเวทีก็มีความเข้าใจกับสถานการณ์ปัญหาต่างยิ่งขึ้น

7. จุดเด่น

มีความสามัคคีกันมากขึ้น แสดงการมีส่วนร่วมอย่างเต็มใจช่วยกันสำรวจแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า น้ำตก ถ้ำ แหล่งเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ ทำให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

8. จุดด้อย

ทีมวิจัยบางส่วนติดภารกิจจึงทำให้สมาชิกในทีมลดน้อยลง การสำรวจและเก็บข้อมูลฐานทรัพยากรและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า น้ำตก ถ้ำ แหล่งเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์มีความล่าช้ากว่าที่กำหนด

9. ข้อเสนอแนะในการจัดเวทีครั้งต่อไป

กิจกรรมครั้งต่อไป ต้องมีการวางแผนการดำเนินงานให้รอบคอบก่อนดำเนินกิจกรรมมากกว่านี้ เพื่อจะได้มีความชัดเจนด้านกระบวนการ การแบ่งบทบาทหน้าที่ เพื่อให้งานสำเร็จตามแผนที่วางไว้

กิจกรรมที่ 7 ศึกษาประเด็นความเสี่ยงในการจัดการท่องเที่ยวเชิงชุมชน

สรุปกิจกรรมดำเนินการ

1. ทบทวนความคาดหวังการจัดกิจกรรม

เพื่อศึกษาผลกระทบและความเสี่ยงจากการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านแจรงหลวง หมู่ที่ 4 ต.ภูคา อ.ปัว จ.น่าน

2. สถานที่จัดกิจกรรม / วันเวลา

สถานที่การจัดกิจกรรมในครั้งนี้ คือ ณ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง" บ้านแจรงหลวง ต.ภูคา อ.ปัว จ.น่าน วันที่ 25 มีนาคม 2557

3. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. ทีมวิจัยบ้านแจรงหลวง
2. ประชาชนชาวบ้าน
3. ชาวบ้านแจรงหลวง
4. พี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

รวมทั้งหมด 35 คน

4. ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

การเตรียมงาน

1. ทีมวิจัยฯ ร่วมประชุมวางแผนการดำเนินกิจกรรมและวางบทบาทหน้าที่การดำเนินงาน
2. จัดเตรียมสถานที่ ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการสำรวจและที่เก็บรวบรวมจากการทำกิจกรรมที่ผ่านมา
3. ออกหนังสือเชิญผู้เข้าร่วมเวที / ประสานกลุ่มผู้เข้าร่วมเวที

การจัดกิจกรรม

1. ผู้เข้าร่วมเวทีลงทะเบียน
2. ทีมวิจัย ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้เข้าร่วมเวทีได้ร่วมกันศึกษาประเด็นความเสี่ยงในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
4. สรุปประเด็นการหารือและข้อเสนอแนะ
5. พักรับประทานอาหารร่วมกัน

5. เครื่องมือ / วิธีการนำมาใช้

การศึกษาผลกระทบและความเสี่ยงในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนครั้งนี้ ได้ใช้เครื่องมือในการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย การวิเคราะห์ฐานทรัพยากร แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า น้ำตก ถ้ำ และแหล่งเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์แบบมีส่วนร่วม การทำแผนที่เส้นทางท่องเที่ยว สอบถามและสัมภาษณ์ ข้อมูลต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งการใช้เครื่องมือดังกล่าว ช่วยทำให้ทีมวิจัยสามารถศึกษาข้อมูลได้ง่ายยิ่งขึ้น

6. เนื้อหาในการจัดกิจกรรม

เนื้อหาสำคัญในการจัดกิจกรรมครั้งนี้คือ การเชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแจรงหลวง ไม่ว่าจะเป็นทีมนักวิจัย ปราชญ์ชาวบ้าน และคนในชุมชน มาหาพูดคุยและหารือถึงผลกระทบและความเสี่ยงในการจัดการท่องเที่ยวเชิงชุมชนเพื่อหาทางออกของปัญหา จากการพูดคุยได้ข้อสรุป คือ ให้มีการประสานระหว่างหน่วยงาน ขอความร่วมมือให้มีการแนะนำและประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชน การสร้างบ้านแบบดั้งเดิมของชาวลัวะโดยการมุงหญ้าคาหรือใบก้อ เพื่อเป็นการอนุรักษ์และเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาสัมผัสวิถีชีวิตดั้งเดิมในชุมชน

7. บทสรุปและแผนงานต่อเนื่อง

กิจกรรมในครั้งต่อไปคือ อบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น

8. ปัญหา / อุปสรรค / ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาผลกระทบและความเสี่ยงด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงชุมชนบ้านแจรงหลวง ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น คือ ยังมีคนในชุมชนบางส่วน ยังไม่ให้ความร่วมมือกับทีมวิจัยบ้านแจรงหลวงเท่าที่ควร ซึ่งอาจจะเป็นปัญหากับการดำเนินงานวิจัย

บทเรียนการจัดกิจกรรม

1. ความคาดหวังต่อวัตถุประสงค์ / เป้าหมาย

บทเรียนความคาดหวังในกิจกรรมครั้งนี้ ไม่ค่อยเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ เนื่องจากผู้สนใจในชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงชุมชนจริงๆ จะขับเคลื่อนการทำงานในเรื่องของการจัดการท่องเที่ยวเชิงชุมชนบ้านแจรงหลวง ยังมีน้อย เนื่องจากไม่สามารถเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยชาวบ้านมองว่าการเดินทางเข้าหมู่บ้านค่อนข้างจะลำบาก หมู่บ้านอยู่ลึกเข้าไปในเขา จึงมีความเสี่ยงที่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแจรงหลวง จะไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้

2. สถานที่ / ช่วงเวลา

กิจกรรมในครั้งนี้ สถานที่ ช่วงเวลา งบประมาณ ในการจัดกิจกรรมศึกษาประเด็นความเสี่ยงในการจัดการท่องเที่ยวเชิงชุมชนบ้านแจรงหลวง ถือว่ามีความเหมาะสมกับเนื้อหากิจกรรมที่จัดขึ้น

3. กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรม

กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรม เป็นไปตามความคาดหวังไว้ ถึงแม้ว่าจะมีคนในชุมชนบางส่วนที่ยังไม่ให้ความร่วมมือมากนักแต่ก็ยังได้รับความร่วมมือจากกลุ่มคนที่ได้เชิญเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี

4. วิธีการ / เครื่องมือ

วิธีการและเครื่องมือที่นำมาใช้ในครั้งนี้คือการบันทึกข้อมูลด้วยสมุดบันทึกของนักวิจัยแต่ละคน กล้องถ่ายรูป และการปรึกษาหารือถึงประเด็นความเสี่ยงในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนการทำงานของทีมนักวิจัยบ้านแจรงหลวง

5. เนื้อหาข้อมูลที่นำมาใช้

เนื้อหาของการพูดคุยของกิจกรรมนี้เป็นไปตามความคาดหวังของการศึกษาประเด็นความเสี่ยงในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

6. จุดเด่น

การจัดกิจกรรมในครั้งนี้ทั้งทีมนักวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้เข้าร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันในการศึกษาประเด็นความเสี่ยงในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

7. จุดด้อย

ยังมีคนในชุมชนบางส่วนที่ยังไม่เห็นความสำคัญของการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ จึงยังไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเท่าที่ควร

8. ข้อเสนอแนะในการจัดเวทีครั้งต่อไป

ครั้งต่อไปต้องมีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกให้เข้ามาร่วมรับฟัง และขอความช่วยเหลือในการประสานงานเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้งของแต่ละชุมชน และปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม และให้พัฒนาทางเข้าหมู่บ้านตั้งแต่ปากทางบ้านเตี้ย ถึงทางเข้าหมู่บ้าน รวมไปถึงชุมชนควรเข้ามีส่วนร่วมในการทำงานวิจัย เพื่อเรียนรู้การทำงานและปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างแท้จริง จะได้เกิดความสามัคคีของคนในชุมชนที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหาความยากจนและสร้างรายได้เสริมให้แก่คนในชุมชนบ้านแจรงหลวง

กิจกรรมที่ 8 อบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น

สรุปกิจกรรมดำเนินการ

1. ทบทวนความคาดหวังต่อเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

เวทีนี้เป็นเวทีพัฒนาศักยภาพนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น จัดกระบวนการอบรมโดยพี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีการเติมเต็มเครื่องมือในการทำงานวิจัย และกระบวนการทำงานต่างๆ รวมไปถึงการเขียนรายงานความก้าวหน้าในระยะที่ 1 การเติมเต็มข้อมูลในแต่ละส่วนลงในรายงาน เพื่อจะนำไปเสนอต่อ สกว.ฝ่ายท้องถิ่น โดยนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการเขียนรายงานวิจัยในพื้นที่ของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลในส่วนของการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านบริบทชุมชน วิถีชีวิตของชาวบ้านแจรงหลวง การจัดหมวดหมู่ข้อมูล และร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลในเบื้องต้น เพื่อที่จัดทำเป็นรูปเล่มรายงานความก้าวหน้าต่อไป

2. สถานที่ ช่วงเวลา

สถานที่จัดอบรมจัดขึ้นที่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านแจรงหลวง อำเภอปัว จังหวัดน่าน เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2557

3. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ได้แก่ ทีมวิจัยบ้านแจรงหลวง ปราชญ์ชาวบ้าน และพี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จำนวน 35 คน

4. ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. ทีมวิจัยประสานผู้เข้าร่วมอบรม ซึ่งประกอบด้วย ทีมพี่เลี้ยงฯ ปราชญ์ชาวบ้าน

2. ทีมวิจัยนำเอาข้อมูลผลการศึกษาริบทชุมชน วิถีชีวิตและวิถีการผลิต มาจัดแยกหมวดหมู่ เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล

3. เติมเต็มองค์ความรู้ในการเขียนรายงานความก้าวหน้าในระยะที่ 1 โดยทีมพี่เลี้ยงฯ

4. สรุปการอบรมทั้งหมดแก่นักวิจัยเพื่อท้องถิ่นและผู้เกี่ยวข้อง

5. เครื่องมือและวิธีการ

1. เครื่องมือที่สำคัญในการจัดเวทีในครั้งนี้ ประกอบด้วย การร่วมกันแสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนประเด็นสถานการณ์ปัญหา เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการอบรม โครงร่างรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1 และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนพูดคุยในวงใหญ่

3. เครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้อง

6. เนื้อหาในการจัดกิจกรรม

เนื้อหาของการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ นั้น คือการฝึกอบรม วิธีการวิเคราะห์ การเก็บข้อมูล และวิธีการใช้เครื่องมือต่างๆ ในการทำงานวิจัย รวมไปถึงการเติมเต็มชุดความรู้ในการเขียนรายงานความก้าวหน้าในระยะที่ 1 ซึ่งทั้งหมดนี้จะนำไปสู่การวิจัยที่ประสบความสำเร็จของทีมวิจัย

7. บทสรุปของแผนงานต่อเนื่อง

การดำเนินงานของทีมวิจัยในระยะต่อไป คือ รวบรวมข้อมูล เวทีสรุป วิเคราะห์ สังเคราะห์ ร่วมกัน

8. ปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินกิจกรรม และข้อเสนอแนะ

การจัดเวที อบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น ยังมีปัญหาและอุปสรรคในหลายๆ ด้าน คือ

1. ทีมวิจัยยังไม่เข้าใจในการเขียนรายงานความก้าวหน้าในระยะที่ 1 เนื่องจากไม่เคยทำมาก่อน ดังนั้นบทบาทของพี่เลี้ยงงานวิจัยฯ ต้องเข้ามาให้ความช่วยเหลือในเรื่องดังกล่าว

2. กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะช่วยให้ชาวบ้านมีความเข้าใจมากกว่านี้และจะช่วยให้การสืบค้นข้อมูลทำได้ง่ายขึ้น

บทเรียนจากการดำเนินกิจกรรม

1. ความคาดหวังต่อวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

การดำเนินงานถือว่าเป็นไปตามความคาดหวังที่ได้วางไว้ร่วมกัน คือ ทีมวิจัยมีโอกาสดูได้เรียนรู้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น และสามารถร่วมกันเก็บรวบรวมข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ได้ ซึ่งอาจจะยังไม่ดีเท่าที่ควร แต่ก็ทำให้ทีมวิจัยบ้านแจรงหลวงได้เรียนรู้การทำงานร่วมกัน

2. สถานที่ ช่วงเวลา ขอบประมาณ ในการจัดกิจกรรม

การจัดเวทีอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นในครั้งนี้ในส่วนของสถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมคือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านแจรงหลวง อำเภอปัว จังหวัดน่าน ถือว่ามีความเหมาะสมเพราะเป็นอาคารขนาดใหญ่ มีความสะดวกในการจัดกิจกรรม ส่วนช่วงเวลาจัดกิจกรรมถือว่ามีความเหมาะสมเพราะ เจ้าหน้าที่และชาวบ้านสามารถมาร่วมกิจกรรมได้ ซึ่งทำให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3. กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรม

กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรมคือ ทีมวิจัย ราษฎรชาวบ้าน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่เข้ามาร่วมในกิจกรรมทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมจึงทำให้การดำเนินกิจกรรมราบรื่นไปด้วยดี

4. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

การดำเนินกิจกรรม เริ่มจากการร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการจัดเก็บข้อมูล ทั้งในส่วนของบริบทชุมชน สถานการณ์ปัญหา วิธีการดำเนินชีวิตและวิถีการผลิตของคนในชุมชน จากนั้นจึงได้นำเอาข้อมูลทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่ตามประเด็นต่าง ๆ แล้วร่วมกันสรุปบทเรียนการทำงานร่วมกันเมื่อได้ผลสรุปร่วมกันแล้ว จึงได้นำข้อมูลที่ได้นำมาเติมในส่วนของโครงสร้างรายงานความก้าวหน้าในระยะที่ 1 ซึ่งขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ถือว่ามีความเหมาะสมทั้งต่อการดำเนินการ ต่อทีมวิจัยและชาวบ้าน

บทเรียนที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว ช่วยทำให้ทีมวิจัยได้เรียนรู้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล การคัดแยกข้อมูล ตลอดจนการเขียนรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1 ร่วมกัน ซึ่งช่วยให้ทีมวิจัยเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในทีม

5. วิธีการ / เครื่องมือ

การใช้วิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่าง ๆ ทำให้ทีมวิจัยได้เรียนรู้การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปจัดทำรายงานความก้าวหน้าในระยะที่ 1 ซึ่งผลที่ได้จะช่วยทำให้ข้อมูลที่จัดเก็บมีความถูกต้องและมาจากชุมชน และมีความเหมาะสมกับการใช้ประโยชน์

6. เนื้อหา (ข้อมูลความรู้) ที่นำมาใช้

เนื้อหาความรู้ที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล ถือว่ามีความสมบูรณ์ในระดับหนึ่ง ครั้งต่อไปอาจจะเพิ่มข้อมูลเชิงลึกลงไปในเรื่องของการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อที่จะให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและมีความชัดเจนในการนำมาเขียนรายงานความก้าวหน้าในระยะที่ 1

7. จุดเด่น

การมีส่วนร่วมของทีมวิจัย โดยได้ร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆในโครงการ มีความสนใจในการเรียนรู้ในเรื่องการทำโครงการและการทำกิจกรรมทำให้โครงการสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

8. จุดด้อย

เนื่องจากเป็นการทำวิจัยครั้งแรกของชุมชน คณะทีมวิจัยจึงไม่มีความรู้ในการทำวิจัย ทำให้การทำงานมีความล่าช้า

9. ข้อเสนอแนะในการจัดเวทีครั้งต่อไป

ทีมวิจัยควรสร้างการเรียนรู้และสนใจในอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยเพื่อท้องถิ่น มากกว่านี้ เพื่อประโยชน์ในการจัดทำรายงานความก้าวหน้าในระยะที่ 1 ในครั้งต่อไปและคณะทีมวิจัยควรมีการประชุมวางแผนการดำเนินงานเพื่อให้ทราบข้อมูลที่จะดำเนินงานในกิจกรรมต่อไป

กิจกรรมที่ 9 รวบรวมข้อมูล เวทีสรุป วิเคราะห์ สังเคราะห์ ร่วมกัน

สรุปการจัดกิจกรรม

1. ทบทวนความคาดหวังต่อเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม

เพื่อรวบรวมข้อมูลการทำงานวิจัยที่ผ่านมาและนำมาวิเคราะห์/สังเคราะห์ร่วมกัน

2. สถานที่จัดประชุม ช่วงเวลา

วันที่ 20 เมษายน 2557 เวลา 09.00 – 12.00 น ณ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง" บ้านแจรงหลวง ต.ภูคา อ.ปัว จ.น่าน

3. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม บุคคล กลุ่มคนและจำนวนผู้เข้าร่วมเวที

1. ทีมวิจัยชาวบ้านแจรงหลวง
2. ชาวบ้านแจรงหลวง
3. ปราชญ์ชาวบ้าน
4. พี่เลี้ยงงานวิจัยฯ

รวมทั้งหมด 40 คน

4. ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

การเตรียมการ

1. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. แบ่งบทบาทหน้าที่ดำเนินงาน
3. รวบรวมข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจากการศึกษางานวิจัยฯ

การจัดกิจกรรม

1. ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลและจัดลำดับหมวดหมู่ตามกรอบการเขียนรายงานวิจัยฯ
2. สรุปบทเรียนการดำเนินงานในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา
3. เตรียมข้อมูลเพื่อนำเสนอผลการศึกษาต่อชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ

5. เครื่องมือและวิธีการที่นำมาใช้ในแต่ละขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

เครื่องมือและวิธีการที่นำมาใช้ คือ กระบวนการมีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูล สรุป วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลและเตรียมข้อมูลที่ได้นำเสนอต่อชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นการคืนข้อมูลที่ได้ศึกษาผ่านกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสู่ชุมชน เพื่อให้ได้รับรู้ข้อมูลร่วมกัน

6. เนื้อหาในการจัดกิจกรรม

นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมารวบรวม สรุป วิเคราะห์ สังเคราะห์ร่วมกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความชัดเจนในด้านเนื้อหา และเป็นรูปธรรมมากขึ้น

7. บทสรุปของแผนงานต่อเนื่อง

กิจกรรมในครั้งต่อไปคือ เวทีนำเสนอผลการศึกษาเพื่อเติมเต็มและรับข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้อง

8. ปัญหาอุปสรรคจากการดำเนินกิจกรรมและข้อเสนอแนะ

1. ความเข้าใจในเนื้อหาและกระบวนการงานวิจัยของทีมวิจัยแต่ละคนไม่เท่ากัน จึงทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร
2. การบันทึกข้อมูล ยังไม่มีความสมบูรณ์และยังขาดละเอียดเชิงลึกในส่วนของคุณข้อมูล เนื่องจากความไม่คุ้นชินของนักวิจัยกับการจดบันทึก

บทเรียนจากการดำเนินกิจกรรม

1. ความคาดหวังต่อวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

ความคาดหวังต่อวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการรวบรวมข้อมูลการทำงานที่ผ่านมา และนำมาวิเคราะห์/สังเคราะห์ร่วมกัน ได้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เนื่องจากทีมวิจัยได้ร่วมกันดำเนินงานจนประสบความสำเร็จด้วยดี

2. สถานที่ ช่วงเวลา งบประมาณ ในการจัดกิจกรรม

สถานที่ที่จัดเวทีครั้งนี้ถือว่ามีความเหมาะสมกับการจัดเวที ส่วนเรื่องช่วงเวลาและงบประมาณก็ถือว่าพอดีกับการจัดกิจกรรม

3. กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรม

กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ ประกอบด้วย ทีมนักวิจัยบ้านแจรงหลวงและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งถือว่ามีส่วนร่วมในการดำเนินงานและปฏิบัติตามหน้าที่ที่รับผิดชอบในกิจกรรมในครั้งนี้

4. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ขั้นตอนการการจัดกิจกรรมได้เป็นไปตามที่ได้คาดหวังไว้ อาจจะคาดเคลื่อนไปเล็กน้อย ในบางขั้นตอนแต่ก็บรรลุเป้าหมายไปด้วยดี

5. วิธีการ / เครื่องมือ

วิธีกาและเครื่องมือ ถือว่าเหมาะสม เนื่องจากเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถรับรู้และเข้าใจสถานการณ์ปัญหา ทำให้การรวบรวมข้อมูล สังเคราะห์ข้อมูลร่วมกันได้ข้อมูลที่มีความละเอียด รวมไปถึงการเติมเต็มข้อมูลที่ขาดหายบางส่วนจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

6. เนื้อหาข้อมูลความรู้ที่นำมาใช้

เนื้อหาข้อมูลของการจัดเวทีนี้ถือว่ามีความสมบูรณ์ เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ทั้งในด้านการวางแผนปฏิบัติการในระยะต่อไป และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเป็นระบบของหมู่บ้านแจรงหลวงในอนาคตต่อไป

7. จุดเด่น

การมีส่วนร่วมทั้งในส่วนของทีมวิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องค่อนข้างดี จึงทำให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

8. จุดด้อย

การเก็บรวบรวมข้อมูลยังไม่สามารถลงลึกถึงรายละเอียดได้ เนื่องจากการเก็บข้อมูลยังคงทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร ทำให้ข้อมูลบางส่วนที่ได้ไม่ใช่ข้อมูลเชิงลึก

9. ข้อเสนอแนะในการจัดเวทีครั้งต่อไป

ควรมีการวางแผนการจัดเก็บข้อมูลให้ละเอียดกว่านี้ โดยแบ่งบทบาทหน้าที่ในทีมเพื่อจะได้เก็บข้อมูลในแต่ละประเด็นได้ตรงกับความต้องการในการนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อจัดเก็บข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในครั้งต่อไป

กิจกรรมที่ 10 เวทีนำเสนอผลการศึกษาเพื่อเติมเต็มและรับข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้อง สรุปกิจกรรมดำเนินการ

1. ทบทวนความคาดหวังการจัดกิจกรรม

เพื่อนำเสนอผลการศึกษางานวิจัยที่สะท้อนถึงสถานการณ์ปัญหาทั้งในด้านการจัดการ
ทรัพยากร ฐานทรัพยากรธรรมชาติและจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมาที่เกิดขึ้นในชุมชน สถานการณ์
ปัญหา ผลกระทบ การจัดการในพื้นที่ และแนวทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นโดยชุมชนมีส่วนร่วม

2. สถานที่จัดกิจกรรม

กิจกรรมนี้จัดขึ้นที่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง" บ้านแจรงหลวง
ต.ภูคา อ.ปัว จ.น่าน เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2557

3. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. ทีมวิจัยบ้านแจรงหลวง
 2. ชาวบ้านแจรงหลวง
 3. ประชาชนชาวบ้าน
 4. ครู ศศช.บ้านแจรงหลวง
 5. เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลภูคา
 6. เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลภูคา
 7. นายอำเภอ (อำเภอปัว)
 8. เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติดอยภูคา
 9. พี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฯ
 10. หน่วยงานจัดการต้นน้ำปัว
- รวมทั้งสิ้น 80 คน

4. ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

การเตรียมงาน

1. ทีมวิจัย ร่วมประชุมวางแผนการดำเนินกิจกรรมและวางบทบาทหน้าที่ล่วงหน้า 10
วัน
2. ชักซ้อมการนำเสนอโครงการวิจัยฯ
3. จัดเตรียมสถานที่ ประสานอาหารเครื่องดื่ม เอกสารประกอบการจัดเวที ป้าย
โครงการวิจัย

4. ออกหนังสือเชิญผู้เข้าร่วมเวที / ประสานกลุ่มผู้เข้าร่วมเวที

การจัดกิจกรรม

1. ผู้เข้าร่วมเวทีรับเอกสารและลงทะเบียน

2. นาย เสกสรร พิศจาร ผู้ใหญ่บ้านแจรงหลวง กล่าวเปิดเวที แนะนำสถานที่
3. หัวหน้าโครงการวิจัยและทีมวิจัย นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า และผู้เข้าร่วมเวทีร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ
4. สรุปการหารือและข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานโครงการวิจัยฯ บ้านแจรงหลวง
5. ปิดการจัดเวทีนำเสนอผลการศึกษาและรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้อง
6. รับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน

5. เครื่องมือ / วิธีการ

1. ผู้เข้าร่วมเวทีร่วมแลกเปลี่ยนประเด็นผลการศึกษาและรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้องทั้งในด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงชุมชนที่ผ่านมา การจัดการทรัพยากรในพื้นที่ และแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในอนาคต
2. นำเสนอประเด็นการแลกเปลี่ยนและข้อเสนอแนะโดยใช้กระดาษปริบชาร์ต ทั้งนี้เพื่อต้องการให้ผู้เข้าร่วมเวทีได้เห็นข้อสรุปในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และเติมเต็มข้อมูลในส่วนที่ขาดหายหรือยังไม่สมบูรณ์ เพื่อที่ทีมวิจัยจะได้นำไปเป็นข้อมูลประกอบในการศึกษาวิจัยต่อไป

6. เนื้อหาในการจัดกิจกรรม

เนื้อหาของการจัดกิจกรรมของเวทีนี้คือ การนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าที่ผ่านกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มานำเสนอในเวทีนำเสนอผลการศึกษาเพื่อเติมเต็มและรับข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้อง

7. บทสรุปและแผนงานต่อเนื่อง

กิจกรรมในครั้งต่อไปคือ ทีมวิจัยวิเคราะห์ความเป็นไปได้และจัดแผนปฏิบัติการ เพื่อหารือและนำเสนอกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

8. ปัญหา / อุปสรรค / ข้อเสนอแนะ

ทีมวิจัยยังนำเสนอข้อมูลได้ไม่ดีเท่าที่ควร เนื่องจากยังมีความประหม่าในการนำเสนอข้อมูล จำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมในการนำเสนอข้อมูลให้ดีกว่านี้

บทเรียนของการจัดกิจกรรม

1. ความคาดหวังต่อวัตถุประสงค์ / เป้าหมาย

การจัดเวที ในครั้งนี้เป็นการนำเสนอผลการศึกษาและรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้อง มีวัตถุประสงค์ คือ ต้องการชี้แจงทำความเข้าใจการดำเนินงานวิจัย และคืนข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลผ่านกระบวนการทำงานวิจัยฯ ให้กับคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบและรับฟัง

ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานวิจัย ซึ่งผลการดำเนินงานเป็นไปตามความคาดหวัง โดยเฉพาะชาวบ้าน และหน่วยงานได้ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมเวที และได้เรียนรู้และเข้าใจถึงกระบวนการทำงานวิจัย

2. สถานที่ / ช่วงเวลา / งบประมาณ

สถานที่ที่จัดเวทีนี้ถือได้ว่าเป็นที่เหมาะสมกับการจัดเวที ส่วนเรื่องช่วงเวลาและงบประมาณก็ถือว่าพอดีกับการจัดกิจกรรม

3. กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรม

กลุ่มผู้เข้าร่วมเวที ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านแรงหลวง และเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ซึ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมเวทีดังกล่าว เป็นไปตามความคาดหวังที่ตั้งไว้ เพราะถือเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย และเป็นหน่วยงานที่จะเข้ามาช่วยเหลือในเรื่องดังกล่าว และเป็นผู้ที่รู้ปัญหาดีที่สุด ซึ่งจะช่วยให้การแลกเปลี่ยนพูดคุยและเติมเต็มข้อมูลให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

4. วิธีการ / เครื่องมือ

สำหรับเครื่องมือที่นำมาใช้กับกิจกรรมในครั้งนี้คือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพูดคุยเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นปัญหาคือ การแสดงความคิดเห็นของแต่ละฝ่ายที่ยังคงขัดแย้งกันทำให้เกิดความยึดเยื้อเล็กน้อย

5. เนื้อหาข้อมูล ความรู้ที่นำมาใช้

เนื้อหาข้อมูลของการจัดเวทีนี้ถือได้ว่ามีความสมบูรณ์พอสมควร เนื่องจากทีมวิจัยทุกคนมีความตื่นตัวต่อหน้าที่ของตนเองทำให้เป็นผลดีต่อการทำวิจัย และผู้เข้าร่วมเวทีก็มีความเข้าใจกับสถานการณ์ปัญหาต่างๆ ยิ่งขึ้น

6. จุดเด่น

ชาวบ้านและหน่วยงานได้ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมเวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้และเข้าใจถึงกระบวนการทำงานวิจัยร่วมกัน มีการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย เพื่อต่อยอดองค์ความรู้ที่มีอยู่ ร่วมเติมเต็มข้อมูลและให้ข้อเสนอแนะต่างๆ จากการนำเสนอข้อมูลงานวิจัย

7. จุดด้อย

การแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะมีความยึดเยื้อเล็กน้อย เนื่องจากต้องฟังความคิดเห็นของหลายๆ ฝ่ายเพื่อจะได้บทสรุปไปในทิศทางเดียวกัน

8. ข้อเสนอแนะในการจัดเวทีครั้งต่อไป

ทีมวิจัยต้องมีการกระตุ้นให้ชาวบ้านตื่นตัวต่อสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และเรียนรู้กระบวนการทำงานวิจัย เพื่อจะได้เรียนรู้แนวทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

กิจกรรมที่ 11 ทีมวิจัยวิเคราะห์ความเป็นไปได้และจัดแผนปฏิบัติการ เพื่อหารือและนำเสนอกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

สรุปกิจกรรมดำเนินการ

1. ทบทวนความคาดหวังการจัดกิจกรรม

ความคาดหวังของการจัดกิจกรรมครั้งนี้คือ จัดทำแผนปฏิบัติการ เพื่อหารือและนำเสนอกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

2. สถานที่จัดกิจกรรม

สถานที่จัดอบรมจัดขึ้นที่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” บ้านแจรงหลวง อำเภอปัว จังหวัดน่าน เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2557

3. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมประกอบด้วย

1. ทีมวิจัยบ้านแจรงหลวง
 2. ประชาชนชาวบ้าน
 3. พี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- รวมทั้งหมด จำนวน 35 คน

4. ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

การเตรียมงาน

1. ทีมวิจัยประชุมหารือและวางแผนดำเนินงานก่อนการจัดกิจกรรมล่วงหน้า 10 วัน
2. จัดเตรียมข้อมูล / เอกสารที่เกี่ยวข้อง
3. ประสานงานกับผู้เข้าร่วมเวที

การจัดกิจกรรม

1. ผู้เข้าร่วมเวทีลงทะเบียนรับเอกสาร
2. ประธานทีมวิจัยบ้านแจรงหลวงเปิดเวทีการหารือ
3. หารือการวางแผนปฏิบัติการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงชุมชน
4. สรุปการหารือ / รับประทานอาหาร

5. เครื่องมือ / วิธีการนำมาใช้

เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ของการจัดกิจกรรมครั้งนี้คือ การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การวางแผนงานเชิงปฏิบัติการ เพื่อหารือและนำเสนอกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

6. เนื้อหาการจัดกิจกรรม

เนื้อหาของกิจกรรมครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกจะเป็นการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการขับเคลื่อนงานจากข้อเสนอแนะจากเวทีนำเสนอผลการศึกษาเพื่อเติมเต็มและรับข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้องที่ผ่านมา และจัดทำแผนปฏิบัติการ ส่วนที่สองคือ การหารือเพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงชุมชน

7. บทสรุปและแผนงานต่อเนื่อง

กิจกรรมในครั้งต่อไปคือ สรุปบทเรียนจัดทำรายงานความก้าวหน้า ระยะที่ 1 และประเมินการเรียนรู้และความเข้าใจของชุมชน

8. ปัญหา / อุปสรรค / ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการขับเคลื่อนงานตามข้อเสนอแนะจากเวที และจัดทำแผนปฏิบัติการ หารือเพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงชุมชน ยังเกิดปัญหาค่อนข้างที่จะเยอะพอสมควร เนื่องจากการจัดทำแผนปฏิบัติการในการขับเคลื่อนงาน ตามข้อเสนอแนะจากเวทีทางทีมวิจัยและชาวบ้าน มีการเสนอแผนปฏิบัติการที่แตกต่างกันไป ซึ่งใช้เวลาในการทำความเข้าใจในแต่ละประเด็นที่นักวิจัยและชาวบ้านเสนอแผนปฏิบัติการเป็นเวลานานเกินไป ทำให้เกิดความยืดหยุ่นในการจัดกิจกรรม

บทเรียนจากการจัดกิจกรรม

1. ความคาดหวังต่อวัตถุประสงค์ / เป้าหมาย

ความคาดหวังของการจัดกิจกรรมครั้งนี้คือ จัดทำแผนปฏิบัติการ เพื่อหารือและนำเสนอกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ยังเกิดปัญหาค่อนข้างที่จะเยอะพอสมควรซึ่งใช้เวลาในการทำความเข้าใจในแต่ละประเด็นที่นักวิจัยและชาวบ้านเสนอแผนปฏิบัติการเป็นเวลานานเกินไป ทำให้เกิดความยืดหยุ่นในการจัดกิจกรรม

2. สถานที่ / ช่วงเวลา / งบประมาณ

สถานที่ที่จัดเวทีนี้ถือว่าดีว่าเป็นที่ที่เหมาะสมกับการจัดเวทีส่วนเรื่องช่วงเวลาและงบประมาณก็ถือว่าพอดีกับการจัดกิจกรรม

3. กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรม

กลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ ประกอบด้วย ทีมนักวิจัยและชาวบ้านผู้รู้ ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ถือว่ามีส่วนร่วมเป็นอย่างดีในการจัดกิจกรรมในครั้งนี้

4. ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

ขั้นตอนการการจัดกิจกรรมได้เป็นไปตามที่ได้คาดหวังไว้ อาจจะคาดเคลื่อนไปเล็กน้อย ในบางขั้นตอนแต่ก็บรรลุเป้าหมายไปด้วยดี

5. วิธีการ / เครื่องมือ

สำหรับเครื่องมือที่นำมาใช้กับกิจกรรมในครั้งนี้คือการพูดคุยเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นปัญหา คือ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับ คำว่า “แผนปฏิบัติการ” กับ “กระบวนการ” ให้กับนักวิจัยบางคนที่ยังไม่เข้าใจ

6. เนื้อหาข้อมูล ความรู้ที่นำมาใช้

เนื้อหาข้อมูลของการจัดเวทีนี้ถือได้ว่ามีความสมบูรณ์ เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ทั้งในด้านการวางแผนปฏิบัติการในระยะต่อไป และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเป็นระบบของหมู่บ้านแรงหลวงในอนาคตต่อไป

7. จุดเด่น

การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องค่อนข้างดี ครบตามจำนวนที่ได้วางแผนไว้จึงทำให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่วางไว้ และคนในชุมชนสามารถสะท้อนสถานการณ์ปัญหา รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมาได้ดี มีประโยชน์ต่อกระบวนการงานวิจัย

8. จุดด้อย

ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมน้อยเกินไป หรืออาจเป็นเพราะแต่ละกิจกรรมที่ได้จัดขึ้นมีการดำเนินกิจกรรมที่มากเกินไป เพราะความเข้าใจในเนื้อหาโครงการวิจัยของทีมวิจัยแต่ละคนไม่เท่ากัน ทำให้การทำงานดำเนินงานยังไม่ค่อยจะสมบูรณ์สักเท่าไร

9. ข้อเสนอแนะในการจัดเวทีครั้งต่อไป

ควรจัดกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ ให้ความสำคัญในการสร้างความเข้าใจในเป้าหมายของงานวิจัยและเข้าใจแผนกิจกรรมต่างๆ แก่ทีมวิจัย เพื่อจะได้ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน

กิจกรรมที่ 12 สรุปบทเรียนจัดทำรายงานความก้าวหน้า ระยะที่ 1 และประเมินการเรียนรู้และความเข้าใจของชุมชน

สรุปกิจกรรมดำเนินการ

1. ทบทวนความคาดหวังการจัดกิจกรรม

เพื่อสรุปบทเรียนการดำเนินงานและจัดทำรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1 เสนอต่อ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

2. สถานที่

วันที่ 15 สิงหาคม 2557 เวลา 09.00 น. - 12.00 น ณ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง" บ้านแจรงหลวง ต.ภูคา อ.ปัว จ.น่าน

3. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ผู้เข้าร่วมเวทีนี้ได้แก่ ทีมวิจัยบ้านแจรงหลวง ปราชญ์ชาวบ้าน พี่เลี้ยงงานวิจัยฯ ทั้งหมด 25 คน

4. ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

คณะทำงานร่วมกันสรุปผลการศึกษาวิจัยและร่วมกันเขียนร่างรายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1 และประเมินการเรียนรู้และความเข้าใจของชุมชน

5. เครื่องมือ / วิธีการนำมาใช้

เครื่องมือที่ใช้ในครั้งนี้ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ สมุดบันทึกของนักวิจัยทุกคนเอกสารข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยระดมความรู้ที่นักวิจัยแต่ละคนได้ไปศึกษาข้อมูล เพื่อนำมาเขียนรายงานการวิจัย ระยะที่ 1

6. เนื้อหาการจัดกิจกรรม

เนื้อหาหลักจะเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักวิจัยทุกคนเพื่อที่จะจัดทำรายงานความก้าวหน้าผลการทำวิจัยระยะที่ 1 และประเมินการเรียนรู้และความเข้าใจของชุมชน เสนอต่อ สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้ทราบ

7. ปัญหา / อุปสรรค/ข้อเสนอแนะ

ภาพรวมที่เป็นปัญหาอุปสรรคในการทำงานที่ผ่านมาคือ การจัดบันทึกข้อมูลที่ยังไม่เป็นระบบ และยังไม่ลงลึกถึงเนื้อหาอย่างแท้จริง อาจจะเป็นเพราะไม่มีประสบการณ์ในการจัดบันทึก และเก็บข้อมูล และนักวิจัยไม่มีความชำนาญในการใช้งานคอมพิวเตอร์ จึงทำให้เกิดความล่าช้าในการจัดทำรายงานความก้าวหน้าผลการทำวิจัยระยะที่ 1

8. จุดเด่น

การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มีการวางแผนการดำเนินงานอย่างชัดเจน จึงทำให้ได้ข้อมูลที่ครบทุกประเด็น

9. จุดด้อย

การเก็บข้อมูลยังไม่สามารถลงลึกถึงรายละเอียดได้ เนื่องจากนักวิจัยไม่มีความชำนาญในการจดบันทึกข้อมูลมากนักและไม่มีความชำนาญในการใช้งานคอมพิวเตอร์ในการจัดเก็บข้อมูล

บทเรียนจากการจัดกิจกรรม

1. สิ่งที่ได้เรียนรู้

1. รู้สถานการณ์ปัญหา ทุกข์/ทุน ของชุมชน เช่นด้านทรัพยากร/ดิน/น้ำ/ป่า การจัดการท่องเที่ยวในชุมชนที่ผ่านมา
2. บทบาทหน้าที่ในการรับภารกิจที่ได้รับมอบหมาย/การทำงานเป็นทีม
3. เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อหาทางออกร่วมกัน
4. การวางแผนการทำงานทั้งในปัจจุบันและอนาคต
5. เห็นคุณค่าของกระบวนการงานวิจัย/ข้อมูลสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน
6. การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมรับฟังเพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

2. สิ่งที่ได้ดี

1. การแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงาน
2. มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกในการเข้าร่วมเวทีแต่ละครั้ง
3. การจัดเตรียมเอกสารประกอบการจัดเวที
4. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการเข้าร่วมเวที
5. ผลตอบรับจากผู้ร่วมเวทีทุกหน่วยงาน

3. สิ่งที่ยังทำได้ไม่ดี

1. ชาวบ้านบางส่วนยังไม่ให้ความร่วมมือ
2. ชาวบ้านบางส่วนยังไม่เข้าใจในกระบวนการทำงานวิจัย/การทำงานเป็นทีม (ตัวชี้วัดจากระดับความสนใจในกิจกรรม)
3. ไม่ทำตามแผนที่วางไว้ เช่น การแบ่งหน้าที่ในทีมยังไม่ได้ตามเป้าหมาย เวลาจำกัด จึงทำให้กระบวนการดำเนินงานไม่ตรงตามเป้าหมาย
4. การทำเอกสารการเงิน การบันทึกและใบลงทะเบียน ยังไม่มีความพร้อมในการจัดการ

4. ถ้าจะทำให้ดีกว่านี้

1. ขยายเวลาการจัดเวทีให้สอดคล้องกับสถานการณ์และข้อมูลที่จะนำเสนอ
2. ทีมวิจัยทุกคนต้องเข้าร่วมประชุมทุกครั้ง มีการจัดการประชุมภายในทีมอยู่เสมอ เพื่อจะได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
3. ทีมวิจัยต้องทบทวนบทบาทหน้าที่ในทีมและเรียนรู้การทำงานเป็นทีมให้มากกว่านี้
4. มีฝ่ายรับผิดชอบด้านการเงินโดยตรงเพื่อความโปร่งใสในการบริหารจัดการ

จากกิจกรรมทั้งหมดที่ทีมวิจัยบ้านแจรงหลวงได้จัดขึ้นนั้น ผลตอบรับจากชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นไปในทางที่ดีพอสมควร แต่คนในชุมชนบางส่วนยังไม่ค่อยให้ความร่วมมือมากนัก ยังไม่ตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาในเรื่องของการสร้างรายได้เสริมในชุมชน โดยยังยึดหลักการประกอบอาชีพเดิมที่เคยทำอยู่เป็นประจำ ยังไม่เปิดใจยอมรับกับการเปลี่ยนแปลงชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยยังไม่เข้าใจกระบวนการในการดำเนินงานวิจัยอย่างแท้จริง

จากการจัดทำโครงการวิจัยฯ ในครั้งนี้ถือเป็นระยะแรกในการสืบค้นสำรวจข้อมูลเพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแจรงหลวง จึงจะมีข้อมูลที่ได้มาเป็นเพียงส่วนหนึ่งในการทำโครงการในระยะแรกเท่านั้น คือ ข้อมูลด้าน อาชีพ ทุนที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ สถานที่ท่องเที่ยว แหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ และยังมีการสำรวจโฮมสเตย์ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ สิ่งที่ค้นพบในกิจกรรมคือ ทีมวิจัยได้ย้อนมองตนเอง มองชุมชน มองสิ่งที่อยู่รอบตัว ได้วิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เช่นถ้าจะจัดการด้านการท่องเที่ยวต้องคำนึงถึง 1) นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน 2) พื้นที่ที่พักในการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว 3) ความเพียงพอของอาหารในชุมชน 4) การประชาสัมพันธ์ 5) ฤดูกาลท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งถ้าจัดการกับสิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นได้ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเกิดขึ้น จากกิจกรรมจะเห็นว่ายังมีปัจจัยเสี่ยงหลายอย่างที่ยังไม่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยวของบ้านแจรงหลวง คือ คนในชุมชนที่ยังไม่ได้เข้าใจถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชน คนในชุมชนยังไม่เห็นคุณค่าในแหล่งท่องเที่ยวที่มีในชุมชน อีกทั้ง คนในชุมชนเองยังต้องหาเลี้ยงชีพด้วยการทำไร่ทำสวนซึ่งจะมีเวลาน้อยมากกับการจัดการด้านการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนลัวะบ้านแจรงหลวง

บทที่ 4

ผลการศึกษา

กระบวนการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านแจรงหลวง หมู่ 4 ตำบลภูคา อำเภอบัว จังหวัดน่าน นั้นได้ดำเนินการศึกษาโดยใช้เครื่องมือสำคัญ 2 ประเภท ได้แก่

1. การจัดเวที เสนวนากลุ่มย่อยในระดับชุมชน
2. การเก็บข้อมูลโดยการสำรวจทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนและการสัมภาษณ์

จากการเลือกใช้เครื่องมือทั้ง 2 ประเภทดังกล่าว ทำให้ได้ข้อมูลสู่การรายงานผลการศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบ้านแจรงหลวงดังต่อไปนี้

4.1 ผลสรุปที่ได้จากเวทีฯ

ข้อสรุปจากการแลกเปลี่ยนในเวทีฯ ได้มีการสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาสถานการณ์ของชุมชนหลายประการ อาทิ สิทธิในพื้นที่ทำกิน(ขาดเอกสารสิทธิ์) ราคาผลผลิตตกต่ำ(ข้าวโพด) ข้าวไม่เพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือน(ขึ้นอยู่กับพื้นที่เพาะปลูกและการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศในแต่ละปี) ฐานความเป็นอยู่ส่วนใหญ่มีฐานะยากจนขาดรายได้ประจำ ความสามัคคีการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ภาระหน้าที่ในแต่ละครอบครัวรับผิดชอบเพิ่มขึ้น (เลี้ยง,ข้าวโพด,ข้าวไร่) ขาดการประชุมในระดับชุมชน (ค่อนข้างน้อย,ไม่ให้ความสำคัญ แต่ถ้าเป็นงานพัฒนาทุกคนในแต่ละครอบครัวจะส่งตัวแทนเข้าร่วมโดยไม่ขาด) และแลกเปลี่ยนสถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวที่ผ่านมา คือ มีนักท่องเที่ยวเข้ามากับโครงการหลวงที่อยากเข้ามาท่องเที่ยวในแบบของชุมชน และที่ผ่านมาเมื่อโครงการหลวงถอนตัวออกไป ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาจะไปพักที่หน่วยจัดการต้นน้ำน้ำปัวเป็นส่วนใหญ่ ถ้าเหลือจากหน่วยจัดการต้นน้ำในช่วงฤดูการท่องเที่ยว(ฤดูหนาว) ก็จะมาพักที่บ้านแจรงหลวงเป็นต้น

ที่มาของการจัดการท่องเที่ยว

ผลการศึกษา โดยกระบวนการแบ่งกลุ่มย่อย ได้ข้อสรุปด้าน การจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมาคือ ปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวบ้านแจรงหลวงคือ ในชุมชนมีสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ เช่น ป่า ยังมีความหลากหลายของพันธุ์ไม้หลากหลายชนิด มีสัตว์ป่า สัตว์น้ำอาศัยอยู่มากมาย ซึ่งสัตว์ที่อาศัยในพื้นที่ต้นน้ำและเป็นพันธุ์ที่หายาก ถ้า(ถ้าเสือดำ ถ้ายอติวิมาน ถ้าสายไหม) น้ำตก (น้ำตกต้นตอง น้ำตกห้วยทุ น้ำตกห้วยแจรงหลวง น้ำตกวังเขียว และน้ำตกห้วยแวน) และมีแหล่งอาหารที่สมบูรณ์ เป็นวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะคนชาติพันธุ์ลัวะ แต่ยังมีสถานการณ์ปัญหาด้านการท่องเที่ยวเข้ามา หลังจากโครงการหลวงที่เข้ามาหนุนเสริมถอนตัวออกไป คือ ไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในหมู่บ้านหรือสถานที่ต่างๆ ในหมู่บ้าน ขาดการเชื่อมประสานงานด้านการท่องเที่ยวกับคนภายนอก ขาดการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในหมู่บ้าน อีกทั้งยังขาดความรู้ความเชี่ยวชาญในการต้อนรับนักท่องเที่ยว จากจุดเด่นและสถานการณ์ปัญหาที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นทำให้ทีมวิจัยบ้านแจรงหลวงคิด

อยากจะจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้วยการใช้เครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมาแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อให้คนในชุมชนได้มีรายได้เพิ่มและมีการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสม จึงมีผลการดำเนินงานดังนี้

ข้อมูลทั่วไป

บ้านแจรงหลวง เป็นหมู่บ้านเล็กๆ ตั้งอยู่ในเขตตำบลภูคา อำเภอปัวจังหวัดน่าน พิกัดที่ E720924/N2131410 ชาวบ้านเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มาหลายชั่วอายุคน แต่ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าย้ายมาจากไหน ตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อของลำห้วยที่ไหลผ่านของหมู่บ้านชื่อ "ห้วยแจรงหลวง" เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2510 ได้เกิดภัยสงครามจากผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์เข้ามาคุกคาม ชาวบ้านจึงได้อพยพหนีภัยไปอยู่ที่บ้านปากกลาง ตำบลปากกลาง อำเภอปัว จังหวัดน่าน โดยมีหน่วยงานทางราชการเป็นผู้จัดที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินให้กับชาวบ้าน และเมื่อเหตุการณ์ภัยสงครามสงบลง ในปีพ.ศ.2523 ชาวบ้านจึงเริ่มทยอยย้ายกลับมาอาศัยอยู่ที่เดิมจนถึงปัจจุบัน ลักษณะพื้นที่ของบ้านแจรงหลวงเป็นพื้นที่ภูเขาสูง จากน้ำทะเล 825 เมตร ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำน่าน 1A และชั้น 2 รวมถึงอยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยภูคาล้อมรอบไปด้วยผืนป่าที่ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างมาก อุณหภูมิโดยเฉลี่ยประมาณ 18 – 25 C มีจำนวนประชากรทั้งหมด 201 คน ชาย 100 คน หญิง 101 คน จำนวนครัวเรือน 39 ครอบครั้ว 50 ครัวเรือน นับถือศาสนาพุทธและนับถือผี ชาวบ้านร้อยละ 98 ประกอบอาชีพทางการเกษตร เช่น การทำไร่ข้าวหมุนเวียน ข้าวนา ข้าวโพด และพืชผักอื่นๆ เช่น พักทอง แตง กระเทียม หอมแดง รวมถึงการหาของป่า ส่วนร้อยละ 2 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป การเดินทางเข้าหมู่บ้าน ใช้เส้นทางสายอำเภอปัว - อำเภอบ่อเกลือ(เส้นทางไปอุทยานแห่งชาติดอยภูคา) ระยะทางประมาณ 23 กิโลเมตร เป็นถนนลาดยาง และมีทางแยกเข้าหมู่บ้านก่อนถึงอุทยานแห่งชาติดอยภูคา ใช้เส้นทางบ้านเต๋ย - บ้านแจรงหลวง ระยะทางประมาณ 13 กิโลเมตร ส่วนใหญ่เป็นถนนลูกรัง และบางช่วงเป็นถนนคอนกรีต ในช่วงฤดูฝนการคมนาคมค่อนข้างลำบาก รวมระยะทางจากอำเภอปัว - บ้านแจรงหลวง ประมาณ 36 กิโลเมตร

ฤดูร้อน ช่วงระหว่างเดือน มีนาคม – เมษายน อุณหภูมิประมาณ 30 – 35 องศาเซลเซียส

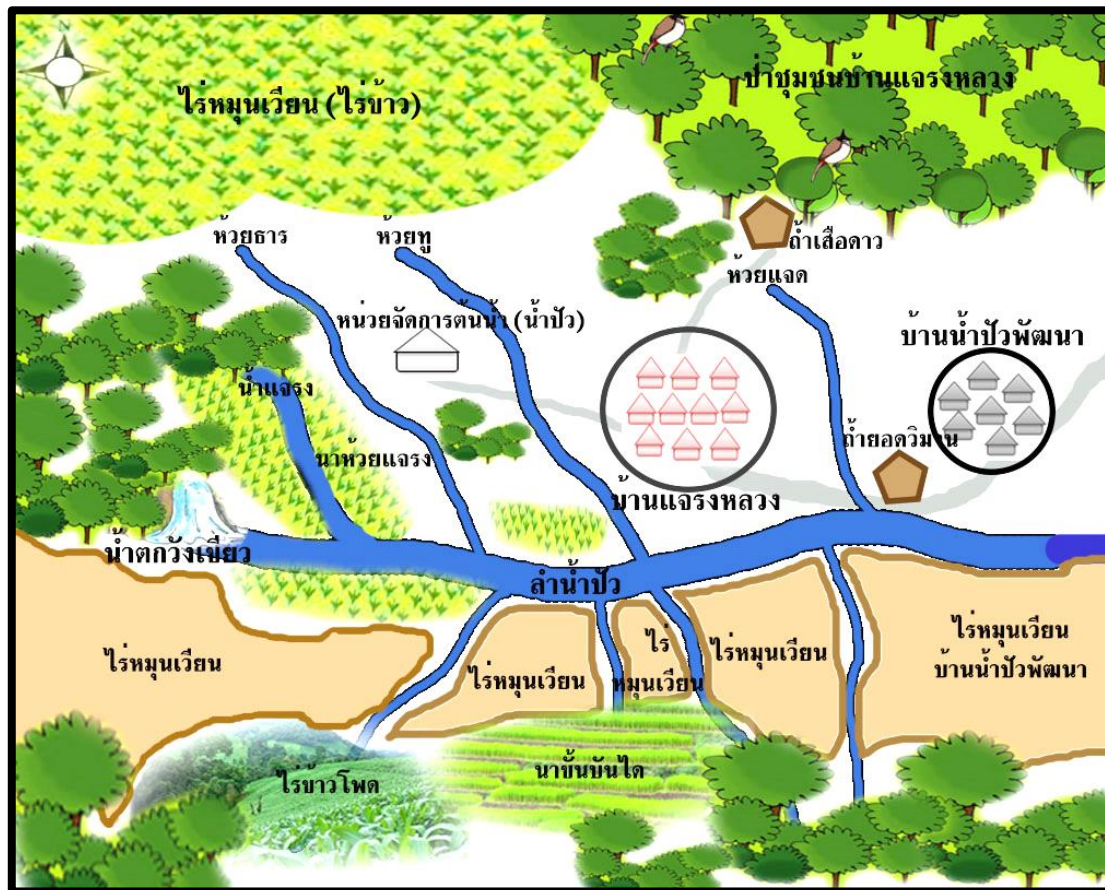
ฤดูฝน ช่วงระหว่างเดือน พฤษภาคม – กันยายน อุณหภูมิประมาณ 25 องศาเซลเซียส ส่วนในช่วงฤดูฝนจะมีฝนตกชุกหนาแน่น มีเมฆหมอกหนาปกคลุมเป็นจำนวนมาก ส่งผลต่อการท่องเที่ยวคือ เส้นทางสัญจรลำบาก

ฤดูหนาว ช่วงระหว่างเดือน ตุลาคม – กุมภาพันธ์ อากาศหนาวจัด ช่วงเวลากลางวัน อุณหภูมิประมาณ 12 – 15 องศาเซลเซียส ช่วงเวลากลางคืนอุณหภูมิประมาณ 8 – 11 องศาเซลเซียส จากสภาพอากาศที่หนาวจัดทำให้ชาวบ้านป่วยเป็นระบบทางเดินหายใจเป็นจำนวนมาก

สภาพทั่วไปของพื้นที่บ้านแจรงหลวงปกติจะมีบรรยากาศเย็นสบายมีหมอกปกคลุมและมีอากาศหนาว มีแหล่งน้ำห้วยธรรมชาติ คือ ลำห้วยแจรงหลวง และลำห้วยน้ำบัว ที่ชาวบ้านใช้ในการ

อุปโภคบริโภคโดยปกติแล้วบ้านแฉ่งหลวงนั้นจะมีอากาศเย็นเกือบตลอดทั้งปี จนชาวบ้านนั้นไม่จำเป็นต้องใช้พัดลมในฤดูร้อนเพราะอากาศไม่ร้อนมาก

แผนที่รอบนอกบ้านแฉ่งหลวง

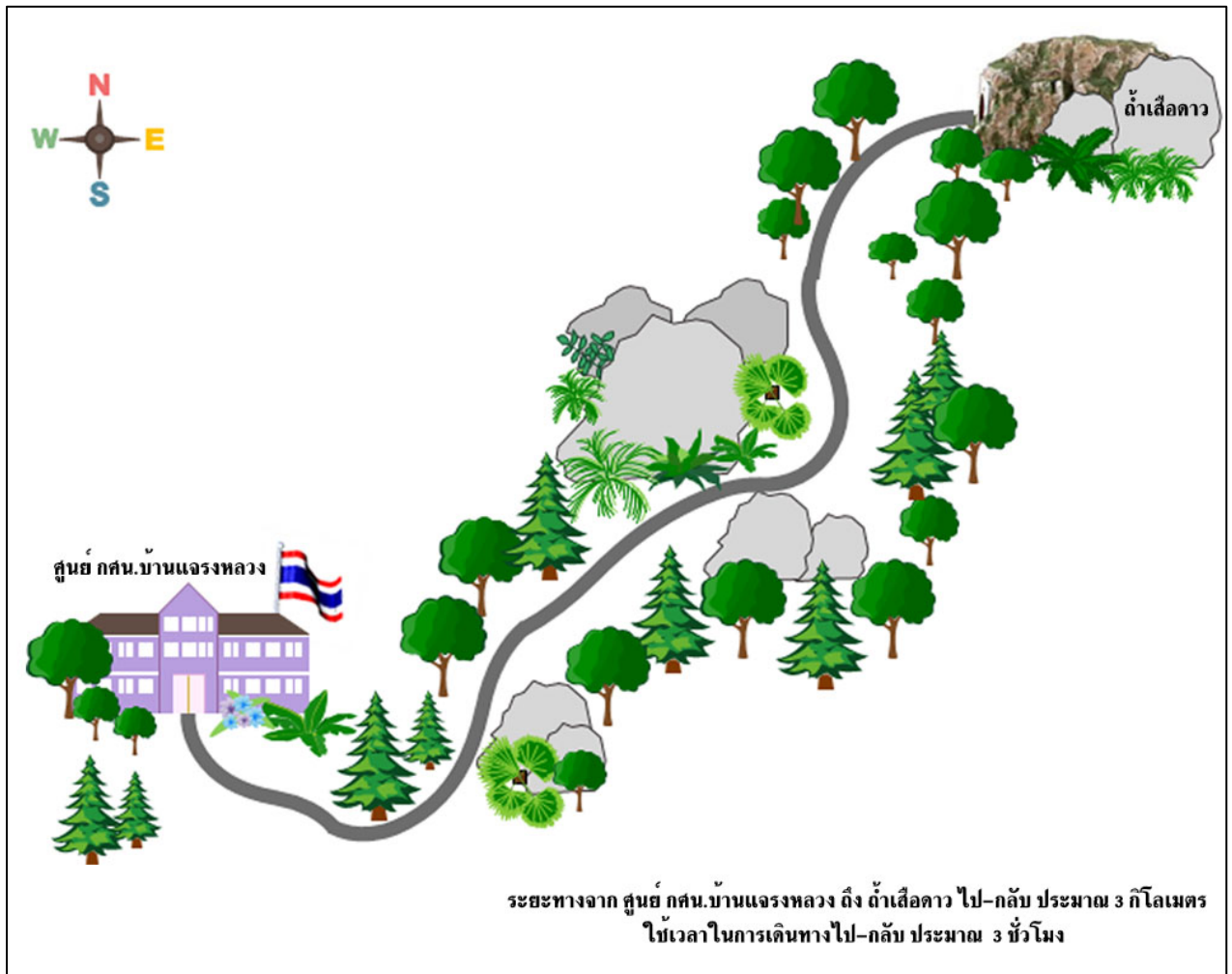
ស័ណ្ឌលក្ខណ៍

	= ไร่ข้าว		= นาขั้นบันได
	= ไร่ข้าวโพด		= นาตกร
	= ป่าชุมชน		= ถนน
	= ไร่หมุนเวียน		= หน่วยจัดการต้นน้ำ (น้ำป่า)
	= ลำน้ำ		= หมู่บ้าน
	= ลำห้วย		= ถ้ำ

ข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยว

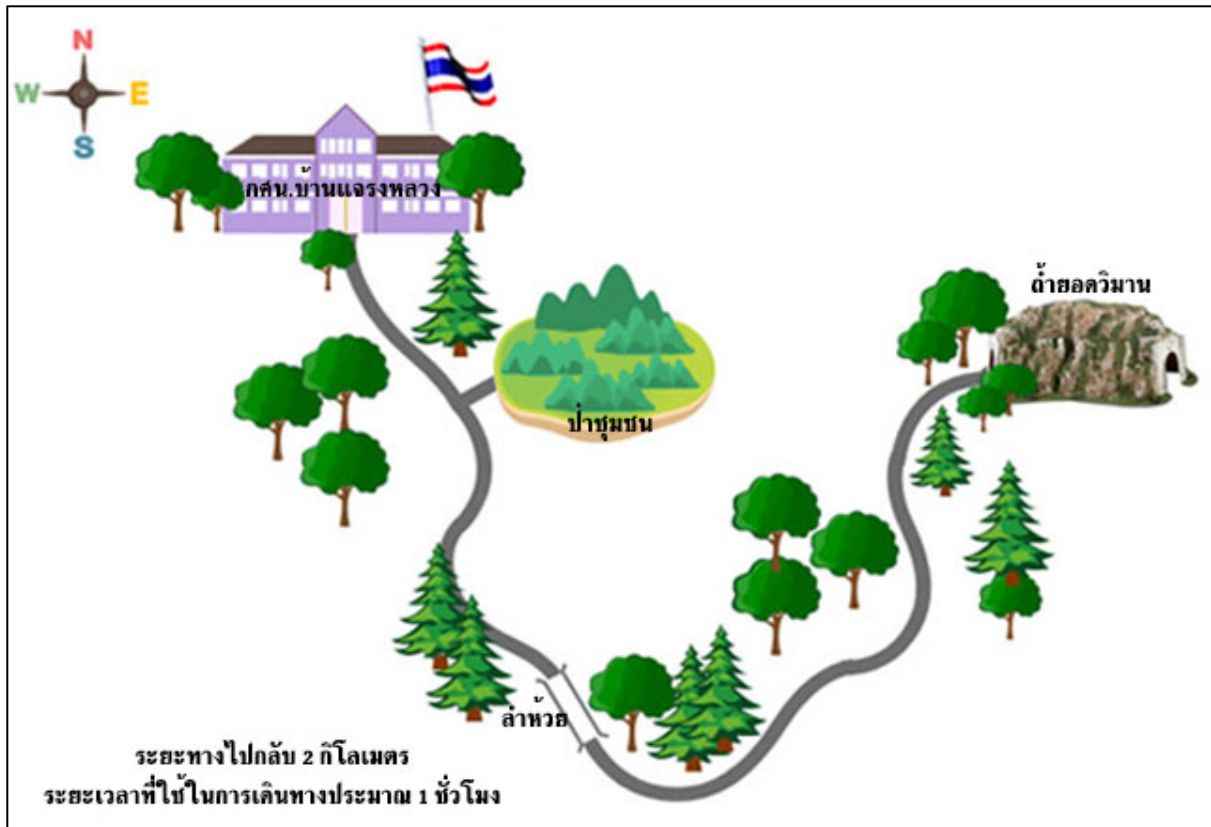
1. ถ้ำเสือดาว มีประวัติคือ

เมื่อปี พ.ศ.2529 ได้มีผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ เรียกตัวเองว่า วัวแดง เข้ามาอยู่ในถ้ำเพื่อมาหลบ숨เตรียมกำลัง เมื่อสงครามสงบคอมมิวนิสต์ขอมอบตัวกับทางการ จากนั้นผู้ก่อการร้ายได้ย้ายมาอยู่ปากกลาง พวกชาวบ้านจึงย้ายมาอยู่ที่นี่(ชุมชนบ้านแจรงหลวง ณ ปัจจุบัน) และได้รู้จักกับถ้ำเลยตั้งชื่อถ้ำว่า ถ้ำดิน ต่อมาเมื่อมีเจ้าหน้าที่จากหน่วยต้นน้ำมาเข้าสำรวจภายในถ้ำพบว่าภายในถ้ำนั้นมีรูคล้ายเหมือนเสือดาว จึงได้เปลี่ยนชื่อว่า ถ้ำเสือดาว ปัจจุบันชาวบ้านยังอนุรักษ์ถ้ำเสือดาวเพื่อคงไว้ความเป็นเอกลักษณ์ทั้งดงเหมือนเดิม ระยะทางจากหมู่บ้านแจรงหลวงไปถึงถ้ำประมาณ 2 กิโลเมตร

2. ถ้ำยอติวิมาน

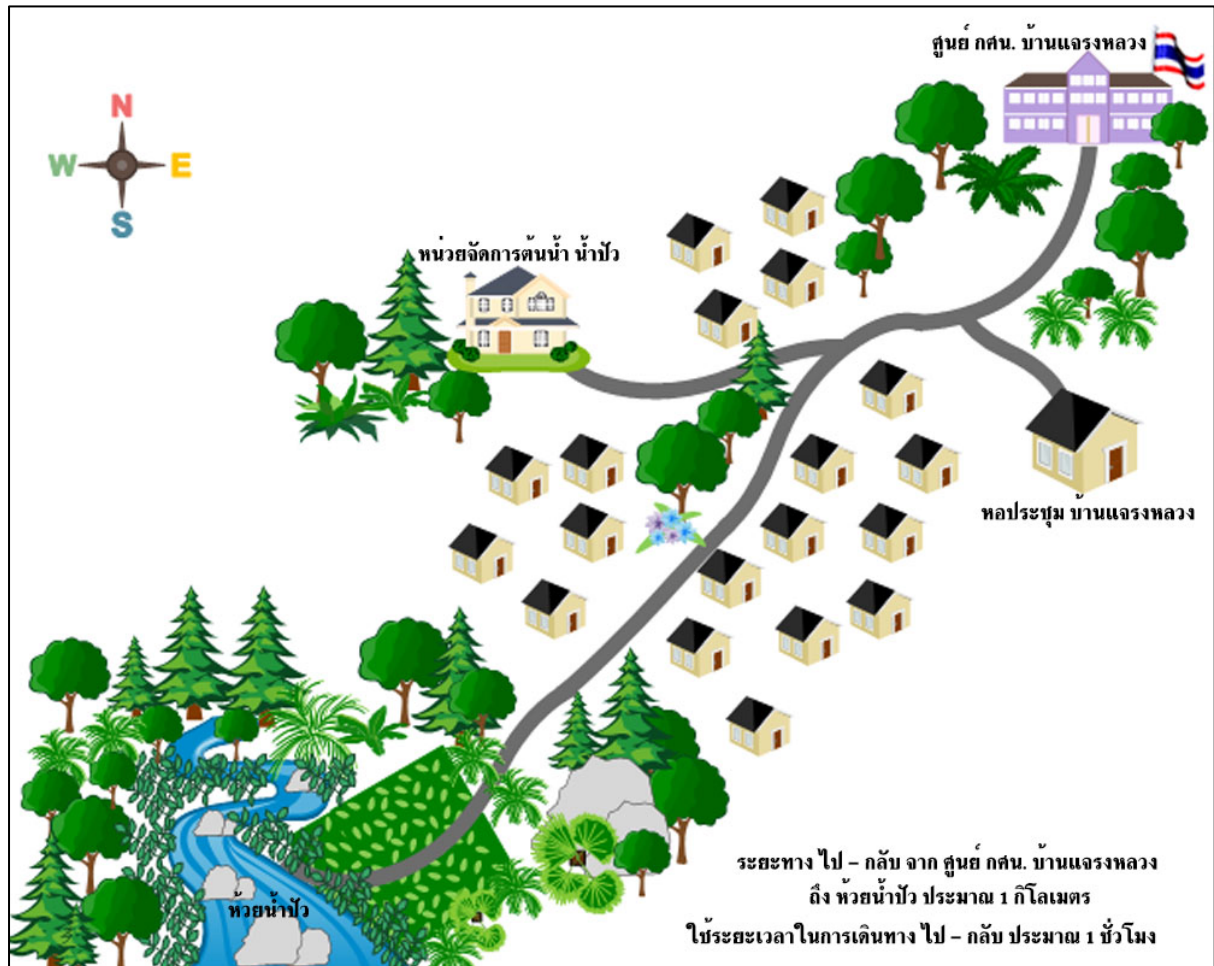
อยู่ติดถนนเป็นถ้ำที่มีการเกิดหินงอก หินย้อยอยู่ตลอดเวลา
แผนที่ เส้นทางท่องเที่ยวถ้ำยอติวิมาน จากศูนย์ กศน.บ้านแจรงหลวง ถึง ถ้ำยอติวิมาน

3. ห้วยน้ำปัว

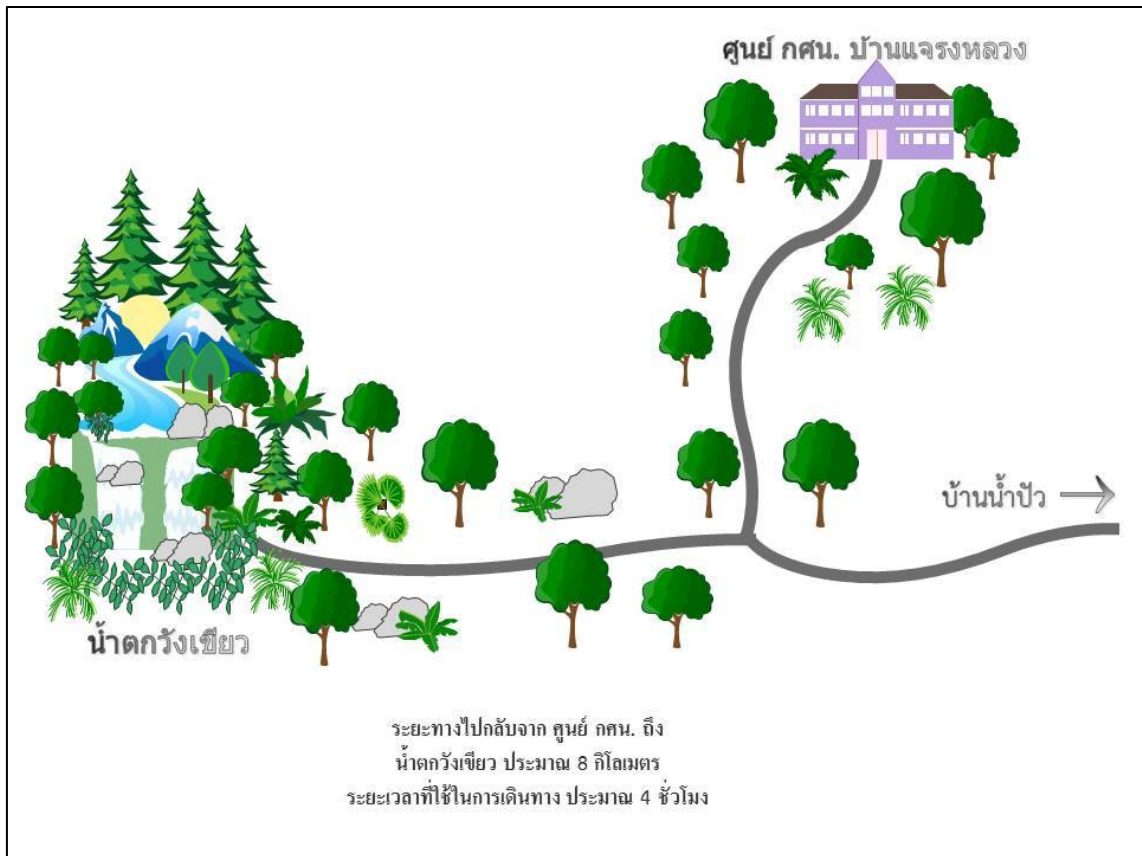
เมื่อปี พ.ศ.2530 ชาวได้รู้จักกับห้วยน้ำปัว ซึ่งขณะนั้นชาวบ้านยังไม่ได้ตั้งชื่อห้วยน้ำปัวยังคงดำรงชีพกับแม่น้ำสายนี้ครั้งก่อนมันเคยเป็นแม่น้ำสายใหญ่มาก อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย จนกระทั่งมีหมู่บ้านแห่งหนึ่งมาตั้งถิ่นฐานใกล้ๆ ต้นแม่น้ำ แล้วได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านน้ำปัวพัฒนา แม่น้ำสายนี้จึงได้ชื่อว่า ห้วยน้ำปัว ปัจจุบันชาวบ้านยังคงดำรงชีพกับแม่น้ำสายนี้ และยังคงมีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์อยู่ ระยะทางจากหมู่บ้านแจรงหลวงไปถึงลำห้วยประมาณ 1 กิโลเมตร

แผนที่ เส้นทางท่องเที่ยวห้วยน้ำปัว

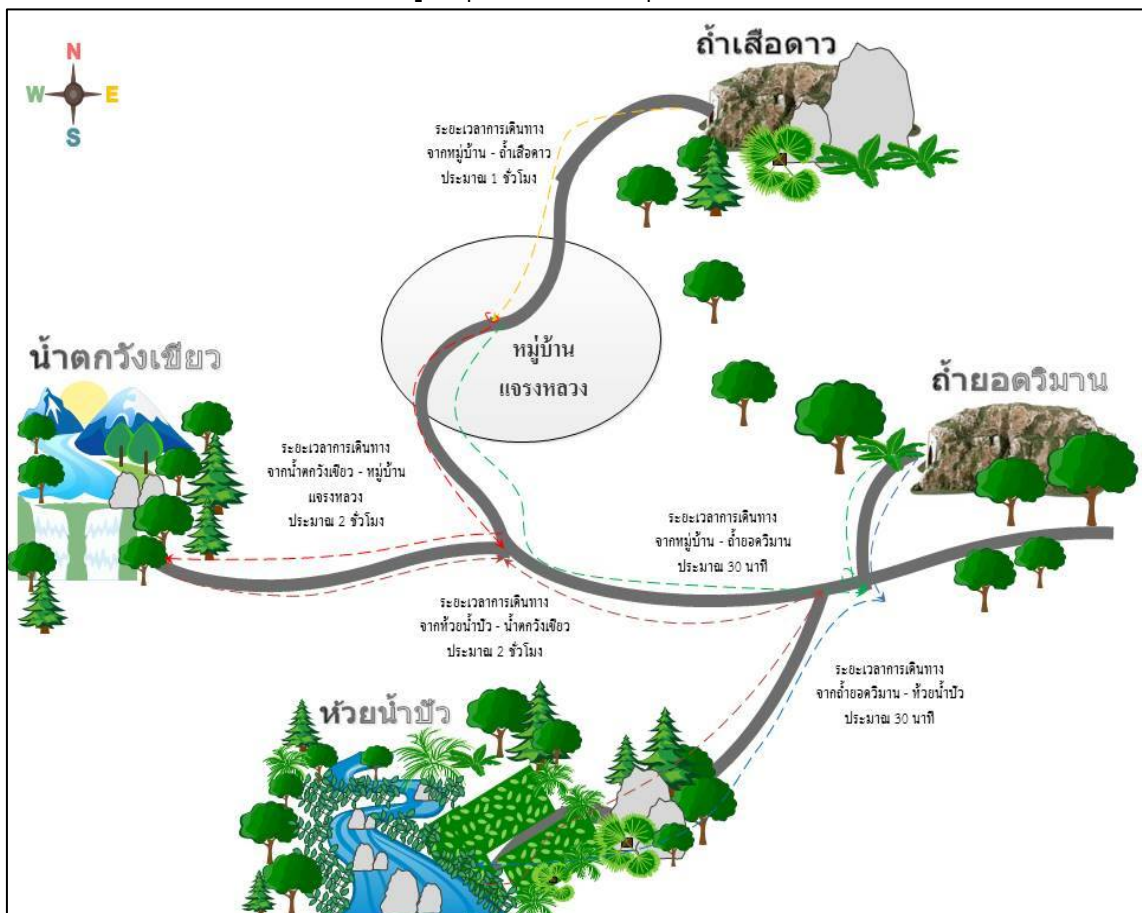

4. น้ำตกวังเขียว

เป็นน้ำตกลงแอ่งผาขนาดใหญ่ ลึกจนมองเห็นน้ำเป็นสีเขียวดังมรกต เดินทางไป - กลับ 2 ชั่วโมง

5. เส้นทางท่องเที่ยว / แหล่งเรียนรู้ในชุมชน / รอบๆ ชุมชน

6. โปรแกรมการท่องเที่ยวบ้านแรงหลวงที่ผ่านมา

พัก 1 คืน

วันที่ 1 เดินทางไปบ้านแรงหลวง เข้าที่พัก ณ บ้านพักโฮมสเตย์

18.00 น. – 19.00 น. รับประทานอาหารเย็น ณ บ้านพักโฮมสเตย์

19.00 น. – 22.00 น. กิจกรรมภาคกลางคืน

- รอบกองไฟ
- การแสดง ฟ้อนล่องน่าน
- นั่งคุยกันรอบกองไฟ เผาเผือก เผามัน

วันที่ 2 การท่องเที่ยว

07.00 น. – 08.00 น. รับประทานอาหารเช้า ณ บ้านพักโฮมสเตย์

08.00 น. – 10.00 น. เดินทางไปเที่ยวชมถ้ำเสือดาว และป่าชุมชนบ้านแรงหลวง

10.00 น. – 10.30 น. เดินทางต่อไปยังถ้ำยอดวิมาน

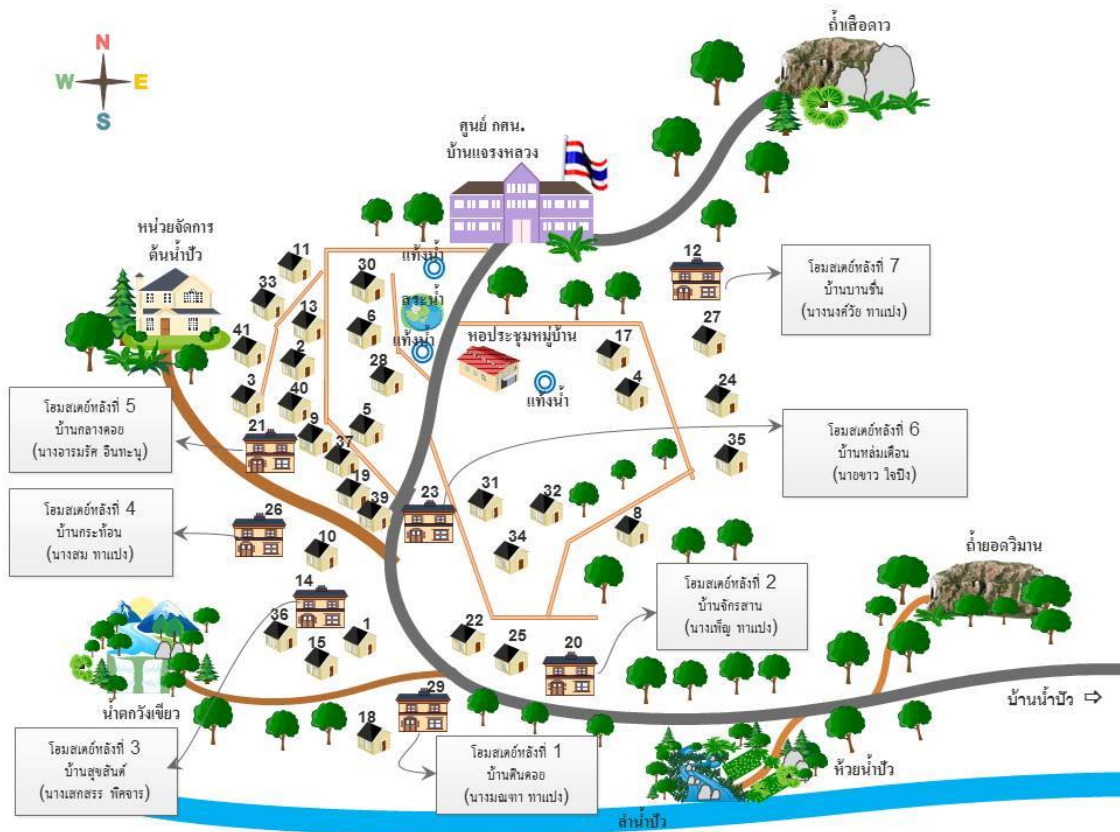
10.30 น. – 11.00 น. เดินทางต่อไปยังห้วยน้ำบัว (พักถ่ายรูป) ดูสัตว์น้ำและพืชผักจากห้วยน้ำบัว

11.00 น. – 12.00 น. พักรับประทานอาหารที่ห้วยน้ำบัว ด้วยข้าวห่อใบตองที่ทางบ้านแรงหลวงจัดให้

12.00 น. – 14.00 น. เดินทางไปต่อไปยังน้ำตกวังน้ำเขียว พักถ่ายรูป และเที่ยวชมน้ำตก

14.00 น. – 16.00 น. เดินทางกลับมายังหมู่บ้านแรงหลวง และเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

7. แผนที่บ้านพักโฮมสเตย์

8. กฎระเบียบการพักบ้านพักโฮมสเตย์

- 8.1 ห้ามดื่มสุรา เสพยาเสพติดในบ้านพัก
- 8.2 ห้ามเล่นการพนัน
- 8.3 ห้ามส่งเสียงดังรบกวนชาวบ้านใกล้เคียง
- 8.4 ห้ามขายหญิงที่ไม่ใช่คู่สามีภรรยา(ที่แต่งงานแล้ว) นอนด้วยกัน

บทสรุปผลการดำเนินงาน

จากการดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมา มีการทำงานที่แยกออกเป็น 2 ส่วนคือ
ส่วนที่ 1 การจัดเวทีระดมความคิดเห็นของคนในชุมชนด้านทุนและสถานการณ์ปัญหาที่มีในชุมชน บ้าน
 แกรงหลวงที่ผ่านมา พบว่ามี

ทุนที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว คือ ทุนด้านทรัพยากร ทุนด้านแหล่งท่องเที่ยว เช่น น้ำตก แม่น้ำ ป่า
 ถ้ำต่างๆ มี โฮมสเตย์รองรับนักท่องเที่ยว 7 หลัง และเป็นบ้านพักที่แยกตัวออกมาจากหมู่บ้าน(ที่ศูนย์
 ศสช. จำนวน 2 หลัง มีฐานคนที่มีความรู้ด้านการจัดการด้านอาหารการกิน

ส่วนที่ 2 ส่วนของการสำรวจข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น

- แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน สถานที่สำคัญที่เป็นประวัติศาสตร์ของชุมชน

จากการเก็บข้อมูลทีกล่าวนมาแล้วข้างต้นพบว่า มีการแบ่งแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 2 ส่วน คือ การท่องเที่ยวแบบการศึกษาธรรมชาติในป่า น้ำตก เช่น น้ำตกต้นตอง น้ำตกห้วยทุ น้ำตกห้วยแครง หลวง น้ำตกวังเขียว และน้ำตกห้วยแวน (จะมีระยะไกลหมู่บ้านออกไป) ซึ่งจะต้องมีคนนำทางในการท่องเที่ยวเพื่อจะได้รับความรู้และความปลอดภัยในการท่องเที่ยวแบบนี้ ส่วนที่ 2 การเที่ยวแบบทำเป็นเส้นทางตามถ้ำ ต่างๆ เช่น ถ้ำเสือดาว ถ้ำยอดวิมาน และห้วยน้ำปัวเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจได้ในยามเมื่อเย็น และไม่ไกลจากหมู่บ้านนัก ส่วนการท่องเที่ยวแบบบ้านแครงหลวงจำเป็นที่จะต้องพักที่บ้านแครงหลวงซึ่งระยะทางในการเที่ยวแล้วเดินทางกลับนั้นค่อนข้างยากเพราะทางเข้าหมู่บ้านไม่ค่อยสะดวกเท่าที่ควร

จากการสืบค้นข้อมูลด้านการท่องเที่ยวที่ผ่านมา มีการจัดเรื่องโฮมสเตย์ในหมู่บ้านโดยที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวจำนวน 3 ครั้ง ทำให้เห็นเส้นทางการเข้ามาของการท่องเที่ยวในหมู่บ้านแครงหลวงคือ เจ้าหน้าที่โครงการหลวงได้พาชาวบ้านในหมู่บ้านแครงหลวงไปศึกษาดูงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนคือ บ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ จากนั้นจึงได้กลับมาจัดบ้านผู้สนใจจำนวน 7 รายในหมู่บ้านให้เป็นบ้านพักโฮมสเตย์ โดยมีทุนของคนในชุมชนคือ เป็นหมู่บ้านสะอาด มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่หลากหลาย มีธรรมชาติที่งดงาม โดยมีการจัดกิจกรรมต่างๆ ดังข้อมูลเบื้องต้น จากนั้นเมื่อโครงการหลวงหมดสัญญาในการทำงานในพื้นที่บ้านแครงหลวง ก็ไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้านจากการวิเคราะห์ของทีมวิจัยและคนในชุมชน จึงได้ข้อสรุปว่า การที่นักท่องเที่ยวไม่เข้ามาเที่ยวมีสาเหตุมาจาก ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดคนที่เข้ามาช่วยในการเชื่อมประสานการทำงานอย่างเป็นระบบ ดังนั้นหากจะมีการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ทีมวิจัยและคนในชุมชนจึงได้ร่วมกันระดมความคิดเห็นในสิ่งที่จะเป็นไปได้คือ ต้องมีการประชาสัมพันธ์ โดยมีการติดป้ายบอกสถานที่ท่องเที่ยวและบ้านพักโฮมสเตย์ มีโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับระยะเวลา และฤดูกาลผลิตของชาวบ้าน อีกทั้งอบต.ภูคาควรเข้ามาสนับสนุนการท่องเที่ยวทั้งเส้นทางนอกและในหมู่บ้าน เนื่องจากเส้นทางจากปากทางบ้านเตี้ยมาถึงยังบ้านแครงหลวงจะมีแหล่งแหวะเที่ยวที่สวยงาม เช่น มีหินข้างทาง มีน้ำตกที่ไหลตลอดปี ซึ่งเป็นเส้นทางที่สวยงามมากจนถึงหมู่บ้านแครงหลวง เป็นต้น

จากผลการดำเนินการในระยะที่ 1 จะเห็นสิ่งที่ตามมาหลายอย่างทำให้เกิดการวิเคราะห์ทั้งของดี(ทุน)ที่มีอยู่ในชุมชนที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวแต่ก็ยังมีสถานการณ์ที่เข้ามาเกี่ยวข้องทำให้ทีมวิจัยจึงต้องร่วมกันวิเคราะห์ถึงสิ่งที่ต้องทำก่อนที่จะมีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแครงหลวงคือ การทำให้คนในชุมชนได้เห็นคุณค่าสิ่งที่ตนเองมี เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ถ้ำ น้ำตก วิถีชีวิตความเป็นวิถีชีวิตที่ต้องคำนึงถึงของคนในชุมชนคือ เรื่องปากท้องของคนในชุมชนเช่นเรื่องข้าวไม่พอกิน อาหารก็ต้องหามาเลี้ยงชีพ อีกทั้งระยะทางในการติดต่อสื่อสารกับภายนอกก็ค่อนข้างลำบาก ถ้าคนในชุมชนเห็นร่วมกันและช่วยกันแก้ไขปัญหาในจุดนี้ก่อนเพื่อจะได้ตั้งรับปรับตัวกับการท่องเที่ยวในอนาคตได้อย่างเหมาะสมต่อไป

บทส่งท้าย

จากการสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแจรงหลวงโดยการทำงานของทีมวิจัยบ้านแจรงหลวง และทีมเยาวชนในหมู่บ้านพบว่าการเก็บข้อมูลส่วนใหญ่จะมีการจัดเวที และการสำรวจ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลยืนยันด้านแหล่งท่องเที่ยวที่มีในชุมชน การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทู่นชุมชนที่สนับสนุนด้านการท่องเที่ยว สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวในชุมชน ทำให้ทีมวิจัยได้พบว่า สิ่งที่เป็นในการท่องเที่ยวนอกจากการจัดการท่องเที่ยวที่ทำให้น่าสนใจแล้ว ยังมีสิ่งที่คนในชุมชนต้องให้ความสำคัญอีกมาก เช่น เรื่องอาหารการกิน ที่จะเห็นในส่วน of สถานการณ์คือข้าวที่ยังไม่เพียงพอต่อการบริโภคของหมู่บ้าน คนในชุมชนยังต้องเข้าไปหาอาหารจากป่า การพึ่งพิงอาหารจากภายนอกก็ยังมีให้เห็นอยู่มาก ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงด้านการจัดการท่องเที่ยวที่มีคนเข้ามามากขึ้นจะเกิดการจัดการไม่ได้ อีกทั้ง คนในชุมชนเองยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวมากนัก เพราะยังต้องมีการหาอาหารเพื่อเลี้ยงชีพ จะเห็นได้จากกลุ่มที่ทำเรื่องโฮมสเตย์ก็ยังไม่มีการขยายขึ้นจาก 7 หลังคาก็ยังเท่าเดิม อีกทั้งส่วนที่เป็นนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังไม่สม่ำเสมอจะเห็นได้จากที่ผ่านมามีโครงการหลวงได้ถอนตัวออกไปก็ยังไม่มียกท่องเที่ยวเข้ามาเพื่อให้เกิดการจัดการได้เลย ส่วนที่ต้องคำนึงถึงด้านการท่องเที่ยวคือเส้นทางในการเข้าไปหมู่บ้านค่อนข้างยากลำบาก คนที่จะเข้าไปได้นั้นจะต้องมีใจรักในธรรมชาติซึ่งกลุ่มนี้มีน้อยมาก เพราะคนส่วนใหญ่ชอบความสะดวกสบาย

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวในอนาคตจากการวิจัยและข้อมูลที่ได้ทั้งหมดหากจะมีการจัดการท่องเที่ยวบ้านแจรงหลวงสิ่งที่สำคัญของการจัดการท่องเที่ยวคือการประชาสัมพันธ์ ตั้งแต่ต้นทางและระยะทางจากทางแยกบ้านเตยจนถึงบ้านแจรงหลวงก็ยังมีจุดที่สามารถถ่ายรูปและแวะชมอีกหลายจุด ดังนั้นการประชาสัมพันธ์ทีมวิจัยและคนในชุมชนบ้านแจรงหลวงอาจจะต้องสร้างความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลภูคาในด้านการเดินทางและการจัดการท่องเที่ยวทั้งเส้นทาง และมีโปรแกรมการท่องเที่ยวให้เลือกเช่น เที่ยว 1 วันจะได้ชมอะไรบ้าง เที่ยวและพัก 2 วัน 1 คืนจะได้ชมอะไรบ้าง และค่าใช้จ่ายในการเที่ยวแต่ละโปรแกรมจะต้องมีความชัดเจน เพื่อเป็นหลักประกันให้กับนักท่องเที่ยวอีกด้วย อีกทั้งในการท่องเที่ยวแต่ละโปรแกรมจะต้องเป็นการเที่ยวที่ดึงวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ออกมาให้นักท่องเที่ยวเห็นถึงเอกลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์นั้นๆ จึงจะมีเสน่ห์และน่าติดตาม บอกต่อของนักท่องเที่ยวต่อไป

บทที่ 5

สรุปผล วิเคราะห์และข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการดำเนินงาน

จากการทำวิจัยโครงการ “การศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านแจรงหลวง หมู่ 4 ตำบลภูคา อำเภอปัว จังหวัดน่าน” ของทีมวิจัยบ้านแจรงหลวง มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชน 2) เพื่อพัฒนาคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3) เพื่อศึกษาของดีชุมชนในการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4) เพื่อกำหนดรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านแจรงหลวง

ซึ่งจากการทำโครงการวิจัยในระยะแรกมีการดำเนินการโดยวิธีดังนี้

- 1) การจัดเวทีเสวนากลุ่มย่อยในระดับชุมชน ในการหาสถานการณ์ ปัญหา ทุกข์ทรมานที่เป็นปัจจัยเอื้อให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 2) การเก็บข้อมูลโดยการสำรวจทุนทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เส้นทาง การท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

จากการจัดเวทีสร้างความเข้าใจกับคนในชุมชนและคนนอกชุมชนรวมไปถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวบ้านแจรงหลวง ที่ผ่านมามีได้ว่าเป็นการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานในระดับหนึ่ง แต่การดำเนินการวิจัย สามารถตอบวัตถุประสงค์ คือ วัตถุประสงค์ในข้อที่ 1 เพื่อศึกษาศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชน จะเห็นได้ว่าศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวของบ้านแจรงหลวงได้มีศักยภาพในระดับหนึ่งคือ มีแหล่งท่องเที่ยว มีโฮมสเตย์รองรับนักท่องเที่ยว 7 หลังคาเรือน มีการแบ่งฝ่ายในการรองรับนักท่องเที่ยวแต่ละครั้ง และวัตถุประสงค์ในข้อที่ 3 เพื่อศึกษาของดีชุมชนในการรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งของดีที่มีในชุมชนคือ แหล่งท่องเที่ยว ที่มีทั้ง ถ้ำ น้ำตก ป่าเขา ซึ่งเป็นทุนที่มีอยู่ในชุมชนอย่างแท้จริง

ซึ่งจากการวิเคราะห์ปัญหาในพื้นที่พบว่า ปัญหาที่สำคัญที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน อยู่ 4 ประการ คือ

1. ปัญหาด้านเส้นทางสัญจรเข้า – ออกหมู่บ้านมีความยากลำบากในการเดินทางในฤดูฝน
2. ปัญหาคนในชุมชนยังไม่เข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน และไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมของชุมชน
3. ปัญหาด้านการขาดการประชาสัมพันธ์และติดต่อกับคนภายนอกค่อนข้างยาก เนื่องจากไม่มีสัญญาณโทรศัพท์
4. ปัญหาด้านความเป็นอยู่ที่ยังไม่พร้อมในการรับนักท่องเที่ยว คือ การขาดแคลนข้าว การประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงคนในครอบครัว

แนวโน้มความเปลี่ยนแปลงของชุมชน

- แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านวิถีความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ที่จะมีผลต่อการท่องเที่ยว เนื่องจากชุมชนได้สังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เช่น คนในชุมชนเริ่มออกไปเรียน ไปทำงานยังชุมชนมากขึ้น การเข้ามาของพืชเชิงเดี่ยวเริ่มมากขึ้นทำให้ระบบการผลิตเพื่อการอยู่รอดเริ่มลดลงไปตามกระแสทุนนิยมจากภายนอก จารีตประเพณีบางอย่างเริ่มหายไป เช่น การกินดอกแดง การตีพิ ของคนลัวะเริ่มจะเจือจางหายไปหากไม่มีการดูแลด้านเหล่านี้ทำให้วัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามามากขึ้นจะทำให้กลืนอายุของความเป็นลัวะลดลง การท่องเที่ยวเชิงชุมชนก็จะลดความมีเสน่ห์ลงทำให้นักท่องเที่ยวเริ่มแสวงหาที่เที่ยวแหล่งใหม่หรืออาจจะเป็นการท่องเที่ยวแบบสมัยนิยมไปเลยก็อาจเป็นไปได้
- แนวโน้มความเปลี่ยนแปลงในด้านพฤติกรรมของคนในที่มีค่านิยมจากภายนอกไม่ว่าจะเป็นการออกไปศึกษาเล่าเรียนข้างนอกหมู่บ้าน หรือการออกไปรับจ้างนอกหมู่บ้านทำให้คนในชุมชนได้นำวัฒนธรรมข้างนอกเข้ามามากขึ้นอาทิ เช่น การดื่ม การกิน การจัดงานรื่นเริงต่างๆ ทำให้คนในชุมชนลืมนิยามจารีตของคนลัวะไป อีกทั้งการเข้ามาของนักท่องเที่ยวที่นำพาวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาในหมู่บ้านถือเป็นการสร้างการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบใหม่ให้กับคนในชุมชนหากคนในชุมชนยังไม่ได้เตรียมตัวรับกับสถานการณ์เหล่านี้ก็ไม่ต่างกับชุมชนอื่นที่ยังไม่สามารถจัดการกับสิ่งที่เข้ามาได้อย่างทันทั่วทั้งที่

แนวทางการสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านแจรงหลวง

- การปรับแผนการท่องเที่ยวที่จะต้องให้เข้ากับนักท่องเที่ยวที่มีเวลาน้อย และเป็นนักท่องเที่ยวที่เป็นผู้สูงอายุ ควรจะต้องไปเที่ยวที่ใกล้ๆ และสามารถเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชนได้
- จากแผนการท่องเที่ยวที่ผ่านมา ควรมีการปรับด้านการแสดงควรเป็นการแสดงของคนในหมู่บ้าน เยาวชนในหมู่บ้าน เป็นเรื่องราวของคนในหมู่บ้านแจรงหลวงมากกว่าจะเป็นการแสดงจากภายนอก
- การสร้างความเข้าใจกับคนในชุมชนให้เห็นความสำคัญของทรัพยากร ทุน ของชุมชนที่มีอยู่ให้นำมาเป็นสิ่งที่จะสามารถสร้างรายได้เสริมให้กับคนในชุมชนได้
- สร้างความเข้าใจและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวชุมชนบ้านแจรงหลวงให้เกิดการจัดการที่เป็นธรรมและสร้างเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวได้(ได้ประโยชน์ร่วมกัน)
- การใช้มาตรการของชุมชนที่เข้มงวดเรื่องการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และยึดถือความเป็นวิถีชีวิตของคนลัวะเพื่อนำมาเป็นเสน่ห์ให้กับการท่องเที่ยวในบ้านแจรงหลวง
- ในด้านอาหารชุมชน การจัดการควรเป็นอาหารที่มีในชุมชนและหาง่าย สามารถผลิตเองได้นำมาเป็นสิ่งจูงใจในการให้คนข้างนอกเข้ามาเที่ยวได้อีกทางหนึ่ง

- สร้างจิตสำนึกให้กับคนในชุมชนให้ตระหนักถึงประโยชน์และคุณค่าของแหล่งอาหารที่มาจากธรรมชาติและทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวของคนในชุมชน
- การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เกิดการตื่นตัวเข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแจรงหลวง เช่น อบต.ภูฟ้า หน่วยจัดการต้นน้ำน้ำป่า กศน. อุทยานแห่งชาติดอยภูคา ฯลฯ ที่จะเป็นกระบอกเสียงและประชาสัมพันธ์ให้กับคนภายนอกได้รู้ว่ามีแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนและสามารถจัดการท่องเที่ยวได้

การดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมาถือได้ว่าเป็นการทำงานในส่วนของคนกลุ่มน้อยที่มีในหมู่บ้านที่สนใจในด้านการทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้านและมีบ้านพักที่เรียกว่า โฮมสเตย์ มีจำนวน 7 หลังคาเรือนซึ่งถือว่าได้มาตรฐานพอสมควร และมีความสะอาดในหมู่บ้านมาก เพราะทั้ง 7 หลังคาได้ไปศึกษาดูงานกับโครงการหลวงและมีการผลักดันให้เกิดเป็นโฮมสเตย์ในหมู่บ้าน อีกทั้งโครงการหลวงเองยังได้มีการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางมาเที่ยวที่บ้านแจรงหลวงอีกด้วย ถือเป็นโอกาสอันดีที่โครงการหลวงได้เข้ามาหนุนเสริมให้คนในชุมชนได้เกิดการตื่นตัวทางด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนและหารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวให้กับคนในหมู่บ้านโดยใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเข้ามาหนุนเสริมการทำงานของคนในชุมชน แต่หากว่าคนในชุมชนเองยังไม่ได้ตระหนักถึงสิ่งที่เข้ามาแล้วมีประโยชน์ต่อตนเองอย่างไร มีประโยชน์ต่อชุมชนอย่างไร นั้นจะทำให้สิ่งที่เข้าไปนั้นเกิดความร่วมมือในระยะแรกเท่านั้น เมื่อถึงวาระหนึ่งในการเข้าสู่ความเป็นชาวบ้านที่จะต้องหาเข้ากินค่าก็จะกลับมาเป็นเช่นเดิมหากไม่ได้รับการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

บทวิเคราะห์

โครงการวิจัย “การศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนชุมชนบ้านแจรงหลวง หมู่ 4 ตำบลภูคา อำเภอปัว จังหวัดน่าน” ถือว่าเป็นโครงการที่ดีที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนบ้านแจรงหลวง ได้สร้างกระบวนการมีส่วนร่วม สร้างความตระหนักด้านการจัดการทรัพยากร ทนุ ชุมชนที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชน เพราะเครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือที่สามารถทำให้คนในชุมชนลุกขึ้นมาจัดการกับทุน(ของดี)ที่ตนเองมีอยู่แต่ก็ไม่มีใครคนใดคนหนึ่งสามารถเข้ามาจัดการได้ต้องอาศัยความร่วมมือไม่ร่วมมือของคนในชุมชนเข้ามาช่วยกันจัดการ ซึ่งเครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่นก็เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ทำให้คนในชุมชนได้ช่วยกันค้นหาข้อมูลของดี ประวัติศาสตร์ เห็นรากเหง้าของชุมชน เห็นสถานการณ์ปัญหา สาเหตุ วิธีแก้ปัญหาทุกอย่างรวมเป็นการวิจัยทั้งหมด ที่ผ่านมาทุน(ของดี)ของชุมชนบ้านแจรงหลวง ทุนทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ

กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ถือเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและคณะวิจัยที่เป็นชาวบ้าน ทั้งในส่วนของการกระบวนการวิจัยที่เสริมสร้างศักยภาพและความสามารถในการจัดการความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนที่แฝงผู้รู้ในท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา วิเคราะห์ชุมชน ทุนเดิมพื้นที่และศักยภาพของชุมชน ทั้งนี้การศึกษาดังกล่าว เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ทั้งในส่วนของทีมวิจัยชาวบ้านที่ร่วมกันสืบค้นข้อมูล โดยอาศัยกระบวนการจัดเวทีการแลกเปลี่ยนพูดคุย การสนทนาอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ออกแบบสัมภาษณ์และแบบ

สำรวจ ส่วนชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นทีมวิจัย จะมีส่วนสนับสนุนในการให้ข้อมูลและร่วมลงมือปฏิบัติ เช่น การสำรวจแหล่งท่องเที่ยว การสำรวจทรัพยากรที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ร่วมกันทำแผนที่เส้นทางท่องเที่ยว จัดระบบการท่องเที่ยวที่มีเวลาไม่นาน และนักท่องเที่ยวที่ต้องพัก สิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดจากกระบวนการวิจัยที่ไปช่วยกระตุ้นความอยากรู้ อยากเห็น อยากทำ เพื่อเป้าหมายร่วมกันเพื่อให้คนในชุมชนได้เข้าใจระบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากขึ้น การตั้งรับปรับตัวกับกระแสการท่องเที่ยวที่จะเข้ามาจะมีการวิธีการรับมืออย่างไรให้เท่าทันสถานการณ์เหล่านั้น ซึ่งในอดีตชุมชนเองก็ไม่ได้มองว่าการท่องเที่ยวนั้นสำคัญเท่าที่ควรเพราะวิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้นไม่ได้พึ่งพิงกับการท่องเที่ยวแต่อย่างใด แต่พอได้ไปศึกษาดูงานจากที่ต่างๆ ทำให้เกิดความสนใจ จึงคิดถึงฐานทรัพยากรที่มีในหมู่บ้านที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว รวมถึงไม่ได้มีการสำรวจอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอน จึงเกิดแนวคิดและร่วมกันจัดการท่องเที่ยวขึ้นมา แต่เมื่อได้มีการศึกษาวิจัย โดยใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทำให้ได้ข้อมูลผ่านการสืบค้นข้อมูล การสำรวจ และลงมือปฏิบัติร่วมกัน ชาวบ้านจึงได้เห็นว่าสิ่งที่คิดจะจัดการท่องเที่ยวนั้นเป็นไปได้ยากเนื่องจากสถานการณ์ปัญหาที่ชุมชนประสบอยู่นั้นไม่ได้แก้ไขด้วยการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ นั่นคือปัญหาเรื่องข้าวไม่พอกิน ระบบเศรษฐกิจที่ไม่เอื้อต่อการท่องเที่ยว เส้นทางสัญจรด้านการท่องเที่ยวก็ยังไม่ดีพอและเข้าถึงยาก ถึงแม้ว่าจะมีทรัพยากรและแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ แต่สิ่งที่คิดว่าจะเป็นไปได้ในระยะที่ สองนั้นควรเป็นการแก้ไขปัญหาให้กับคนในชุมชนที่พร้อมจะตั้งรับกับกระแสการท่องเที่ยวก่อน นั่นคือ การทำให้คนได้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีข้าวที่เพียงพอต่อการบริโภคในแต่ละปี และมีการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างรู้คุณค่า

จากการสำรวจข้อมูลดังกล่าวทำให้ชาวบ้านได้เห็นสิ่งที่ตนเองมีที่เอื้อต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและสถานการณ์ที่ชุมชนประสบอยู่ซึ่งไม่ว่าจะอย่างไรก็ตามก็ต้องมีการแก้ไขปัญหาเรื่องนี้ให้ได้ก่อนนั่นคือ ปากท้องของคนในชุมชนซึ่งเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวของคนในชุมชน ซึ่งถ้าจัดการกับเรื่องนี้ได้ การทำเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนในภายภาคหน้าก็จะเป็นเรื่องที่ยง่ายขึ้น เนื่องจากชุมชนเองมีภูมิคุ้มกันในหลายๆ ด้าน เช่น คนในชุมชนเองเห็นคุณค่าของทรัพยากร การรักษาไว้ซึ่งวิถีชีวิตความเป็นลัษณะบ้านแรงหลวงและแหล่งเรียนรู้ที่ล้ำค่าไปด้วยประวัติศาสตร์ที่คนในชุมชนร่วมกันฝ่าฟันกันมา โดยตลอดตั้งแต่สมัยปู่ ย่า ตา ยาย สิ่งเหล่านี้หากเยาวชนในชุมชนได้เข้ามาเรียนรู้ก็จะสามารถส่งต่อความเป็นวิถีชีวิตแบบลัษณะบ้านแรงหลวงได้ต่อไป จึงจะเป็นเสน่ห์ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาได้อย่างง่ายดาย อีกทั้งหน่วยงานในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็น อบต.ภูคา หน่วยจัดการต้นน้ำน้ำป่า อุทยานแห่งชาติดอยภูคา ฯลฯ ก็ยังให้การสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์ได้อีกทางหนึ่งหากคนในชุมชนมีความพร้อม

ผลจากการดำเนินการศึกษาวิจัย โดยผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทำให้ชุมชนได้ตระหนักและเห็นคุณค่าของทุนเดิมและศักยภาพของชุมชน และเกิดความภาคภูมิใจที่ทุกคนในชุมชนได้ร่วมกันทำงานวิจัยเพื่อชุมชนของตนเองและคำถามวิจัยที่ได้ตั้งไว้ก็ได้คำตอบที่ชาวบ้านสามารถจะนำคำตอบที่ได้ไปเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยอาศัยองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนและความรู้ใหม่ๆ จากภายนอก ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการตั้งรับปรับตัวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ฉะนั้นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่ชุมชนคนวิจัยได้รับจากการทำวิจัยร่วมกัน คือ การได้รู้จักตัวตนของตนเองและชุมชน การได้เรียนรู้สถานการณ์ปัญหา ผลกระทบ ความเสี่ยงในด้านต่างๆ การรู้จักการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยในการจัดการ และหาแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยกัน โดยถือว่า "เป็นทุกข์หน้าหมู" หรือปัญหาของชุมชน ที่คนในชุมชนต้องร่วมกันแก้ไขปัญหา เพราะคนในชุมชนเท่านั้นที่รู้ปัญหาดีที่สุด และความภาคภูมิใจที่คนขายของบ้านแจรงหลวงก็สามารถที่จะดำเนินงานศึกษาวิจัยได้จนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ร่วมกัน เหมือนคำกล่าวที่ว่า "งานวิจัยใดๆ ก็ทำได้"

2. ผลลัพธ์ของงานวิจัย

ด้านนักวิจัยชาวบ้าน ภายหลังที่ชุมชนได้รับทราบความเป็นมาของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่ผ่านกระบวนการจัดเวทีให้ความรู้จากพี่เลี้ยงงานวิจัยและการได้เห็นสื่องานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ต่างๆ ทำให้เกิดความสนใจที่อยากจะทำและเห็นว่่างานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ไม่ใช่เรื่องที่ไกลตัวและชุมชนสามารถทำได้ เนื่องจากได้เห็นหลายๆ ชุมชนที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ก็ได้ใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาของชุมชน

กลุ่มโฮมสเตย์บ้านแจรงหลวงจึงมีความเห็นร่วมกันว่า "เราน่าจะทำวิจัย" แต่จะทำเรื่องอะไรยังไม่สามารถตอบได้ จนกระทั่งได้ไปศึกษาดูงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแม่กำปอง จังหวัดเชียงใหม่ ร่วมกับทีมเจ้าหน้าที่โครงการหลวง กลับมาจึงได้มีการจัดการด้านการทำบ้านให้เป็นบ้านพักแบบโฮมสเตย์ และร่วมกันจัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาของชุมชนในด้านต่างๆ ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ ทู่นของดีในชุมชนซึ่งหลังจากที่ได้วิเคราะห์สถานการณ์ร่วมกันแล้ว และนำเอาข้อมูลปัญหามาพูดคุยกันเพื่อจัดลำดับของปัญหา ต่างก็มีความเห็นร่วมกันว่า สิ่งที่จะต้องพัฒนาให้เกิดเป็นรายได้ให้กับคนในชุมชนได้ก็คือการจัดการชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะมีการทดลองนำนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวแล้วเกิดมีรายได้ให้กับคนในชุมชน จึงคิดที่จะพัฒนาจากจุดนี้ขึ้นมา จึงได้ร่วมกันพัฒนาโจทย์วิจัยในเรื่องรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแจรงหลวง ทั้งนี้เป้าหมายแรกของการจัดการท่องเที่ยวคือ การสร้างรายได้เสริมให้กับคนในชุมชน เนื่องจากรายได้ของคนในชุมชนมีน้อยและไม่พอใช้จ่ายอีกทั้งยังมีปัญหาเรื่องข้าวไม่พอกินจึงคิดหารายได้เสริมโดยการดึงนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้าน

หลังจากที่ได้รับอนุมัติโครงการไปแล้วนั้นทีมวิจัย(กลุ่มทำวิจัย)และชาวบ้านจึงได้มีการเข้ามาร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาร่วมกันอีกครั้งทำให้ทั้งทีมวิจัยและคนในชุมชนได้ร่วมกันมองสถานการณ์ปัญหามากขึ้น เกิดการวิเคราะห์ปัญหาหลายแง่มุม เช่น ปัญหาปากท้อง ปัญหาด้านการจัดการทรัพยากร ปัญหาด้านพื้นที่ทำกิน ปัญหาด้านพืชผลทางการเกษตรตกต่ำ ฯลฯ จากสถานการณ์ปัญหาดังกล่าวทีมวิจัยและคนในชุมชนก็ยังมี การสำรวจสิ่งที่เป็นทุนในด้านการท่องเที่ยวทำให้เห็นทุนที่จะสามารถสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ นั่นคือ ป่า น้ำตก ถ้ำ และที่พักโฮมสเตย์ ล้วนแล้วแต่เป็นทุนที่คนภายนอกอยากเข้าไปสัมผัส แต่เมื่อนำ 2 ส่วนมาเปรียบเทียบกับ การก้าวต่อไปของคนในชุมชนแล้วก็ยังเห็นไม่พ้นเรื่องปากท้องที่จะทำให้คนในชุมชนสามารถที่จะอยู่อาศัยต่อไปได้ นั่นคือการสร้างให้คนในชุมชนสามารถที่จะมีอยู่มีกิน อย่างพอเพียงไม่ต้องอดจึงจะก้าวต่อไปในเรื่องการจัดการ

ท่องเที่ยวได้ ทีมวิจัยเองสามารถที่จะวิเคราะห์สถานการณ์และตัดสินใจที่จะหยุดการทำงานเพื่อให้เกิดการทบทวนตัวเองก่อนจะก้าวต่อไปได้ ซึ่งถือเป็นผลลัพธ์ที่ได้จากกระบวนการงานวิจัย นอกจากนั้นยังมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละด้านดังนี้

- การกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกของทีมวิจัยและชาวบ้านที่ได้มาร่วมกระบวนการวิจัย
- การใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น มาเป็นเครื่องมือในการที่ให้คนในชุมชนได้เข้ามาพูดคุยกันถึงสถานการณ์ปัญหาและมองไปข้างหน้าด้วยกัน
- การสร้างความตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาของชุมชนในแต่ละด้าน เพราะทุกคนถือว่าเป็นปัญหาร่วมกันของคนในชุมชน
- การใช้ข้อมูลในการสืบค้นข้อมูลและการเปรียบเทียบสถานการณ์ของดีที่มีในชุมชน นำมาวิเคราะห์ในการก้าวเดินต่อไปของการทำงานวิจัยขั้นนี้ได้

ด้านชุมชน ในการทำงานวิจัยขั้นนี้ถือว่าคนในชุมชนเองมีส่วนร่วมเพียงเป็นผู้ให้ข้อมูลในด้านต่าง ๆ และร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาในครั้งแรกทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมกับคนในชุมชนนั้นถือว่าน้อยกว่าพื้นที่อื่นเนื่องจากคนในชุมชนมีภาระในด้านการทำมาหากินจึงเป็นกลุ่มที่ทำงานเฉพาะบ้านพักโฮมสเตย์เท่านั้น

3. ปัจจัยที่ส่งผลให้การทำงานวิจัยครั้งนี้ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้คือ

หลังจากที่โครงการวิจัยฯ บ้านแจรงหลวงได้เริ่มกระบวนการทำงาน ตั้งแต่การพัฒนาโจทย์วิจัยจนถึงกระบวนการดำเนินงานโครงการวิจัยจนเสร็จสิ้นในระยะที่ 1 ปัจจัยที่ทำให้การทำงานวิจัยครั้งนี้ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ คือ

1. องค์ประกอบของทีมวิจัย ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มโฮมสเตย์ คณะกรรมการ เยาวชน กลุ่มแม่บ้านและผู้สูงอายุ ปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีความรู้เรื่องสถานที่ต่าง ๆ จึงได้มีข้อมูลด้านแหล่งเรียนรู้ในและนอกชุมชน แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. ชาวบ้านแจรงหลวง ยังไม่เข้าใจในด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการจัดการท่องเที่ยว
3. ผู้นำชุมชนยังไม่ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมกับคนในชุมชนจะเห็นได้จากการจัดเวทีแต่ละครั้งผู้นำชุมชนจะไม่เข้าร่วมในเวทีอาจเป็นเพราะการทำงานที่ยังไม่ครอบคลุมของนักวิจัยเอง
4. ระยะทางในการเข้าถึงหมู่บ้านค่อนข้างยากลำบากต้องใช้รถมอเตอร์ไซด์หรือรถขับเคลื่อน 4 ล้อขึ้นไปเท่านั้นจึงยากต่อการจัดการท่องเที่ยว นอกจากจะต้องขอความร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่เช่น อบต.ภูคา อุทยานแห่งชาติดอยภูคา หน่วยจัดการต้นน้ำเพื่อรับนักท่องเที่ยวเข้าไปยังหมู่บ้าน
5. ผลจากการศึกษาวิจัย หลังจากโครงการวิจัยได้ดำเนินการมาระยะหนึ่ง ทำให้ชุมชนเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของตัวเองและชุมชน ทำให้เกิดการไตร่ตรองและวิเคราะห์ว่าสิ่งไหน

ควรทำก่อนสิ่งไหนควรทำทีหลัง เช่น การทำงานวิจัยชิ้นนี้อาจจะต้องมาทีหลังจากการแก้ไขปัญหาเรื่องปากท้องของคนในชุมชนได้แล้วและเห็นศักยภาพในการต่อยอดเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นต้น

4. ปัญหาและอุปสรรค

1. งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ถือเป็นเรื่องใหม่ของชุมชน ที่ไม่เคยทำมาก่อน ทำให้กระบวนการทำงานในช่วงแรกๆ ประสบปัญหา ทั้งในด้านการสื่อสารให้กับชาวบ้านได้เข้าใจ กระบวนการเก็บข้อมูล รวมถึงการสรุปข้อมูลต่างๆ ยังทำได้ไม่ค่อยดีและไม่สามารถลงลึกในรายละเอียดได้

2. ข้อจำกัดในเรื่องของความเข้าใจด้านการจัดการของทีมวิจัยและคนในชุมชนทำให้เกิดความคลุมเครือในการทำงาน ดังนั้นทางทีมวิจัยและชาวบ้านต้องมีการปรับความเข้าใจในการทำงานกัน

3. ข้อจำกัดในเรื่องการสื่อสารกับคนภายนอกชุมชนเพราะในชุมชนการเดินทางเข้าหมู่บ้านเป็นทางลาดชันจึงติดต่อสื่อสารกับพี่เลี้ยงได้ยาก และทางเข้าไปหมู่บ้านก็ยากลำบากในฤดูฝน

4. ข้อจำกัดในเรื่องของระยะเวลาในการทำงานวิจัย มีผลต่อการดำเนินงานของทีมวิจัย เนื่องจากไม่สามารถดำเนินการได้ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ด้วยปัญหาในหลายๆ ด้าน เช่น การรวบรวมข้อมูล การบันทึกและการสรุปเพื่อเขียนรายงาน ประกอบกับทีมวิจัยมีภารกิจในครอบครัว เช่น ต้องออกไปทำงานในต่างถิ่น เป็นเวลาหลายวัน หรือเป็นเดือน ทำให้ไม่สามารถดำเนินงานศึกษาวิจัยได้อย่างเต็มที่

5. กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัย ชุมชนยังทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร โดยเฉพาะปัจจัยภายนอกที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนและสถานการณ์ของคนในชุมชนเองที่ไม่สอดคล้องกับประเด็นในการวิจัยครั้งนี้และขาดผู้ที่มีความรู้ในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาช่วยเติมเต็มข้อมูลในการวิเคราะห์ให้มากขึ้น

5. ข้อเสนอแนะ/แนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านแจรงหลวง

แนวทางการจัดการท่องเที่ยวในอนาคตจากการวิจัยและข้อมูลที่ได้ทั้งหมดหากจะมีการจัดการท่องเที่ยวบ้านแจรงหลวงสิ่งที่สำคัญของการจัดการท่องเที่ยวคือการประชาสัมพันธ์ ตั้งแต่ต้นทางและระยะทางจากทางแยกบ้านเตี้ยจนถึงบ้านแจรงหลวงก็ยังมีจุดที่สามารถถ่ายรูปและแวะชมอีกหลายจุด เช่น ภูเขาหิน น้ำตก ดังนั้นการประชาสัมพันธ์ทีมวิจัยและคนในชุมชนบ้านแจรงหลวงอาจจะต้องสร้างความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลภูคาในด้านการเดินทางและการจัดการท่องเที่ยวทั้งเส้นทาง และมีโปรแกรมการท่องเที่ยวให้เลือกเช่น เที่ยว 1 วันจะได้ชมอะไรบ้าง เที่ยวและพัก 2 วัน 1 คืนจะได้ชมอะไรบ้าง และค่าใช้จ่ายในการเที่ยวแต่ละโปรแกรมจะต้องมีความชัดเจน เพื่อเป็นหลักประกันให้กับนักท่องเที่ยวอีกด้วย อีกทั้งในการท่องเที่ยวแต่ละโปรแกรมจะต้องเป็นการเที่ยวที่ดึงวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ออกมาให้นักท่องเที่ยวเห็นถึงเอกลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์นั้นๆ จึงจะมีเสน่ห์และน่าติดตาม บอกต่อของนักท่องเที่ยวต่อไป

6. ข้อเสนอแนะด้านงานวิจัย

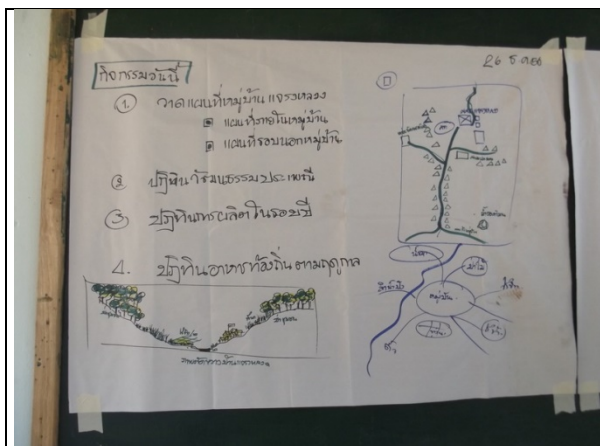
1. การวิเคราะห์โจทย์วิจัยตั้งแต่ต้นอาจทำให้คนในชุมชนร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาเองจึงจะได้ประเด็นปัญหาที่ตรงตามความต้องการแก้ไขของคนในชุมชนอย่างแท้จริงและสามารถยับยั้งไปสู่การแก้ไขปัญหาที่ตรงจุด
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลผลการวิจัยในแต่ละด้าน จำเป็นที่จะต้องให้พี่เลี้ยงฯ หรือผู้ที่มีความรู้มาให้ข้อมูลเพิ่มเติม รวมถึงการเติมเต็มความรู้ให้กับทีมวิจัยเพิ่มมากขึ้น
3. ระยะเวลาในการศึกษาวิจัย อาจต้องมีการผ่อนผันหรือขยายเวลา เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องเวลาของชาวบ้านและทีมวิจัย ซึ่งมีภาระในครอบครัวค่อนข้างมาก ทำให้การดำเนินการวิจัยไม่สามารถทำตามกรอบระยะเวลาได้
4. หากมองถึงการท่องเที่ยวแล้วสิ่งที่สำคัญคือการประชาสัมพันธ์ ทีมวิจัยและคนในชุมชนควรสร้างความร่วมมือด้านการประชาสัมพันธ์กับ อบต. การทำเส้นทางการท่องเที่ยวตั้งแต่ต้นทางร่วมกัน อีกทั้งการทำโปรแกรมการท่องเที่ยวร่วมกันเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในด้านการท่องเที่ยว

ภาคผนวก

ภาพกิจกรรม
เวทีเปิดตัวโครงการ

กิจกรรม สืบค้นข้อมูลในชุมชน

สำรวจแหล่งท่องเที่ยว

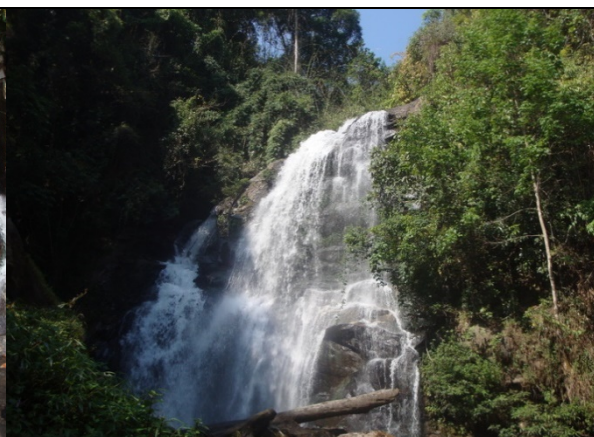
สำรวจถ้ำเสือดาว

สำรวจห้วยน้ำบัว

สำรวจถ้ำยอดวิมาน

สำรวจน้ำตกวังเขียว

ภาพบ้านพักโฮมสเตย์มีทั้งหมด 7 หลังคาเรือน

	
บ้านพักโฮมสเตย์หลังที่ 1 บ้านตีนดอย	บ้านพักโฮมสเตย์หลังที่ 2 บ้านจ๊กสาน
	
บ้านพักโฮมสเตย์หลังที่ 3 บ้านสุขสันต์	บ้านพักโฮมสเตย์หลังที่ 4 บ้านกระท้อน
	
บ้านพักโฮมสเตย์หลังที่ 5 บ้านกลางดอย	บ้านพักโฮมสเตย์หลังที่ 6 บ้านหล่มเดียน

ภาพบริบทบ้านแรงหลวง

หมู่บ้านแรงหลวง

ภาพแสดงเส้นทางไปหมู่บ้านแฉ่งหลวง

